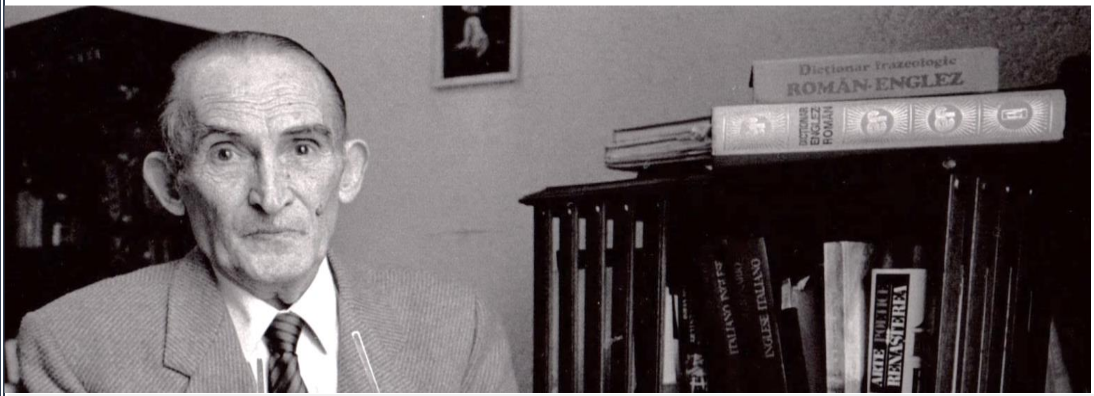
VOLUMUL DOI ŞI ULTIMUL

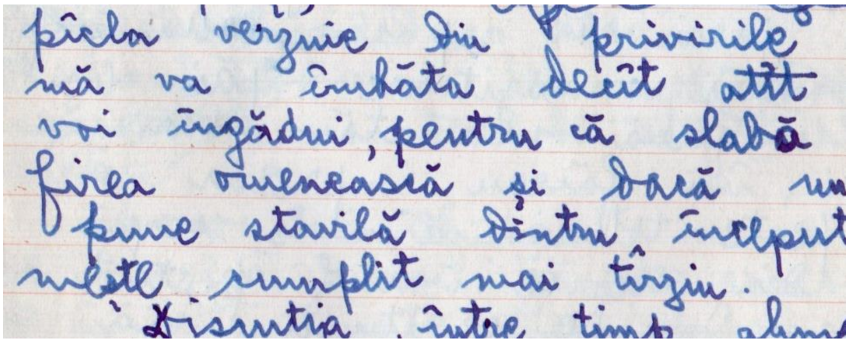
Leon D. Levițchi

(1918-1991)

Edited by

C. George Sandulescu

Contemporary Literature Press

http://editura.mttlc.ro

Bucureşti
2013

Tatăl meu s-a stins din viață pe 16 octombrie 1991 lăsând în urma sa o impresionantă moştenire spirituală-ştiințifică, clădită vreme de peste patruzeci de ani cu un inegalabil efort şi cu o putere creatoare de excepție, devenită cu timpul din ce în ce mai valoroasă.

Prin întreaga sa operă şi activitate prof. dr. docent Leon D. Levițchi a rămas în memoria tuturor acelora ce studiază limba, cultura şi civilizația engleză şi nu numai, ca un creator al anglisticii din România ale cărui contribuții se înscriu în istoria culturii românesti contemporane.

La comemorarea a 95 de ani de la naşterea sa, pentru a contura cât mai cuprinzător personalitatea eminentului profesor îndrăgit de numeroşii săi studenți şi doctoranzi, erudit, auster, riguros, conştiincios, corect şi de o noblețe sufletească aparte, am înmănuncheat pentru acest volum câteva mărturii ale existenței sale de literat, lingvist, om de ştiință, autor şi om între oameni.

Mulțumesc editurii pentru competenta conlucrare în aducere-aminte ca omagiu tatălui meu.

Veronica Focşeneanu – Levițchi.

Comunicat de presă   Miercuri 4 decembrie 2013

Un cuvințel pentru presă

Doi oameni de care am fost deosebit de ataşat—intelectual şi afectiv: unul, o rudă foarte apropiată, şi celălalt, un mare profesor universitar (descendent a 17 generații de preoți români get-beget).

Să fie două genii diferite oare?

Nu le-am întâlnit perechea nicăieri în lumea asta mare!

Printr-o stranie coincidență Joyceană, ambele noastre volume apar la aniversarea morții lui Constantin Noica—la 4 decembrie 1987—, în ajun de Sf. Niculae.

Ambele volume sunt presărate cu „filozofia” istoriei văzută amuzant.

C. George Sandulescu

Monte Carlo, Noël 2013

Press Release Wednesday 4 December 2013

A Little Word to the Press

Two great men to whom I attached myself—intellectually and emotionally: one was a close relative, the other a great professor, descendant of 17 generations of Romanian priests.

Two different geniuses?

In the whole world I have never come across anyone like them!

By a strange Joycean coincidence, both our volumes are issued on the anniversary of Constantin Noica's death—4 December 1987—, on the Eve of St Nicholas.

To make them more amusing, we have spiced both volumes with thoughts on the "philosophy" of history.

C. George Sandulescu

Monte Carlo, Noël 2013

VOLUMUL DOI ŞI ULTIMUL

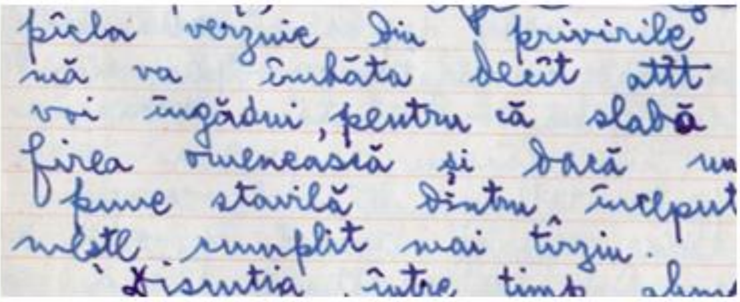
Leon D. Levițchi

(1918-1991)

Edited by

C. George Sandulescu

Contemporary
Literature Press

http://editura.mttlc.ro

Bucureşti
2013

Contemporary Literature Press
http://editura.mttlc.ro
Director:
LIDIA VIANU
Executive Advisor:
GEORGE SANDULESCU

Contemporary Literature Press
Editura pentru Studiul Limbii Engleze prin Literatură
BRITISH COUNCIL
UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI
VIRTUTE ET SAPIENTIA
INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN
Ambasáid na hÉireann
Embassy of Ireland
Ambasada Irlandei
The only online Literature Publishing House of the University of Bucharest

ISBN: 978-606-8366-91-3

Cover Design, Illustrations, and overall Layout: **Lidia Vianu**

Typing: Ana Dragomir, Ana Dumitrache, Andrei Scurtu, Minodora Tunaru.
IT Expertise: Simona Sămulescu, Cristina Petrescu.
Publicity: Violeta Baroană
Logo: Manuela Stancu

Leon D. Leviţchi

(1918-1991)

Edited by

C. George Sandulescu

Contemporary Literature Press

http://editura.mttlc.ro

Bucureşti

2013

Table of Contents

Contemporary Literature Press
http://editura.mttlc.ro Bucureşti 2013

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS

http://editura.mttlc.ro București 2013

I.

Leon D. Levițchi Written by Himself.

1.

Leon Levițchi

Autoportret.

1.

Gândul de a mă face profesor m-a îmbiat din primii ani de liceu, apoi s-a transformat în decizie fermă, ezitările existând numai în alegerea specialității—limba română sau geografia. Până la urmă, în clasa a V-a, unde a doua limbă modernă era germana, am optat pentru engleză, în bună măsură și ca un gest de necugetată sfidare la adresa gramaticii încâlcite a celei dintâi. Limba engleză mi se părea nu numai interesantă și foarte muzicală, ci și extrem de simplă ca morfologie și sintaxă (eres cumplit, cum aveam să constat mai târziu), ceea ce însemna că poate fi învățată... fără profesor. Cât despre gândul de a elabora câteva materiale didactice legate de specialitate, acesta a luat naștere sub imperiul strict al necesității—nu a fost niciodată o „chemare lăuntrică". În 1937, când, fără examen de admitere, m-am înscris la Facultatea de Litere și Filozofie din București, secția limbă și literatură engleză, mi-am dat seama că truda mea de autodidact fusese pronunțat inutilă; că trebuia, potrivit unui înțelept proverb britanic, „să învăț să mă dezvăț de ceea ce am învățat greșit", în speță de pronunția redată defectuos în manualul pe care-l avusesem la îndemână; că gramatica limbii engleze reclama un studiu sistematic și temeinic; că lipsa uneltelor de lucru, în primul rând a dicționarelor (dicționarele englez-român și român-englez de Marcel Schönkron păcătuiau grav prin neadevăruri și lacune, excelentul dicționar englez-român al lui Wepper era prea mic pentru un student în engleză), nu se cuvenea să mai dăinuie. Întrezăream vag o oarecare contribuție personală pe tărâmul anglisticii române; dar viitorul era încă prea îndepărtat ca să se substituie prezentului, iar prezentul însemna acumularea și digerarea unor fundamentale cunoștințe **corecte**.

Promoția mea a avut privilegiul de a fi îndrumată de profesoara Ana Cartianu, ale cărei ore magistrale de „traducere" și „retroversiune" nu le va uita niciodată. Între oamenii cărora le sunt îndatorat profesional în cel mai înalt grad, domnia sa ocupă primul loc; urmează apoi colegii aplecați spre studiul

practic al limbii engleze (astfel, prietenul meu Dan Duțescu), generațiile de elevi și studenți care, prin întrebări și uneori prin soluții, mi-au stimulat gândirea. Și firește, m-aș face vinovat de păcatul omisiunii dacă nu aș aminti în acest context atmosfera didactică și pedagogică din casa părintească sau mediul serios de instruire din liceul de provincie unde m-am format.

Au fost mulți oameni și multe întâmplări, ca în viața oricui. Atât de mulți oameni și atât de multe întâmplări încât atunci când îmi depăn amintirile simt adesea nevoia să părăsesc epicul și să mă retrag în liricul primelor pasteluri pe care le-am contemplat cu ochii unui sincer îndrăgostit de natură. Efortul de a le readuce în memorie este anevoios și viziunea rămâne neclară, cum spunea Demetrius în *Visul unei nopți de vară*: „Lucrurile acestea par mici și nedeslușite / Ca niște munți îndepărtați care s-au preschimbat în nori”. Dar aceste decoruri din copilărie și adolescență îmi sunt deosebit de dragi pentru că au fost și primele decoruri pentru imaginația pe care aveau să mi-o stârnească lecturile de atunci și de mai târziu: într-un colț de pădure aveau să se întâlnească ostașii din *Macbeth*, la un cot al Prutului venea... „o moară pe Siret”, pe malul unui iaz anume Sir Bedivere avea să se preumble cu Excalibur, sabia regelui Arthur...

2.

Petre Grimm, Dragoș Protopopescu, Ioan Botez, Marcu Beza au fost primii angliști români care, în sfera literaturii engleze și a raportării acesteia la propria noastră literatură, au publicat studii și cercetări științifice fără a avea nevoie de intermediari francezi sau germani pentru a înțelege originalele engleze (ca disciplină teoretică a limbii, anglistica română a luat naștere și s-a dezvoltat impetuos de abia în ultimii ani ai deceniului al 7-lea). Urmașii pionierilor s-au aflat, așadar, în fața unui pământ desțelenit, a unui exemplu vrednic de urmat ca atitudine (fenomenul literar englez tratat dintr-un punct de vedere românesc), cu obligația de a adânci și extinde cercetarea. Este exact ceea ce am încercat să fac în acest domeniu; iar dacă am avut o contribuție personală cu caracter de „principiu” sau „metodă”, aceasta a constat în abordarea textelor mai întâi în plan lingvistic (lingvistic tradițional) și numai după aceea în plan „literar” și „estetic”. Așa am procedat, de pildă, în studiul *Temă și remă în baladele populare românești și engleze* (literar, paralele fuseseră stabilite de M. Beza și I. Botez), în *Paralelisme între „The picture” de S. T. Coleridge și unele poezii de Eminescu*, în *Procedee lingvistic-stilistice*

shakespeariene în „Răzvan și vidra", în *Studii shakespeariene* sau în prefața și postfețele din ediția critică a operelor lui W. Shakespeare în traducere românească, ediție de care răspund în prezent și la care particip și cu un număr de traduceri.

3.

Mă recunosc în „lingvist" numai cu o reducere drastică a noțiunii moderne prin specificare (tradițional, practic, aplicat, nematematic, psihologic, empatic etc.), la fel și în „cercetător literar" (ocazional) și mult mai mult în „traducător"—fără restrângeri semantice, ba chiar aș zice, cu extinderi, pentru că am considerat întotdeauna și lexicografia bilingvă ca specie a genului numit „traducere". Iar traducerii, într-adevăr, i-am consacrat cea mai însemnată parte a activității mele de mijlocitor între două culturi și foarte, foarte multe ore de curs și seminar în cadrul activității didactice. Părerea mea este că traducerea reprezintă forma cea mai complexă de predare și învățare la o catedră de limbi străine, mai ales atunci când textul ce urmează a fi tradus este o poezie, deoarece implică și cunoașterea legilor muzicii, melodiei și ritmului, precum și rostirea corectă a cuvintelor (în afară de studiul denotației, al accentuării lexicale, gramaticale și stilistice, al modalității, coerenței și stilului, încadrarea textului în întreaga operă a scriitorului, a scriitorului în epocă etc.). Pe de altă parte, traducerea (bineînțeles nu „după ureche") poate constitui și o rampă de lansare în spațiul cercetării științifice. Afirm acestea pe baza propriei mele experiențe de traducător, activitate care m-a condus inevitabil (traducătorul onest nu este un cititor mai atent?) spre stabilirea unor legături „interne" puțin bănuite într-un text sau mai multe: motivul „nopții" în *Hamlet* (cu reverberări ale baladelor de „noapte bună" din epoca elisabetană), unitatea tematică (atât de contestată) a piesei *Troilus și Cresida* de Shakespeare, rolul stilistic-tematic al elementelor somatice din piesele istorice ale dramaturgului, *De-de-ismul în poezia română modernă* (folosirea excesivă și frecvent cu totul improprie a prepoziției „de", imposibil de redat în traducere engleză din cauza obscurității, cum ar fi „cu trei cai de rădăcină / în zăbale de lumină", „medalii de foșnet", „somnolență de fiere"; bizarul manierism își dă de veste până și într-o anumită traducere a sonetelor lui Shakespeare, unde, ca să dau doar două exemple din cele 32 avute la îndemână, *a living brow* („frunte vie") devine „frunte ca de stea" și *unknown minds* („minți neștiute", „căi de vis").

Prea bine știu cât necaz și câtă încruntare a stârnit în rândul studenților mei de odinioară metoda „analizei complexe a textului”, cu care îi dăscăleam la orele de „introducere în filologia de specialitate” (muștru curat: studierea dicționarelor, întocmirea fișelor bibliografice și de lucru, clasificarea, necesitatea selectării judicioase a imenselor bibliografii etc.). Unii (puțini) au înțeles, mai târziu—atunci când au devenit ei înșiși profesori sau cercetători—că, în esență, nu i-am îndrumat greșit, că „metoda” putea fi criticată, dar că nici în anglistică nu se poate lucra fără sistemă, ca, de altfel, în orice altă ramură a activității umane și că sistematizarea judicioasă reclamă o muncă totală, o înțelegere dusă până la empatie și afecțiunea dusă până la dragoste pentru „profesiunea aleasă”. Drumul spre împlinire și creație este spinos pentru că se definește prin dedicație și sacrificiu; cum insinuează și autorul anonim al baladei engleze *Thomas Stihuitorul*: crăiasa zânelor îl previne pe Thomas să nu cumva s-o sărute (simbolic, să nu pășească în Elfland, țara „poeziei”) pentru că va avea de pătimit, Thomas o sărută, crăiasa îl subjugă—„Ei, Thomas, dragule, acum / Va trebui să vii cu mine / Ca șapte ani să mă slujești / De-o fi la rău, de-o fi la bine”. Altminteri nu este cu putință; nici profesoratul, nici știința, nici arta nu sunt compatibile cu funcționarismul. Dacă, prin absurd, aș redeveni cadru universitar, aș cere forurilor de resort îngăduința să le pretind studenților alcătuirea de dicționare.

4.

Sala Uniunii Scriitorilor în care am avut cinstea să particip ca tânăr anglist în anii '50 la ședințele Comisiei Shakespeare îmi revin în memorie cu mult mai multă limpezime decât „niște munți îndepărtați care s-au preschimbat în nori”. După cum se cădea, cei care veneau înainte de începerea ședinței eram noi, „filologii”—Ana Cartianu, Dan Duțescu, Mihnea Gheorghiu, Dan Grigorescu. Treptat, într-o ordine veșnic schimbătoare, apăreau: Ion Barbu, prezidențial; Tudor Vianu, academic; Gala Galaction, patriarhal; Virgil Teodorescu, melodios; Petru Comarnescu, volubil...

Se discuta aprins și, în general, la subiect; se țineau referate, dezbătute amplu; se trăgeau concluzii, dintre care unele au devenit lege pentru traducătorii proiectatei ediții a operelor dramatice ale lui Shakespeare (folosirea textului englez ca text de bază, traducerea vers la vers, cu un surplus maxim de 5% etc.), deși ulterior, din păcate, unii traducători au cam nesocotit prevederile. Ca „intermediar” am pregătit pentru Tudor Arghezi o traducere

brută a comediei *Îmblânzirea îndărătnicei* și în cursul mai multor întrevederi cu maestrul am cumpănit progresele realizate—de fapt, numai actul I și o parte din actul al II-lea, pentru că poetul, extrem de autocritic, a depus armele. În mai multe rânduri mi-a spus că textul tradus este prea arghezian și prea puțin shakespearian și, mărturisesc, mi-ar fi fost foarte greu să-l contrazic. (Păcat că s-a întâmplat așa; dacă ar fi dus lucrarea până la capăt, literatura română s-ar fi îmbogățit nu cu o bună traducere a piesei, ci cu o nouă operă originală).

Am profitat mult atât din colaborarea cu maestrul cât și de pe urma ședințelor de la Uniune. A fost perioada decisivă pentru formarea mea ca traducător de poezie engleză și ca interpret exigent al textului-sursă, în primul rând al textului shakespearian.

5.

Să desăvârșească și să actualizeze necontenit ceea ce socotesc ei bun de preluat de la toate generațiile de angliști care le-au premers, să defrișeze noi terenuri de cercetare, să traducă și, unde este cazul, să retraducă. Generațiile aflate astăzi în floarea vârstei au făcut mult și cu pricepere în toate direcțiile, după cum o adeveresc bogatele rafturi ale editurilor care le-au solicitat și le socotesc mereu colaborarea. Cu părere de rău, însă, constat că angliștii tineri la modul nefigurat nu manifestă niciun interes față de lexicografie, domeniu de importanță vitală pentru răspândirea culturii noastre naționale în lume, precum și pentru receptarea altor culturi în țara noastră.

6.

Ca autor de dicționare și traducător susțin cu toată convingerea că limba română este la fel de bogată și plină de nuanțe ca și limba engleză, după cum literatura română, deși considerabil mai tânără decât cea engleză, dispune de numeroase lucrări care merită să fie traduse pentru folosul și plăcerea cititorului anglo-saxon. Dacă ținem seama de excelenta pregătire a atâtor absolvenți ai facultăților de profil, putem socoti că aici, pe tărâmul osmozei culturii românești cu alte culturi, există încă foarte mult loc pentru mai bine. Spun acestea și sub influența *Istoriei literaturii române* de G. Călinescu, pe care am tradus-o recent în limba engleză, ceea ce mi-a prilejuit o

reîmprospătare și o îmbogățire a cunoștințelor mele de altădată; dar parcă literatura română contemporană nu are de oferit străinătății lucrări vrednice de toată lauda?

7.

M-am apropiat de literatura engleză veche și renascentistă cu credința că înainte de „a o aduce în contemporaneitate" trebuie s-o cunosc, respectiv să pornesc eu în călătoria de întoarcere peste veacuri, fără prejudecata că oamenii și autorii de atunci sunt „prăfuiți" în comparație cu noi, oamenii sec. al XX-lea. În ciuda diferențelor sensibile de ordin geografic și istoric, de mediu și concepții, m-am convins că între generațiile atât de depărtate ce mi se perindau pe dinaintea ochilor și generațiile de astăzi există un continuum etern uman, că, într-un cuvânt, nu numai Shakespeare este „contemporanul nostru" ci și atâția alți mânuitori ai condeiului, precum și galeriile de personaje create de ei. Până la urmă, aducerea lor în contemporaneitate s-a restrâns în felul acesta la redarea exprimării lor (atunci când am început să traduc asemenea autori) într-o limbă română cât mai corectă și inteligibilă, ușor arhaizantă (mai curând ca sintaxă decât ca vocabular).

8.

S-a spus că un om trăiește atâtea vieți câte limbi cunoaște. Personal nu cred în acest *bon mot*, ci în ideea că numărul vieților pe care le poate trăi un om depinde de capacitatea sa de empatie, de înțelegere a semenilor, de transferare în psihologia altora, oameni vii sau morți, personaje reale sau imaginate de marii creatori de oameni. Desigur, învățând limba engleză am putut înțelege în mod nemijlocit o serie de realități specifice lumii anglo-saxone. Dar atunci când mi-am însușit câte ceva din disciplina și filozofia morală britanică (ambele destul de relative în acțiune), numai întâmplarea a făcut ca mediul de transmisie-recepție să fie limba și literatura engleză; altminteri putea fi, de pildă, limba și literatura latină. Pe Seneca, gânditorul stoic care l-a înrâurit atât de mult pe Shakespeare prin Scrisori și Eseuri l-am citit în limbile franceză și română...

- lucrări de gramatică a limbii engleze (cu caracter didactic): *Gramatica limbii engleze* (1958; într-o redactare nouă, împreună cu Ioan Aurel Preda, 1967); *Sinonime în gramatica limbii engleze* (1968); *333 de întrebări și răspunsuri din gramatica engleză* (1971); cursuri de gramatică în limba engleză (pentru studenți)

- manuale pentru public: *Învățați limba engleză fără profesor* (împreună cu Dan Duțescu, prima ediție 1959); pentru traducători: *Îndrumar pentru traducătorii din limba engleză în limba română* (1974)

- dicționare: *Dicționar român-englez* (1960, ediția a II-a revizuită și adăugită de autor și de Andrei Bantaș, 1965); *Dicționar frazeologic român-englez* (împreună cu Andrei Bantaș și Andreea Gheorghițoiu, 1966, ediția a II-a revizuită și lărgită, 1981); *Dicționar englez-român* (împreună cu Andrei Bantaș, 1971); redactor responsabil al *Dicționarului englez-român* editat de Academia R.S.R. în 1974; *Dicționar englez-român* (împreună cu Andrei Bantaș; 1315 p., 1984)

- critică și istorie literară; studii: *Limba și stilul lui Shakespeare* (în *Antologia bilingvă Shakespeare*, 1964); *Studii shakespeariene* (volum, 1976); *Viața și opera lui W. Shakespeare*, studiu amplu în vol. I al primei ediții critice românești a operei scriitorului; postfețe-studii la fiecare piesă (până acum au apărut 3 vol., 1982-1984); îngrijitor de ediție (împreună cu Tudor Dorin) la *Antologie de poezie americană* (2 vol., 1977-1978) și *Antologie de poezie engleză* (4 vol., 1981-1984); *Mimetism lingvistic în opera dramatică a lui Shakespeare* (1982); *Istoria literaturii engleze și americane* (vol. I, de la începuturile literaturii engleze până în perioada lui A. Pope, 1985); prefețe la diferite traduceri; cursuri de literatură engleză (în engleză, pentru studenți)

- traduceri din limba engleză: Upton Sinclair, *Balaurul* (împreună cu Dan Duțescu, 1946); Theodore Dreiser, *O tragedie americană* (1954); J. K. Jerome, *Trei într-o barcă* (1954 etc.); Langston Hughes, *O poveste neplăcută cu îngeri* (1956); J. Swift, *Călătoriile lui Gulliver* (1956 etc.); R. B. Sheridan, *Rivalii*; *Școala bârfelilor* (1956); W. Shakespeare, *Mult zgomot pentru nimic* (1957), *Henric al IV-lea, partea a 2-a* (1958), *Troilus*

și Cresida (1960), *Timon din Atena* (împreună cu Dan Duțescu, 1962), *Hamlet* (împreună cu Dan Duțescu, 1964 etc.), *Furtuna* (1964 etc.), *Antologie bilingvă* (împreună cu Dan Duțescu, 1964); Robert Burns, *Poezii* (împreună cu Dan Duțescu și Mihnea Gheorghiu, 1959); A. L. Morton, *Utopia engleză* (1958); W. Stevenson, *Acul cumetrei Gurton* (1964); Chr. Marlowe, *Doctorul Faust* (1964); Robert Greene, *George-a-Greene* (1964); *Arden din Feverhsam* (1964); Thomas Dekker, *Praznicul ciubotarului* (1964); Philip Massinger, *Datorii vechi plătite într-un chip nou* (1964); R. W. Emerson, *Eseuri* (1968); *Beowulf* (împreună cu Dan Duțescu, 1969); *Balade engleze* (1970); Robert Browning, *Versuri alese* (1972—premiul Uniunii Scriitorilor); Philip Gosse, *Istoria pirateriei* (1975); un mare număr de poezii în *Antologia de versuri americane* și *Antologia de versuri engleze*

- traduceri în limba engleză: poezii de autori români, publicate în *Romanian Review*, *Tribuna României* etc. (1960-1980); M Eminescu, *Poems* (ediție bilingvă, împreună cu Andrei Bantaș, 1978—premiul Uniunii Scriitorilor); G. Coșbuc, *Poems* (ediție bilingvă, 1980); *Romanian Popular Ballads* (ediție bilingvă, împreună cu Andrei Bantaș, 1980); O. Goga, *Poems* (ediție bilingvă, 1982); Alexandru Balaci, *Mantegna* (London, Abbey Library, 1980); Vasile Florea, *Romanian Art*, vol. II (1984)

- manuale școlare, cursuri de limba engleză la radio și televiziune, conferințe, comunicări etc.

Vigneta 1.

În domeniul lui mic-mititel al lexicografiei — în fapt chiar opusul filozofiei — Leon Levițchi a fost marele dascăl care Noica ar fi vrut atât de mult să fi reuşit să fie. Dar n-a ajuns decât un prăpădit de bibliotecar la Universitatea din Bucureşti. **CGS**

Contemporary
Literature Press
http://editura.mttlc.ro
Bucureşti 2013

2.

Last CV by Leon Levițchi, in manuscript.

1 noiembrie 1990

CURRICULUM VITAE

Leon D. Levițchi

M-am născut la 27 august 1918 în orașul Edinți, jud. Hotin, ca fiu al preotului-profesor Diomid Levițchi și al învățătoarei Zinaida Levițchi. Am urmat cursurile liceale la Cernăuți (clasa I) și la Hotin (clasele II-VIII). In 1937 am trecut examenul de bacalaureat (Cernăuți apoi m-am înscris la secția de limbă și literatură engleză a Facultăţii de litere și filozofie din București. Am absolvit facultatea în 19[illegible] și în același an am devenit licențiat (specialitate limba și literatura engleză, specialitate secundară estetica și critica literară). In 1942 am fost încorporat, iar în 1943, ca elev sergent major, am fost repartizat la Reg. 32 Infanterie Constanța, ulterior la Comandamentul Militar al Dobrogei, unde am funcționat ca translator pînă în 1945 (iunie), cînd am fost demobilizat.

M-am căsătorit în septembrie 1944 cu Sonia-Silvia Simionescu. Avem doi copii - Veronica Focșeneanu (azi în vîrstă de 44 ani, profesoară de limba engleză la liceul I.L.Caragiale din București) și Lia[n] Käppeli-Levițchi (40 ani, profesoară de engleză și franceză în Wezikon cantonul Zürich).

In 1946 am fost numit profesor de engleză la liceul "Profesorii Asociați" din București, ulterior la liceul "Matei Basarab", iar la 14 octombrie 1949 mi-am început cariera universitară: asistent la catedr[a] de engleză a Facultății de limbi străine pînă la 1955, lector între 1955 și 1969; după susținerea tezei de doctorat (<u>Subliniere lingvistic[ă] în opera dramatică a lui W. Shakespeare</u>, 1969) am fost numit conferențiar, apoi profesor, în care calitate am condus 19 teze de doctorat (di[n] care 7 teze redactate de străini). M-am pensionat, la cerere, în iulie 1980.

-2-

Din 1955 sînt membru al Uniunii Scriitorilor din România,secția traducători,iar din 1968 sînt membru al Asociației Internaționale a Profesorilor Universitari de Limba și Literatura Engleză (International Association of University Professors of English,IAUPE).
Uniunea Scriitorilor m-a premiat în 1972 pentru traducerea unui volum de versuri de Robert Browning,iar în 1978,pentru traducerea în limba engleză (în colaborare cu Andrei Bantaș) a unui volum de poezii ale lui Eminescu (ediție bilingvă,editura Minerva).

Lucrări tipărite

a)Cursuri,manuale etc.

b) Dicționare

c) Traduceri (cele mai importante)

1.Din engleză în română

2.Din română în engleză

d) Prefețe (la propriile traduceri),articole (numeroase),studii.Menționez îndeosebi prefața la Istoria literaturii engleze (în limba română),vol. I (Dacia,1985) în care îmi exprim concepțiile cu privire la istoriile literare;precum și studiile ~~xxxxxx~~ "Christopher Marlowe,The Scourge and the Book",p. 81-91,"The Renaissance and the Restoration Period",Ed. Didactică și Pedagogică,1983,și "On the

Knocking at the Door of Conscience in Shakespeare",p.92-112,ib.

e) Shakespeare

Pînă acum un deceniu,contribuţii privind mai ales limba şi stilul lui Shakespeare (în teza de doctorat,în Studii shakespeariene, 1973,în studiul Tolstoi despre Shakespeare ,Romanoslavica XX,1981,p.177-189), etc.: accentuarea lexicală prin repetiţii (de formă şi conţinut;de conţinut cu schimbarea formei;de formă cu schimbarea conţinutului;paralelismul sintactic),prin antonime (explicite,amplicite) şi opziţii ale straturilor lexicale etc.;accentuarea gramaticală; imaginile somatice din piesele istorice (insuficient cercetate pînă acum) etc.

Studiul introductiv (112 p. format mare,literă corp 6) cu care, ca îngrijitor de ediţie,am prefaţat operele complete ale lui Shakespeare traduse (şi retraduse) în limba română (1982 -1988;ultimele două volume au fost predate şi urmează să apară) adaugă la contribuţiile amintite şi "mimetismul lingvistic" al multor personaje shakespeariene iar în planul conţinutului subliniază impoertanţa deosebit a relaţiei "esenţă" -"aparenţă" (ca problemă filozofică dar şi ca reper pentru acţiune şi caracterizare a personajelor),a noţiunii de "eu" (ego,self) în contexte veşnic schimbătoare,de conştiinţă (conscience) şi conştienţă (consciousness,awareness).Bineînţeles,numeroase aspecte de conţinut şi atitudine au fost discutate pe larg de-a lungul veacurilor în vasta bibliografie shakespeariană (aşa cum reiese limpede şi din trimiterile din postfeţe la autori - unele postfeţe sînt extinse),dar noutatea comentariilor stă mai ales în urmărirea programată şi cronologică a acestor teze,rezultatul fiind că ele confirmă o intenţionalitate.

LEI 5
Scânteia
EDIȚIE SPECIALA
ABDICAREA
REGELUI MIHAI I
MIHAI I-iu
Prin grația lui Dumnezeu și voința națională
REGE AL ROMANIEI
La toți de față și viitori, sănătate
În consecință, pe deplin conștient de importanța actului ce fac în interesul poporului român,
ABDIC
Las poporului român libertatea de a-și alege noua formă de Stat.
MIHAI R.

Vigneta 2.

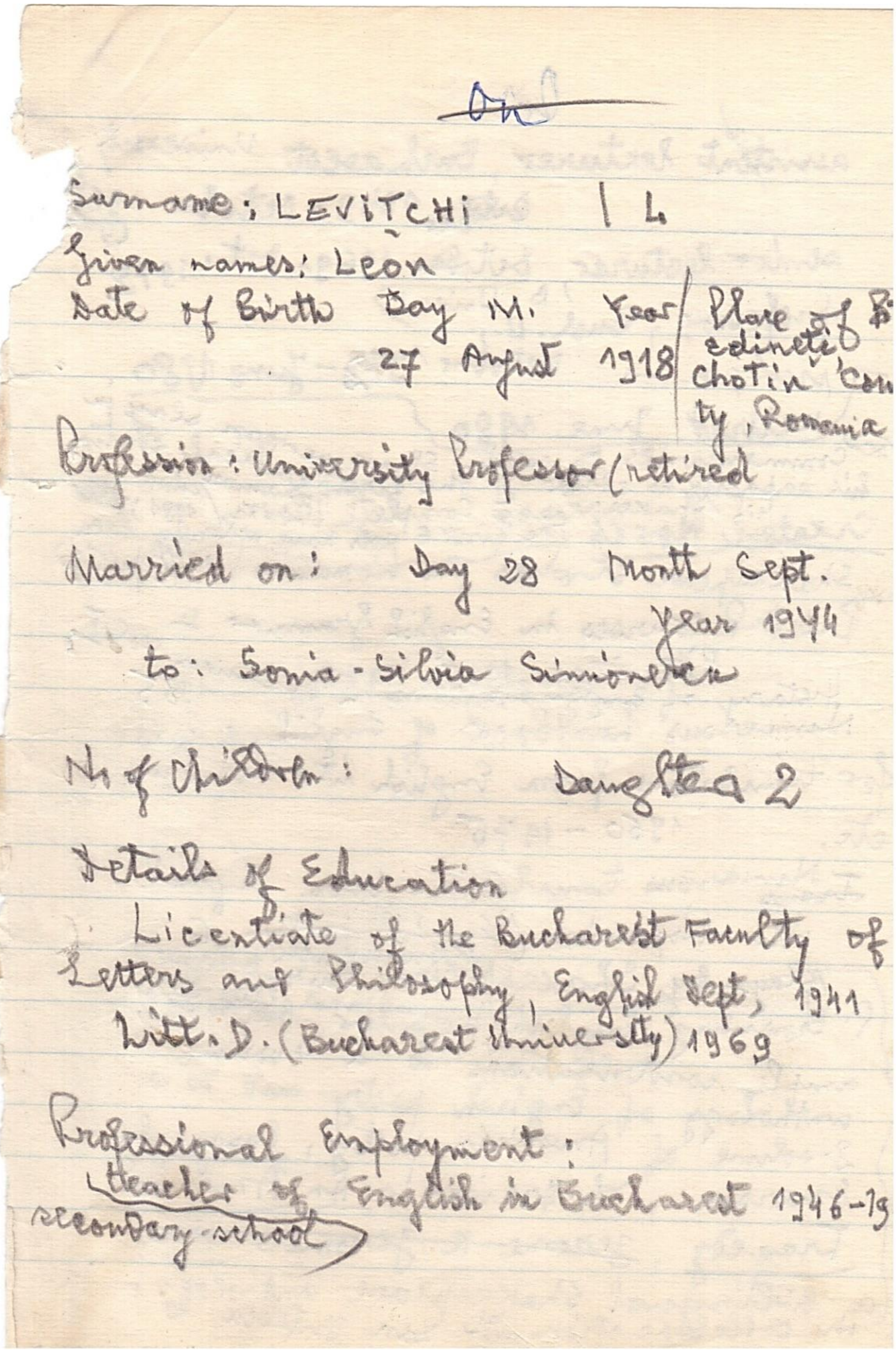
Cine *alive* astăzi — metaforic vorbind — ar fi ajuns să fie prin capacitățile sale mare profesor universitar al României sau chiar membru al Academiei? Cine ar fi fost marii noştri profesori şi academicieni dacă nu ar fi existat jumătatea de veac de comunism în România? Cine oare? **CGS**

3.

Holograph CV.

1.

~~On~~

Surname: LEVIŢCHI | L

Given names: Leon

Date of Birth Day M. Year | Place of B[irth]

27 August 1918 | Edineţi, Chotin County, Romania

Profession: University Professor (retired

Married on: Day 28 Month Sept. Year 1944

to: Sonia-Silvia Simionescu

No of Children: Daughter 2

Details of Education

Licentiate of the Bucharest Faculty of Letters and Philosophy, English Dept, 1941

Litt. D. (Bucharest University) 1969

Professional Employment:

teacher of English in Bucharest secondary school 1946-19

2.

Other Who's Whos

International Who's Who in Education

Hobbies —

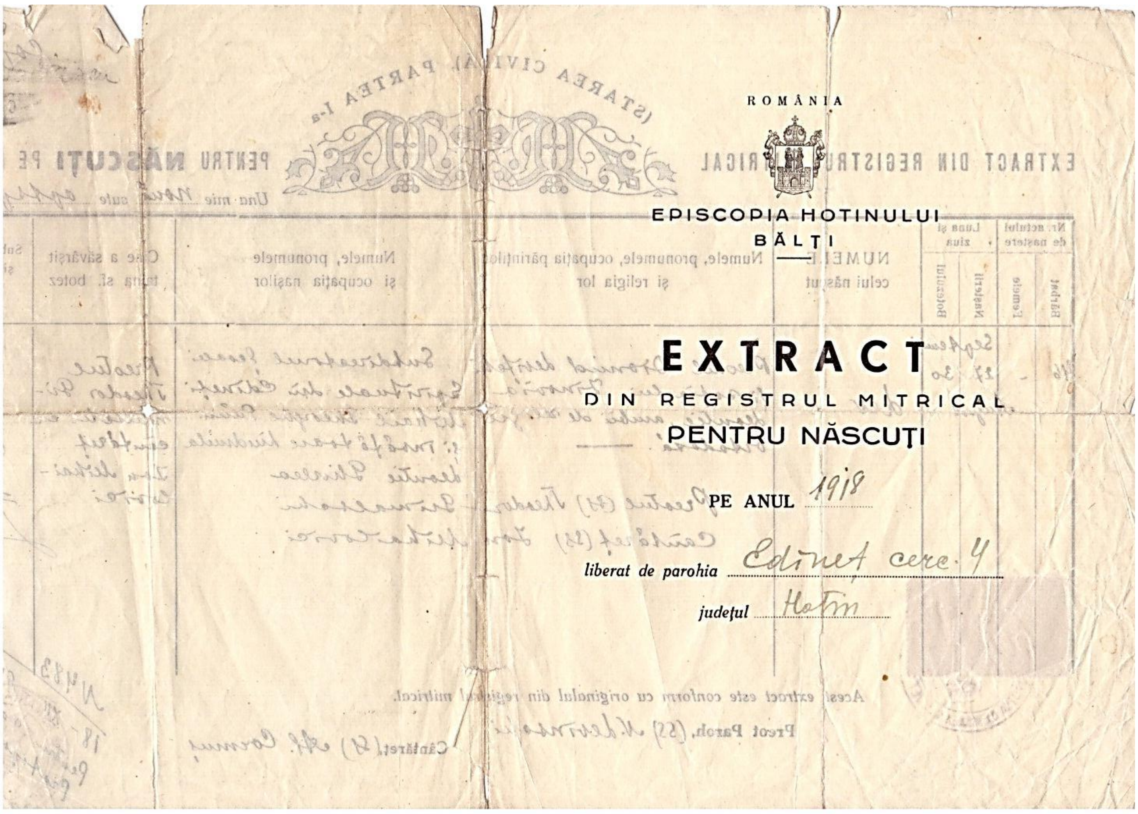
Music (especially Wagner)

Full Address (for publ.)
str. Filaret 20
75276 București IV, Romania

II.

Leon Levițchi – O bucată substanțială din istoria catedrei.

1. The birth certificate of Leon D. Levițchi.

ROMÂNIA

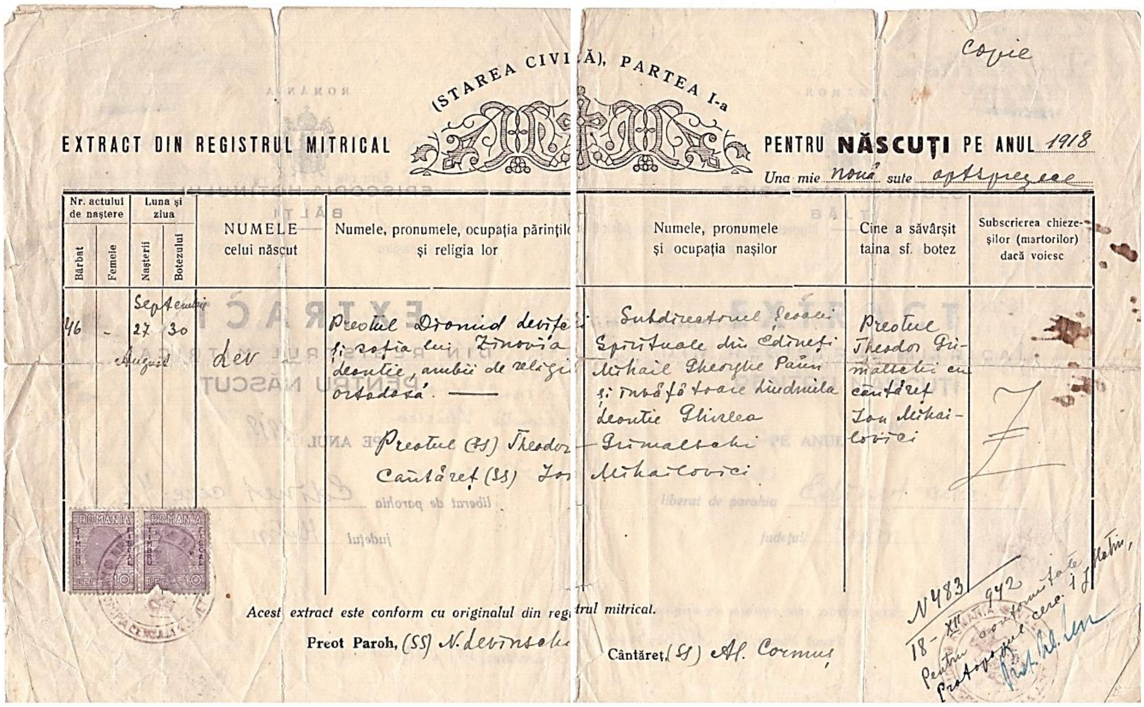
EPISCOPIA HOTINULUI
BĂLȚI

EXTRACT
DIN REGISTRUL MITRICAL
PENTRU NĂSCUȚI

PE ANUL 1918

liberat de parohia Edineț cerc. 4

județul Hotin

Copie

EXTRACT DIN REGISTRUL MITRICAL (STAREA CIVILĂ), PARTEA I-a PENTRU **NĂSCUȚI** PE ANUL 1918

Una mie nouă *sute* optsprezece

Nr. actului de naștere: Bărbat	Femeie	Luna și ziua: Nașterii	Botezului	NUMELE celui născut	Numele, pronumele, ocupația părinților și religia lor	Numele, pronumele și ocupația nașilor	Cine a săvârșit taina sf. botez	Subscrierea chiezeșilor (martorilor) dacă voiesc
46	–	Septembrie 27 August	30	Lev	Preotul Dronid Levițchi și soția lui Zinovia Leontie, ambii de religie ortodoxă. —	Subdirectorul Școalei Spirituale din Edineți Mihail Gheorghe Păun și învățătoare Ludmila Leontie Ghirlea	Preotul Theodor Gimaltechi cu cântăreț Ion Mihailovici	

Preotul (ss) Theodor Gimaltachi
Cântăreț (ss) Ion Mihailovici

Acest extract este conform cu originalul din registrul mitrical.

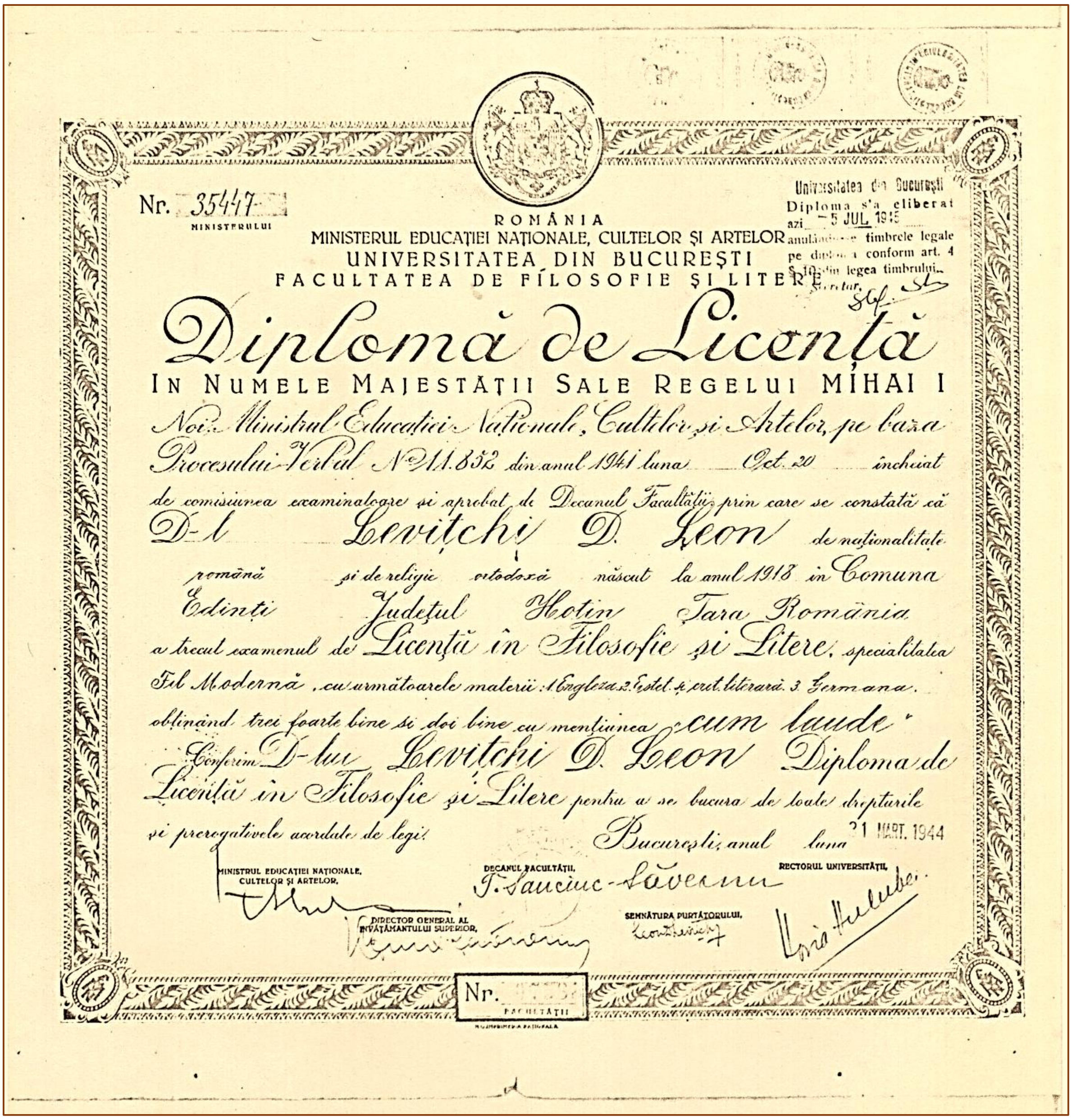
Preot Paroh, (ss) N. Levințchi   Cântăreț (ss) Al. Cornuș

N 483
18-XII-942
Pentru conformitate
Protoiereul cerc. I Hotin,

Contemporary
Literature Press
http://editura.mttlc.ro   București 2013

2.

Leon D. Levițchi: Diploma de licență.

Nr. 35447 MINISTERULUI

ROMÂNIA

MINISTERUL EDUCAŢIEI NAŢIONALE, CULTELOR ŞI ARTELOR

UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI

FACULTATEA DE FILOSOFIE ŞI LITERE

Universitatea din Bucureşti Diploma s'a eliberat azi 5 JUL 1945 ... timbrele legale pe diploma conform art. 4 ... din legea timbrului.

Diplomă de Licenţă

IN NUMELE MAJESTĂŢII SALE REGELUI MIHAI I

Noi, Ministrul Educaţiei Naţionale, Cultelor şi Artelor, pe baza Procesului-Verbal No 11.852 din anul 1941 luna Oct. 20 încheiat de comisiunea examinatoare şi aprobat de Decanul Facultăţii prin care se constată că D-l Leviţchi D. Leon de naţionalitate română şi de religie ortodoxă născut la anul 1918 în Comuna Edinţi Judeţul Hotin Ţara România a trecut examenul de Licenţă în Filosofie şi Litere, specialitatea Fil. Modernă, cu următoarele materii: 1. Engleza 2. Estet. şi crit. literară 3. Germana. obţinând trei foarte bine şi doi bine cu menţiunea cum laude.

Conferim D-lui Leviţchi D. Leon Diploma de Licenţă în Filosofie şi Litere pentru a se bucura de toate drepturile şi prerogativele acordate de legi.

Bucureşti, anul luna 21 MART. 1944

MINISTRUL EDUCAŢIEI NAŢIONALE, CULTELOR ŞI ARTELOR, — DECANUL FACULTĂŢII, I. Sauciuc-Săveanu — RECTORUL UNIVERSITĂŢII,

DIRECTOR GENERAL AL ÎNVĂŢĂMÂNTULUI SUPERIOR, — SEMNĂTURA PURTĂTORULUI,

Nr. FACULTĂŢII

"Leviţchi D. Leon a trecut examenul de Licenţă în Filosofie şi Litere, speicalitatea **Fil. Modernă,** cu următoarele materii: **1. Engleza 2. Est. şi crit. literară 3. Germana."**

Vigneta 3.

Cum ar fi arătat România între 1944 şi 1990, fără comunism? Se întreabă oare cineva? Dacă nu, de ce nu?

Ne-ar ajuta mult să fim mai cinstiți şi mai corecți în gândirea noastră de toate zilele dacă am face aceasta!

Oamenii ar fi fost mai drepți, mai sinceri, mai lipsiți de hipocrizie.

Căci asta a caracterizat jumătatea de veac de comunism: minciuna, falsitatea, incorectitudinea, lipsa de "inimă deschisă".

Avem mare nevoie să reconstruim trecutul aşa cum a fost el!

Poate aşa s-ar fura mult mai puțin astăzi!

Cine mai bine decât Constantin Noica şi Leon Levițchi ar fi fost cei doi oameni îndeajuns de curați la suflet? Ei doi ar fi fost cei mai indicați să facă o asemenea treabă — în vorbă şi în scris. Păcat că s-au dus aşa de repede. **CGS**

3. Samples

Leon D. Levițchi (1918-1991)

29

Învățați limba engleză fără profesor.

Contemporary Literature Press
http://editura.mttlc.ro
București 2013

Textele lecțiilor (în afară de cazul când se specifică numele autorului) sunt originale.

Partea a patra este alcătuită dintr-un număr de *texte paralele*—originalul, traducerea întrucâtva stilizată a acestuia și transcrierea fonetică integrală. Textele din partea a patra reprezintă extrase caracteristice atât sub raportul tematicii cât și sub cel al formei.

Partea a cincea conține un număr de lecturi suplimentare.

Gramatica și vocabularele de la sfârșitul cărții sintetizează cunoștințele fundamentale acumulate cu ajutorul manualului.

Lecțiile primelor trei părți, compuse din vocabular, textul lecției, gramatică, note lexicale și exerciții nu au fost calculate în așa fel încât să necesite un timp egal de studiu. Nu se cere elevului să-și însușească materialul unei lecții într-o oră, sau o zi, ci în măsura timpului disponibil și în funcție de posibilitățile sale de asimilare. Metoda de lucru pe care o recomandăm celor ce se vor folosi de acest manual este următoarea:

1. Studiați mai întâi vocabularul lecției, însușindu-vă atât pronunția corectă a cuvintelor și expresiilor, cât și sensul lor.

2. Citiți cu voce tare textul lecției, de cât mai multe ori, controlându-vă cât mai des pronunția după transcrierea fonetică dată în vocabular.

3. Traduceți oral sau în scris textul lecției.

4. Nu treceți la rezolvarea exercițiilor înainte de o temeinică recapitulare, deoarece exercițiile conțin material atât din lecția respectivă cât și din lecțiile anterioare. Ori de câte ori aveți îndoieli, reveniți asupra materialului și consultați rezumatul de gramatică și vocabularele generale de la sfârșitul manualului.

Există părerea că engleza, mai mult ca oricare altă limbă, nu poate fi învățată fără profesor. Prin gradarea lentă a materialului, prin accentul pus pe problemele de fonetică ale limbii, autorii manualului de față nădăjduiesc să spulbere această părere.

Bucuresti, 1940. Zi de doliu naţional. României i s-a răpit Basarabia.

Vigneta 4.

Cartea mea de căpătâi pe vremea când eram adolescent era *The History of the World* scrisă de H. G. Wells. De aşa ceva avem nevoie în zilele noastre pentru întreaga Europă a secolului XX.

O asemenea lucrare ar trebui să răspundă multor întrebări fundamentale. De pildă:

1. Cine era realmente Putin?

2. Ce principii în alegerea de cadre au fost adoptate în Irak la prăbuşirea lui Saddam Hussein?

3. Care au fost marile greşeli ale Statelor Unite în zilele lui George Bush Jr?

4. Cine era Tony Blair? Câtă dreptate avea Roman Polanski în filmul său?

5. Cine a creat Republica Moldova? Care este relația ei cu Transnistria?

6. Portretul real al lui Gorbaciov!

CGS

Leon D. Levițchi (1918-1991)

32

Dicționar român-englez.

Cuvânt înainte.

Contemporary Literature Press

http://editura.mttlc.ro

București 2013

1. Fondul lexical

Numărul cuvintelor-titlu din prezentul dicționar se ridică la aproximativ 30.000 (în afară de compușii din interiorul cuiburilor). El reprezintă majoritatea articolelor din *Dicționarul limbii române moderne* cu foarte mici adaosuri din alte surse și cu eliminarea aproape totală a arhaismelor, a regionalismelor, a formelor duble, a diminutivelor și a augmentativelor.

Cuvintelor de mare circulație—celor din fondul principal lexical precum și celor care reflectă noile realități din țara noastră—li s-a dat în schimb o deosebită atenție, după cum se poate vedea din numărul mare de construcții și exemple care le însoțesc.

Pornind de la ideea că sensul sau nuanța de sens a unui cuvânt este întotdeauna condiționată de context și că, în consecință, acesta reclamă o extrem de atentă mânuire a sinonimelor, li s-a acordat acestora un rol primordial în economia dicționarului, folosindu-se în acest scop atât explicațiile din paranteze, prescurtările indicând domeniul sau apartenența stilistică (limbaj familiar, slang etc.) etc., cât și încadrarea cuvântului în combinații lexicale.

Vigneta 5.

Tăcere covârşitoare în jurul numelui lui Dragoş Protopopescu: de ce? Nimeni nu-i pomenea numele în anii studenției mele. De ce? Leon Levițchi — niciodată! Dan Duțescu — niciodată! Ana Cartianu — niciodată! De ce? Este o întrebare deosebit de importantă pentru istoria culturii româneşti în ansamblu.

*

Tăcerea eete primul lucru care trebuie să dispară în orice discuție a evenimentelor secolului XX.

CGS

Leon D. Levițchi (1918-1991)

35

Dicționar frazeologic român-englez.

Cuvânt înainte.

Contemporary Literature Press

http://editura.mttlc.ro

București 2013

...materialul lexical folosit depășește cu mult cadrul fuziunilor, al combinațiilor stabile și al idiotismelor recunoscute ca expresii de lexicologie teoretică. Lăsând la o parte faptul că există mai multe clasificări ale expresiilor, că aceste clasificări sunt adesea contradictorii și că repartizarea expresiilor pe categorii (în vederea selectării) nu este întotdeauna nici științifică, nici lesnicioasă, ni se pare deosebit de oportun să subliniem importanța pe care, pentru un dicționar frazeologic bilingv, o prezintă orice combinație de cuvinte organizată într-un tot comparabil, însă nu identic, cu cuvântul (simplu sau compus). Într-adevăr, cititorului care consultă un dicționar frazeologic bilingv îi este indiferent că **a da apă la moară cuiva** este o fuziune sau un idiotism, că **a ține o cuvântare** este o combinație liberă, că **la prânz** e o locuțiune adverbială și, în consecință, preocupă mai curând gramatica decât lexicologia; ceea ce îl interesează, însă, este traducerea lor. Pornind de la interesele cititorului este indicat să se pună întrebarea: în ce anume tip de dicționar bilingv poate afla dânsul asemenea traduceri? Un dicționar obișnuit, de proporții mijlocii, cuprinde fie numai cuvinte, fie cuvinte și un număr limitat de expresii—înseosebi fuziuni, idiotisme, zicale, proverbe. Lucrările de lexicologie se mărginesc la a da unele exemple. Dicționarele bilingve de mari proporții cuprind cuvinte, expresii și, uneori, un număr impresionant de exemplificări contextuale, dar evită, în mod aproape sistematic, tratarea sintagmelor situate între cuvinte și expresiile propriu-zise, într-un fel de zonă de contact ca de exemplu: **încă din..., peste puțin timp** etc.—combinații lexicale a căror traducere e departe de a corespunde întotdeauna acestora prin elementele alcătuitoare (astfel, în engleză: *as far back as (in)* sau *as early as (in)* pentru **încă din...;** *in a little while; ere long* etc. pentru **peste puțin timp**).

În sfârșit, atunci când este vorba de persoane care învață o limbă străină, trebuie să se aibă în vedere tendința caracteristică a acestora de a îmbina cuvintele din limba străină în același mod ca și pe cele din limba maternă (de exemplu: **de azi într-o săptămână**—*from/since today in a week*, când traducerea corectă este *this day week* etc.) sau de a folosi cuvinte nepotrivite ca asociere (de exemplu: **a face patul**—*to do the bed*, când traducerea corectă este *to make the bed*, deși se spune *to do the room* etc.). Și nu este de datoria dicționarului frazeologic de a reproduce formele corecte?

Leon D. Levițchi (1918-1991)

37

A course in Lexicology.

General Introduction
and
Final Remarks.

Contemporary
Literature Press

http://editura.mttlc.ro

Bucureşti 2013

Genereal Introduction

Lexicology, as may be inferred from the etymology of the term (Gk *lexicon*—'lexicon', or *lexikos*—'word', and *logos*—'teaching'), is a branch of linguistics which studies the vocabulary of a language.

The present course of lectures is devoted to the study of Contemporary English lexicology from a *descriptive* point of view. In other words it will be dealing with the various problems of the English vocabulary at a given (present) moment of its development, i.e. *synchronically*; but since most synchronical aspects cannot be understood without the explanation offered by a historical approach, it will of necessity include certain chapters in which the *diachronical* element will prevail. At any moment of its evolution, the vocabulary of a language is a constantly growing accumulation of words and meanings recording different facets of the development of human society, the founder and carrier of the language; and the loss of this perspective—be it for a moment—would mean the loss of the really scientific perspective.

The inevitable alternation between the synchronical and the diachronical plane in a descriptive lexicology is reflected in the sections of which it is usually made up: essential lexical units; sources of the vocabulary; word-formation; words and meaning; changes of meaning; semantic relations between words; phraseology; lexical strata; lexicography. *Semasiology* (Gk *semasia*—'meaning', and *logos*—'teaching') or *semantics* (Gk *semantikos*—'significant'), the most important branch of lexicology, studies the meanings of words, the laws governing the evolution of word-meanings, and the classification of the types of changes occurring in the meanings of words.

The fact that the synchronical and diachronical elements are so closely interwoven, largely accounts for the great differences existing in the *internal arrangement* of the main sections in various books of descriptive lexicology.

Lexicology is a comparatively new linguistical discipline, set on scientific bases and development amply by Marxist investigators, especially in the Soviet Union. This applies wholly to English lexicology, which gained its right to independence alongside the other branches of linguistics only after many of its specific problems had been dealt with by more or less cognate disciplines.

Even today most British and American linguists continue to treat the lexicological problems of their language either in books of grammar or in various

histories of the English language. On the other hand, there are many works which, without being entitled *lexicologies*, deal with its specific problems (e.g. *Words and Their Ways in English* by J.B. Greenough and G.L. Kittredge, New-York, 1929; *English Words and Their Background* by G.H. McKnight, New-York—London, 1931; *The World of Words* by E. Partridge, 1948; *the Words We Use* by J.A. Sheard, London, 1954, etc.)—and indirect recognition of the idea that lexicology has its own domain of research (the vocabulary).

The first important studies of English lexicology may be traced back to the middle of the XIX-th century, when Richard Chenevix Trench (1807-1886) delivered a series of lectures known as *On the Study of Words* (1851) and *English, Past and Present* (1855). Trench was mainly interested in what is now termed the semantic evolution of English words, applying himself to this difficult task with an enthusiasm which often made his conclusions inaccurate (e.g. he supposed that *lass* was a contraction of *laddess*, the 'feminine' of *lad*, etc.). In spite of the many shortcomings of his lecture, Trench has made a valuable contribution to the scientific study of English words, especially by underlining the connection between words and social history, as in the following excerpt, summing up an important part of Trench's linguistical conception:

"A popular American author has somewhere characterized language as 'fossil poetry'. He evidently means that just as in some fossil, curious and beautiful shapes of vegetable or animal life, the graceful fern or the finely vertebrate lizard, such as now, it may be, have been extinct for thousands of years are permanently bound up with the stone, and rescued from that perishing which would have otherwise been theirs—so in words are beautiful thoughts and images, the imagination and the fleeing of past ages... The phrase is a striking one; the only fault which one might be tempted to find with it is that it is too narrow. Language may be, and indeed is, this 'fossil poetry'; but it may be affirmed of it with exactly the same truth that it is fossil ethics, or fossil history. Words quite as often and as effectually embody facts of history…"

Final Remarks

Julius Caesar Scaliger, the Italian Renaissance scholar (1484-1558), used to speak of the 'tortures' inherent to dictionary-making… Dictionary work is difficult, indeed, but "... it is all the more fascinatingly interesting. It offers both the joy of creative, scientific work and the satisfaction of putting into practice the results of

theoretical investigation. For lexicography, alongside pedagogical activity and textbooks, is that domain of linguistics where theory finds its way into practice and is translated into life."

With all the efforts of the lexicographers, no dictionary can be 'perfect': between the first moments of its compilation and the moment of its printing, new words and meanings make it lose its 'up-to-dateness'. But, quoting Dr. Johnson : "Dictionaries are like watches : the worst is better than none". To say nothing of the poetry they contain—at least according to Oliver Wendell Holmes : "When I feel inclined to read poetry I take down my dictionary. The poetry of words is as beautiful as that of sentences. The author may arrange the gems effectively, but their shape and lustre have been given by the attrition of ages. Bring me the finest simile from the whole range of imaginative writing, and I will show you a single word which conveys a more profound, a more accurate, a more eloquent analogy."

It goes without saying that the above quotation may be successively applied to the whole of Lexicology.

Vigneta 6.

Cine era Romulus Zăroni?

Cine era Cincinat Pavelescu?

Cine era Parhon?

Care era funcția politică a lui Iorgu Iordan alături de cea academică?

Cine era Ştefan Milcu?

Ce capitală a României a propus Ceauşescu?

Ce complot a organizat Ana Pauker şi împreună cu cine? A scris Mircea Eliade ceva despre asta?

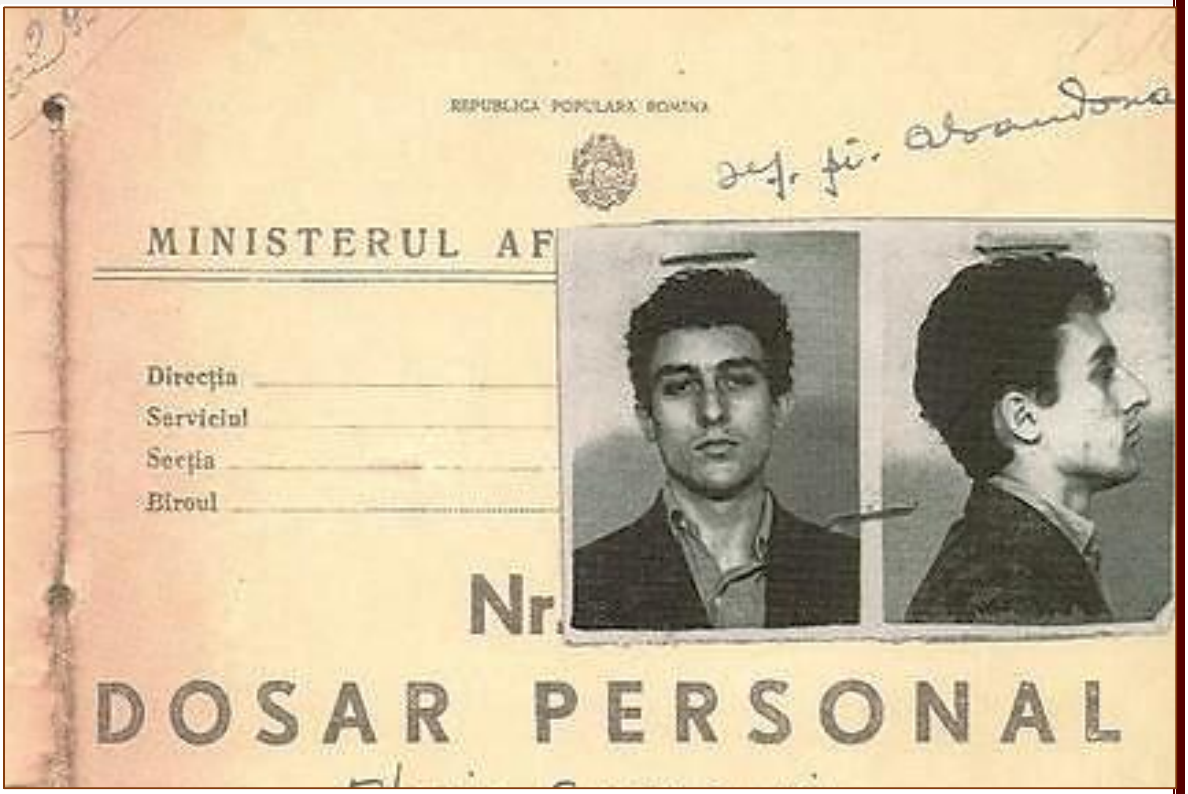
Cine era Gheorghe Mihoc?

Cine era Jean Livescu?

Cine era Lothar Rădăceanu?

Cine era Lucrețiu Pătrăşcanu?

CGS

Contemporary Literature Press
http://editura.mttlc.ro
Bucureşti 2013

Leon D. Levițchi (1918-1991)

42

Manualul traducătorului de limba engleză.

Cuvânt înainte.

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS

http://editura.mttlc.ro Bucureşti 2013

În țara noastră se traduce mult şi, în general, bine şi chiar foarte bine[1]. Avem un număr mare de traducători competenți—membri ai Secțiilor de traducători din cadrul Asociațiilor de scriitori sau ai altor secții ale Uniunii scriitorilor, traducători neprofesionişti, cadre didactice, redactori.

Majoritatea acestor oameni, truditori vrednici pe un ogor nobil, nu au urmat cursuri speciale pentru calificarea lor ca traducători; iar dacă au absolvit facultăți de limbi străine, nu s-au putut „specializa" în puținele ore de seminar alocate traducerii, deşi, e limpede că…"şi universitățile ar putea şi ar trebui să dea aici o mână de ajutor".[2]

Pentru că, întocmai ca şi poezia, traducerea cuprinde aspecte ce se pot învăța : este *artă*, dar nu numai în sensul de artă = natură sau artă = înzestrare, cum, spre neconsolarea anticilor, o interpretăm adeseori, ci şi de *artă* = meşteşug.

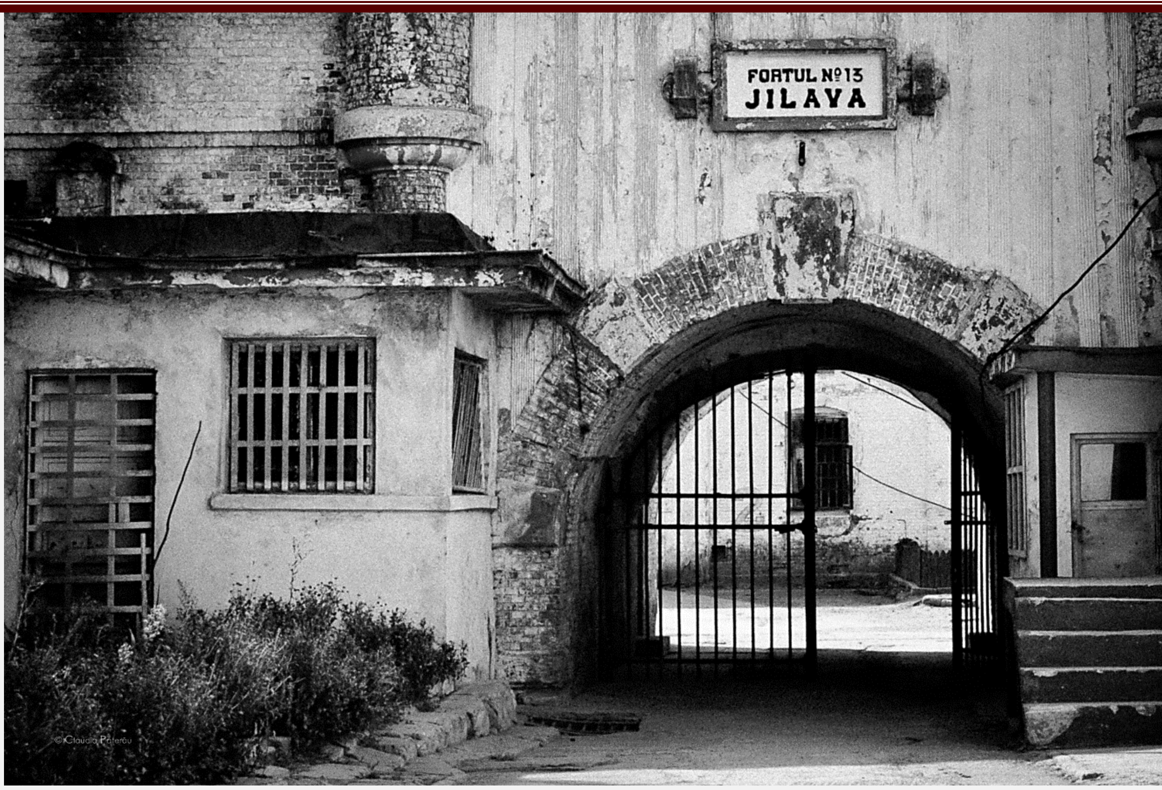
Atunci, este un paradox faptul că atâția traducători cărora nu li s-au predat ore de „teoria şi practica traducerii" au realizat şi realizează lucrări de toată lauda? Nu. Cei mai buni traducători au urmat—cum să spun? Nişte cursuri fără frecvență; s-au edificat singuri, la masa de scris, în ambianța rafturilor; au consultat, au conspectat, au comparat, au tras concluzii, au făcut generalizări. În scurt, au repetat experiența de muncă a atâtor premergători conştiincioşi…

Scopul lucrării de față este de a-i scuti pe viitorii traducători de o serie de eforturi de această natură. Nu este un „curs", nici măcar un „manual", ci un simplu „îndrumar", bazat îndeosebi pe propriile mele observații de traducător şi conducător al unor seminarii de traduceri, dar şi pe experiența altora; un îndrumar cu multe clasificări, exemple şi recomandări, dar cu reguli puține. De aici, o anumită părtinire a amănuntului, parcă mai „ştiințific" decât marea sinteză. „Calea pe care am înțeles s-o urmez eu a fost de la detaliul observat spre unitățile din ce în ce mai mari, care, într-o măsură veşnic sporită, se întemeiază pe speculație"[3].

---

[1] Cu corectivul că se traduce mult prea puțin din limba română în limbile străine şi, astfel, scriitorii noştri nu sunt cunoscuți peste hotare. „Câți scriitori rămân ignorați în afara țării lor", scria Jean Coutsocheras, „pentru că opera lor nu a fost tradusă!" (*Souhaits et propositions*, în „Űbersetzen", Hamburg, 1965, p.67).
[2] Marcel Reich-Ranicki, *Verräter, Brückenbauer, Waisenkinder*, în „Űbersetzen", p. 72.
[3] Leo Spitzer, *Linguistics and Literary History*, Princetown University Press, copyright 1948, 2nd printing, 1970, p. 23.

De fapt, singura mare „sinteză" din prezenta lucrare este tot o... clasificare sau compartimentare, aşa cum reiese şi din titlurile capitolelor principale: existența în procesul traducerii, a şase „zone" care trebuie să stea permanent în atenția celor ce mijlocesc între două culturi: *denotația, accentuarea, modalitatea, conotația, coerența* şi *stilul*. Hotărâtoare sunt toate, indiferent de limba sursă şi de țintă; deşi, dată fiind natura specifică a materialului expus şi exemplificat ele privesc în special pe traducătorii din engleză în română.

Vigneta 7.

Unde a murit Mircea Vulcănescu?
Unde a murit Iuliu Maniu?
Unde a murit Codreanu?
Unde a murit Nicolae Iorga?

Ce relație era între Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca? Unde au locuit ei întotdeauna? Ce revistă importantă a publicat Virgil Ierunca?

Cine era Dictachiorul şi cum a murit el?

Câți intelectuali au murit în închisori? Ne gândim noi oare des la ei?

CGS

Leon D. Levițchi (1918-1991)

46

333 de întrebări și răspunsuri de gramatică engleză.

Contemporary Literature Press

http://editura.mttlc.ro

București 2013

A1

Este verbul *to enter* tranzitiv sau intranzitiv?

A2

Cum trebuie citită forma de genitiv sintetic *Dickens'*, ca în: ″I have read *Dickens'* novels″?

A3

Cifrele reprezentând sute și mii folosesc numeralele *hundred* și *thousand* la forma de singular (de exemplu: 247—″two *hundred* and forty-seven″, 7012—″seven *thousand* and twelve″). De ce se spune, totuși, ″*hundreds* of people″, ″*thousands* of miles″, ″*tens* of children″ etc.?

B37

Surprindeți diferența de sens gramatical dintre pronumele *none* și *neither* din exemplele ce urmează?

a) *None* of them was absent.

b) *Neither* of them was absent.

B38

Ce parte de vorbire reprezintă cuvintele scrise cursiv în propozițiile de mai jos?

″The ship was *aground*. The man was *asleep*. The door is *ajar*. They are not *alike*.″

B39

Ce funcții îndeplinește pronumele *it* în propozițiile de mai jos?

a) It's me.

b) It is three o'clock. It is February. It is cold.

c) It is easy to learn this rule.

d) It was yesterday that he came.

C1

De ce gen este substantivul *people* în sensul de „popor"? Dar în sensul de „lume", „oameni"?

C2

Într-un dicționar englez-român verbul *can* poate fi, în principiu, tratat astfel:

can[1] *vb. modal-defect.* a putea, a fi în stare

can[2] *vb. tr.* a pune în cutii de conserve

Sesizați, în cele de mai sus, o anumită greșeală gramaticală—într-un sens inevitabilă?

C3

Sensurile pronominale de bază ale cuvântului *whatever*, formă accentuată a lui *what*, deci: a) orice, tot ce(ea ce); b) orice, indiferent (de) ce—sunt sau nu identice cu sensul lui *anything* (orice) (din propozițiile afimative)?

D9

Am interpretat fraza *"If I should meet him, what should/would I tell him?"* din C30: „Dacă s-ar întâmpla să-l întâlnesc etc., ce i-aș spune?" Cum se explică faptul că același *should* din *"Should I meet him, what should/would I tell him?"* nu mai are sensul modal de „posibilitate" („întâmplare"), traducerea fiind: „Dacă l-aș întâlni, ce i-aș spune?"

Vigneta 8.

Constantin Noica: 333 de întrebări.
Martin Heidegger: 333 de întrebări.
Leon Levițchi: 333 de întrebări.
George Sandulescu: 333 de întrebări.

CGS

Jonathan Swift, *Călătoriile lui Gulliver*, în româneşte de Leon Levițchi.

Postfață.

Contemporary
Literature Press
http://editura.mttlc.ro
Bucureşti 2013

În *Călătoriile lui Gulliver*, ochiul, imaginea, perspectiva sunt atotstăpânitoare într-un univers al proporțiilor. Dându-și în vileag concepția realistă în artă, Shakespeare le spunea actorilor, prin gura lui Hamlet, că scopul artei actoricești „a fost și este de a ține, cum s-ar spune, oglinda în fața naturii" (actul III, scena I). Se poate oare spune despre arta lui Swift în *Călătoriile lui Gulliver* că devine o oglindă a naturii și a realității? Da, însă numai în măsura în care nu sunt implicate aluzia, dublul înțeles, alegoria. Ea descrie realist ființele și fenomenele ce i-au fost încredințate spre cercetare—piticii, uriașii, yahoo-ii. Această realitate este însă, la rândul ei, o oglindă a altei realități—a Angliei de la începutul secolului al XVIII-lea.

În felul acesta, suntem spectatorii unui *joc de oglinzi.*

În sensul acelorași efecte, optice, putem spune că, în cursul primei călătorii a lui Gulliver, Swift folosește *binoclul, dar pus la ochi invers*. În Lilliput, oamenii sunt mici—și nu numai la trup, ci și la suflet. La început Gulliver își face iluzii cu privire la regele-pitic și curtea lui; treptat-treptat însă, el își dă seama tot mai mult de adevăr, înfățișându-i cititorului întegrul alai de vicii ale curții și aristocrației engleze din epoca lui Swift: vanitatea (regele-pitic se intitulează pompos „spaima universului"); ambiția nemăsurată (regele vrea să supună Blefuscu pentru a nu mai avea niciun rival); despotismul (monarhul dispune în chip arbitrar de viața și avutul lilliputanilor); nerecunoștința (cu toate serviciile aduse de Gulliver regelui, acesta se hotărăște să-l piardă); pompa deșartă (parăzile ordonate de rege); intrigile, lupta pentru putere (întrecerile „acrobatice"); cruzimea (adoptarea propunerii ca lui Gulliver să i se scoată ochii, precum și „justificarea" acestei măsuri); corupția, lingușirea, ipocrizia etc.

În cea de-a doua călătorie, Swift pare să recurgă la aparate optice măritoare—lupa, microscopul. Ca o respectare riguroasă a proporțiilor, de data aceasta oamenii întâlniți de Gulliver sunt adevărați uriași. Au însă uriașii aceștia un suflet mare? Dintre personajele caracterizate mai complet, numai Glumdalclitch (Stella)—întruchiparea nevinovăției de copil—și regele din Brobdingnag—monarhul ideal preconizat de iluminiști—sunt mari la suflet. În schimb, fermierul înstărit în casa căruia Gulliver găsește adăpost—și împotriva lui pare să se îndrepte tăișul satirei din această parte a lucrării—este meschin și avid de bani și, nedându-se îndărăt de la nimic, îl istovește cu desăvârșire pe Gulliver prin reprezentațiile de bâlci puse de el la cale pentru a stoarce un câștig cât mai mare.

În Laputa și Lagado, oamenii duc o viață atât de ruptă de rosturile ei firești, încât jocul de perspective amintește de folosirea caleidoscopului. Zugrăvindu-i pe savanții academiei din Lagado, care extrag razele de soare din castraveți sau construiesc case pornind de la acoperiș în jos, Swift (imitându-l pe Rabelais) parodiază scolasticismul și speculația stearpă, cu gândul la o serie de manifestări ridicole ale Societății Regale din Londra (înființată în 1662).

4.

Dan Duțescu

LEV.

Articol publicat în *Viata Românească nr.* 1-2.1992.

Contemporary
Literature Press

http://editura.mttlc.ro

Bucureşti 2013

Cine vrea să-şi facă o primă idee despre opera lui Leon Levițchi poate consulta fişierul de la Biblioteca Academiei, de exemplu. Va rămâne uluit de numărul fişelor: dicționare bilingve (englez-român şi român-englez); manuale de limba engleză pentru uzul şcolarilor şi pentru marele public; gramatici şi lucrări de lingvistică din domeniul anglisticii; cursuri de literatură; studii şi eseuri literare; nenumărate traduceri de proză literară din şi în engleză; foarte multe traduceri de poezie din şi în engleză, printre care ediții bilingve; un mare număr de traduceri din Shakespeare, a cărui operă dramatică integrală a apărut la Editura Univers în ultimii ani într-o ediție îngrijită de el, cu prezentări de înaltă ținută cărturărească—ultimul volum, al 9-lea, conținând poemele şi sonetele, fiind în curs de apariție; un prim volum dintr-o amplă istorie a literaturii engleze, al doilea aflându-se în pregătire la Editura Dacia din Cluj. Şi ca o încununare, monumentala operă pe care o reprezintă traducerea în Engleză a *Istoriei literaturii române* de George Călinescu.

Acestea sunt în linii mari datele la rece. Dar Leon Levițchi nu s-a mulțumit să dea publicului inestimabilele dicționare de care vorbeam. În calitate de profesor la Universitatea din Bucureşti a ținut printre altele şi cursuri de lexicografie, i-a învățat pe studenți cum se alcătuieşte un dicționar, le-a lăsat moştenire toată experiența şi priceperea sa în această disciplină. Nu s-a mulțumit să traducă—şi a tradus enorm—ci a scris şi o carte în care a tratat teoretic şi practic ştiința şi arta traducerii, un îndrumar util în cel mai înalt grad pentru cei ce îmbrățisează această îndeletnicire.

Cele de mai sus sunt informații care țin de domeniul public. Aş dori să vă împărtăşesc însă câte ceva despre Lev ca om, lucruri pe care nu le poate cunoaşte decât cineva care, ca mine, a trăit în preajma lui timp de cincizeci şi patru de ani, din 1937 când eram amândoi proaspeți studenți în anul I la engleză, el venit de la Hotin, eu bucureştean get-beget.

Încă din facultate Lev şi-a vădit talentele. A tradus în versuri, printre altele, *Ulise* al lui Tennyson, spre entuziasmul profesorului nostru de atunci, Dragoş Protopopescu. Scria poezii de o factură cu totul personală. Mi-a citit odată o sublimă mărturisire a sentimentelor pe care le-a trăit când a trecut Cercul Polar în Norvegia, pe când era încă elev de liceu.

După absolvire şi imediat după război am colaborat la aceeaşi editură, Cultura Națională a lui Aristide Blank, şi am tradus împreună din Upton Sinclair. Am făcut parte, în 1951-1953 din Comisia Shakespeare de pe lângă Uniunea Scriitorilor, cenaclu însărcinat cu traducerea integrală a operei lui Shakespeare. Împreună cu alți tineri

colegi de generație, Ion Frunzetti şi Mihnea Gheorghiu, am avut cinstea să stăm, timp de mai bine de doi ani, săptămână de săptămână , alături de nume de prestigiu ca Gala Galaction, Ion Barbu, Tudor Vianu, Ion Marin Sadoveanu... Lev şi cu mine am colaborat împreună şi când a apărut în 1959 manualul Î*nvățați limba engleză fără profesor*. Am ținut împreună timp de mai mulți ani lecții de engleză la radio şi apoi şi la televiziune. Am lucrat cot la cot la întocmirea *Antologiei bilingve Shakespeare*, cu traducerile noastre în versuri, apărută în 1964. Tot cot la cot am tradus din drama elisabetană, din care două volume substanțiale au văzut lumina tiparului în acelaşi an. Tot cot la cot am tradus în versuri aliterative peomul *Beowulf*, datând din secolul al 7-lea şi apărut la noi în 1969. Şedeam la aceeaşi masă, la el acasă sau la mine acasă, sau la Sinaia, întâi la Pelişor, apoi la Cumpătul, după vremuri.

Avea o putere de muncă fantastică şi eu abia puteam ține pasul cu el. Ceea ce este puțin spus: deseori eram scos din circulație şi trebuia să zac un timp. Doamna Ana Cartianu, care ne-a fost încă din primul an de facultate asistentă, apoi profesoară, şefă de catedră şi decan, îmi spunea: „Domnule, nu-ți pune mintea cu Lev. Lev e un tanc."

Țin minte că, pe când ne luptam cu *Învățați limba engleză fără profesor* , presați în chip nemilos de termen, pe care dacă nu-l respectam pierdeam un tren care nu se ştia când avea să mai vină, am lucrat pentru finalizare, la mine acasă, de luni de la prânz până sâmbătă la prânz fără întrerupere, cu cel mult o oră de somn sau numai de relaxare în zori. Soțiile noastre băteau harnic la maşină, ne aprovizionau şi ne hrăneau. Beam vedre de cafea, fumam între noi doi câte o cutie de Carpați de o sută de țigări, cum se găseau pe atunci, ne cinsteam ca aperitiv cu vodcă înainte de mese. Şi am fost gata la timp. După un asemenea efort eu m-am resimțit foarte tare, el nu a avut nimic.

Idea de boală îi era străină, refuza s-o admită. Nu s-a arătat în viața lui la doctor, nu a luat niciodată medicamente. Nu concepea că ar putea avea vreodată de a face cu un cabinet medical sau cu un spital. Singura afecțiune de care mai suferea din când în când era câte un guturai, iarna. Şi în ultimii ani porția de tuse—tabagică—în fiecare dimineață. A fumat până aproape de sfârşit. S-a lăsat de tutun cu un an şi ceva înainte de a se stinge, nu s-a lăsat de bună voie ci silit de aceste crize de tuse care îl persecutau mai ales la scularea din somn. În ultima vreme slăbise mult. Ajunsese la 57 de kilograme, la înălțimea lui de 1.70 m.

Toată viața a vrut să fie un om sănătos şi a reuşit. Mi-a povestit odată o întâmplare din adolescența lui. Se îmbolnăvise grav de pneumonie sau congestie pulmonară. Făcuse peste 40° temperatură şi aiura. Îl îngrijea medicul casei, cel mai bun pediatru din Hotin. Tatăl lui Lev, protopop de Hotin, şi măicuța lui, se rugau

pentru viața unicului lor copil. Dar doctorul l-a luat de o parte pe părinte şi i-a spus, cu un accent să îl tai cu cuțitul: „Părinte, mă tem că fişorul matale sî duşi”. Lev a auzit. Şi reacția lui a fost promptă şi categorică. S-a înverşunat şi a zis în sinea lui: „Nu numai că nu mă duc, dar n-am să mai fiu bolnav niciodată în viața mea.” Şi o viață întreagă şi-a onorat hotărârea şi angajamentul. Poate că e semnificativ faptul că nu avea niciun fir de păr alb în cap.

Nu i-am ştiut decât un singur hobby: munca. Pentru altceva nu era loc. Preferințele şi antipatiile lui gastronomice erau ieşite din comun. De când îl ştiu a mâncat practic în fiecare zi iahnie de fasole, cu ardei sau gogoşari copți, chiar şi iarna conservați, fireşte. Îi plăceau şi cartofii copți în cuptor pe care îi fărâma şi-i agrementa cu scrumbie sărată, pe vremea când se găsea. Nu mânca decât carne propriu-zisă. Îl repugna tot ce se cheamă organ, ficat, creier şi celelalte. Sau raci şi scoici. Mânca o singură dată pe zi, la prânz. Dimineața o cafea, seara mai nimic. Bea întotdeauna ceva tare înainte de masa de prânz, vodcă şi de preferință Havana Club, când se găsea. Seara un pahar-două de vin. Niciodată nu a abuzat. Şi aici parcă ne-am fi vorbit: nici el nici eu nu beam între mese.

Avea un program constant de muncă: de dimineață până pe la miezul nopții, cu o pauză pentru masa de prânz şi odihna de după-amiază. Nu lucra în asalt (cu acea excepție de care am vorbit mai sus). Lucra în fiecare zi a anului, inclusiv duminicile. Două zile, şi numai două zile pe an, se oprea din activitate: prima zi de Crăciun şi prima zi de Paşte, când citea din Biblie.

Lucra cu mână sigură, avea totul bine organizat în cap. Mi-a mărturisit că încă de la vârstă fragedă i s-au fixat în minte nişte coordonate, repere fără greş. Tot ce acumula se aşeza de la sine la locul cuvenit. Acelaşi lucru mi l-a spus Ion Frunzetti—care însă avea comerț cu lumea transcendenetală—anume că totul în spiritul său fusese bine organizat încă dinainte d-a se naşte. Şi la el, orice acumulare ulterioară se aşeza de la sine în sertarul potrivit.

Deşi fiu de prelat, Lev nu numai că nu era un bigot—departe de aşa ceva—dar nici măcar un mistic. Era cedincios, dar un credincios cartezian, aş zice. Nu-l bântuiau spiritele ca pe Frunzetti. („Mai lăsați-mă pace, că vreau să dorm!” le spunea el noaptea când îl sâcâiau prea tare). Printr-un act de voință, a renunțat la lumea transcendentală şi a recurs la practicarea hipnozei, pentru care era foarte dotat.

Printre alte lucruri care se cunosc prea puțin despre Lev este profunda sa fibră muzicală. Ştia să cânte la vioară şi să improvizeze la pian. A şi schițat planul unei opere care s-ar fi chemat „Miorița”, dar şi vioara şi pianul le-a suspendat în favoarea filologiei, şi a celei practice, şi a celei creatoare. Nu aprecia prea mult muzica

preclasicilor, nici a lui Mozart sau Beethoven: spunea că sunt creații prea schematice, prea matematice. Avea în schimb o mare admirație pentru Wagner, îl asculta cu nesaț, şi pentru Grieg, care-i mergea la inimă. Eram la unison cu Lev în incedibil de multe privințe, am fost toată viața gând la gând, ca două suflete gemene, dar numai până la preferințele noastre muzicale.

Tot pe linia consonanțelor dintre noi, detestam amândoi vulgaritatea, ne oripila cuvântul crud, obscen, nici el nici eu nu am înjurat în viața noastră. Amândoi însă ştiam să gustăm o picanterie, cu condiția să fie spirituală.

Nu ne-am certat niciodată, nu a existat între noi nici măcar o ridicare de ton sau o iritare. S-au ivit desigur, asperități uneori, însă ele s-au resorbit în mod firesc, lin. Aceasta datorită în primul rând lui. În relațiile cu oamenii era, cum spun francezii, *d'humeur égale*. Nu l-am văzut să-şi iasă vreodată din fire. Acelaşi echilibru îl manifesta în relațiile cu studenții care, şi din acest motiv, aveau un cult pentru el. Acelaşi echilibru şi în relațiile lui de familie. Era puternic legat sufleteşte de soție şi de cele două fiice şi de nepoata lui şi de rudele apropiate. Rar mi-a fost dat să văd o familie mai sudată prin afecțiune şi înțelegere. Pe fete le-a crescut şi fără răsfăț, şi fără dăscăleală. S-a făcut simțită din plin, cu rezultate şi reuşite admirabile, puterea exemplului.

Am lăsat probabil impresia că l-am cunoscut pe Lev deplin. Dar câte adâncimi şi înălțimi vor fi fost în el la care eu nu am ajuns.

(apărut în *Viata Românească nr.* 1-2.1992)

Vigneta 9.

Unde a fost asasinat Generalul Antonescu?

Ce a spus Antonescu poporului la jumătatea lui iunie 1941?

Când a intrat armata rusă pe teritoriul românesc?

Ce este istoria instituțională şi ce este istoria națională?

Ce este națiunea? Teritoriu, sau limbă, sau amândouă? De când şi până când?

Cine era Vlad Georgescu?

Prieten apropiat al cărui scriitor român a fost Giovanni Papini, care scriitor i-a tradus cartea *Un uomo finito* înainte de război?

Când a scris Papini *Istoria lumii* şi ce valoare academică are ea?

CGS

5.

Lidia Vianu

Leon Levițchi (1918-1991): Geniul anglisticii româneşti.

Interviu cu Veronica Focşeneanu-Levițchi.

La 27 august 2013, Leon Levițchi ar fi împlinit 95 de ani.

Aş fi vrut să spun "Profesorul" Leon Levițchi: pentru Universitatea din Bucureşti, pentru toți cei care învață ori predau limba engleză în România, este lucru ştiut că a fost membru al catedrei de Limba şi Literatura Engleză a Facultății de Limbi Străine din Bucureşti, până în iulie 1980, când s-a pensionat "la cerere", cum spune el însuşi. Cum a permis Universitatea pensionarea la cerere a celui mai bun anglist al României, şi de ce a vrut profesorul Levițchi să lase catedra la numai 62 de ani – acestea sunt întrebări la care poate ne va răspunde cineva, cândva.

Pentru moment, stăm de vorbă cu fiica cea mare a lui Leon Levițchi, ea însăşi personaj cunoscut angliştilor din România: traducătoare şi cercetătoare a operei lui Shakespeare (mergând astfel pe urmele tatălui ei), cunoscută directoare a liceului I.L. Caragiale din Bucureşti – poate cea mai cunoscută dintre directorii acelui liceu. Realizările ei au dus România în lume.

Poate nu e cel mai potrivit lucru, dar îmi voi începe interviul cu întrebarea:

LV: ***Ți-a spus vreodată tatăl tău de ce a părăsit catedra universitară exact la vârsta când un profesor are mai multe de spus?***

VFL: Este adevărat că în anul 1980, la împlinirea vârstei de 62 de ani, potrivit legislației vremurilor de atunci, tatălui meu i s-a **sugerat** să iasă la pensie, ceea ce până la urmă a fost strict o problemă a erei comuniste şi a personajelor acelei incursiuni, rămase în memoria colectivă a universității.

Tatăl meu era prin excelență un om muncitor, tare vrednic, destoinic şi harnic, niciodată nu-şi pierdea timpul, întotdeauna avea ceva de făcut. Ziua dumnealui de muncă era de cel puțin 10 ore, dar se prelungea uneori şi la 12, 14 ore sau chiar la mai mult, depinde de tema la care lucra, de termenul de predare pe care îl avea, şi aşa mai departe.

Doar de Crăciun şi de Paşti nu lucra, rămânea ore în şir în biroul dumnealui şi citea.

Când se aşternea la treabă muncea cu acuratețe, perseverență şi eficiență, avea harul compoziției şi darul inspirației, era pătrunzător şi iute în gândire, avea indiscutabil vocație pentru literatură şi pentru anglistică.

A scris nenumărate manuale pentru uzul elevilor şi studenților de limbă engleză, cursuri practice de limba engleză, cursuri de gramatică, cursuri de

morfologie, cursuri de lexicologie, a realizat în colaborare cu Dan Dutescu Manualul de limba engleză fără profesor. A realizat unul din marile proiecte pe care şi le propusese din studenție, Manualul Traducătorului, în care a tratat teoretic şi practic ştiința şi arta traducerii.

A tradus în limba română din Theodore Dreiser, R. B. Sheridan, Jonathan Swift, Jerome K. Jerome, William Stevenson, Robert Greene, Philip Massinger, Christopher Marlowe, William Shakespeare, Thomas Kyd, Ralph Waldo Emerson, Robert Browning, Beowulf etc

A tradus în engleză Mihai Eminescu, Octavian Goga, George Coşbuc, Balade populare româneşti, etc.

A scris nenumărate studii, articole şi prefețe la propriile lucrări sau ale altora.

Presiunea istoriei nu a diminuat cu nimic creația tatălui meu, deoarece în acei numai 10 ani de pensie cât a apucat, într-adevăr, dincolo de catedră, a realizat unele din cele mai importante lucrări ale sale, menite să sprijine pe acei ce, într-un fel sau altul, studiau şi studiază limba engleză. Am in vedere *Dicționarul Englez-Român* de 70.000 de cuvinte, 1984, Editura Ştiințifică, *Antologia poeziei engleze*, 1984 editura Minerva, *Opere complete Shakespeare*, 9 volume, editura Univers 1982-1995, şi monumentala traducere în limba engleză a *Istoriei literaturii române* a lui George Călinescu, editura Nagard 1989.

LV: *Continui să formulez în minte care ar fi cea mai potrivită descriere a lui Leon Levițchi. A făcut atâtea lucruri, a scris fără întrerupere şi atât de mult încât te întrebi dacă nu cumva avea de şapte ori mai multe ore în zi decât un om obişnuit. A tradus toată opera lui Shakespeare în româneşte. A tradus-o cu înțelegerea profundă a învățatului care ajunge la sensurile cele mai ascunse, dar şi cu o incredibilă forță lingvistică, mânuind versificația la fel de bine cum cânta şi la vioară. Traducerile lui din Shakespeare sunt mai mult decât o transpunere dintr-o limbă într-alta. Ele sunt un monument al culturii române – inegalabil. Nu-mi amintesc de loc, ca studentă, să fi avut vreun curs Shakespeare cu Profesorul Levițchi, şi, din nou, mă întreb, de ce?*

Ai fost martora acelor lungi ani de zile când traducea din Shakespeare. Ai fost şi studentă la engleză în anii aceia. Ce a însemnat traducerea lui Shakespeare pentru profesorul, pentru traducătorul Leon Levițchi?

VFL: Tatăl meu a fost un om cu o educație aleasă, cu o remarcabilă proprie instrucție, însetat de artă, de cultură, de spiritualitate. Cânta la vioară, compunea îndelungi fraze muzicale, scria cu uşurință proză şi poezie, compunea piese de teatru

cărora le adăuga îndrumări de regie şi scenografie, avea o voce cu timbru plăcut de bariton şi o dicție impecabilă. Se pare că numeroasele sale trăsături comune cu marele Will l-au îmboldit către opera sa, aşa că atracția tatălui meu către creația shakespeariană a fost deplin firească. Pe măsură ce a tradus *Mult zgomot pentru nimic* (1956), *Henric al IV-lea* (1957), *Troilus şi Cresida* (1960), *Timon din Atena* (1960), *Furtuna* (1963), *Hamlet* (1964), vechea înclinație a dumnealui a devenit **pasiune**, iar apoi cu Teza de Doctorat—*SUBLINIERE LINGVISTICĂ ÎN OPERA DRAMATICĂ A LUI SHAKESPEARE*—(1968), *Măsură pentru măsură* (1987), *Antoniu şi Cleopatra* (1988) şi *Cimbeline* (1989), *Opere Complete 8 volume* (1989), studii etc., pot spune că totul a fost **ispită**—iubire, credință, răbdare, analiză, studiu, cercetare.

LV: *Am şi azi în biblioteca mea o carte, îngălbenită de vreme, apărută în anul 1960, după care tatăl meu, şi mulți alții ca el, au învățat limba lui Churchill în vremea lui Hruşciov. Se chema* ***Învățați limba engleză fără profesor,*** *şi era scrisă de Leon Levițchi şi Dan Duțescu. Volumul meu are o copertă arsă de becul lămpii, la care tatăl meu lucra seara târziu, când venea de la cabinet. A pus-o într-o seară peste lampă şi a adormit cu ea deschisă… Cărțile de învățare a limbii engleze scrise de Levițchi sunt şi astăzi cele mai bune. Sunt făcute, ca tot ceea ce făcea Profesorul, cu o minuție fanatică: nicio literă nu e altfel decât la locul ei. Vorbesc aici de o perfecțiune în tot şi în toate care nu este dată oricărui intelectual. Dacă m-a învățat cineva cum să predau gramatica engleză, acela este Profesorul Levițchi. Aş vrea să spun acum că este momentul ca şcoala să se întoarcă la cărțile lui. Aş scrie aceste vorbe cu litere uriaşe pe firma tuturor liceelor… El însuşi a predat un timp în şcoală.*

Cum a început cariera tatălui tău? Când a venit în Bucureşti, de unde anume venea, de ce a trebuit să plece de acolo, din ce familie se trăgea, cum s-a apropiat de limba engleză, cum i-a fost la Universitatea din Bucureşti în acei ani când catedra de limba engleză s-a mutat pe locul fostului Institut Maxim Gorki?

VFL: Tatăl meu s-a născut în România Mare, în localitatea Edineți din județul Hotin.

Era fiul lui Diomid Leu, preot profesor, cu descendență de 17 generații de preoți din tată în fiu şi al Zenoviei Gârlea, învățătoare înrudită cu scriitorul Gârleanu.

Anii copilăriei şi şcoala primară i-a petrecut în tîrguşorul natal, a urmat cursurile liceale la Cernăuți—clasa, I şi la Hotin—clasele II-VIII. În anul 1937 a trecut examenul de bacalaureat la Cernăuți fiind premiat pentru rezultate deosebite cu o călătorie în Norvegia.

Bunicul meu imi povestea cu mândrie cât de silitor fusese tatăl meu ca elev. Încă de mic, mai cu ajutor de la mama, mai de unul singur, învățase să citească şi să scrie, iar când implinise 6 ani, meşterise o tipografie cu ştampile şi edita deja o mică revistă lunară enciclopedică.

Când în anul 1930 s-au mutat la Hotin, tatăl meu i-a cerut bunicului să-i aducă o carte după care să învețe limba engleză. Bunicul i-a îndeplinit dorința şi-şi amintea „cum mai hăuia Levusic al meu prin toată casa de numai el ştia ce spune." Odată, când la protoieria din Hotin a venit în vizită un reverend anglican, bunicul l-a rugat pe acesta să-i verifice „băiatul" la învățătura lui engleză. Mare i-a fost bunicului meu bucuria să audă că: "băiatul dumneavoastră vorbeşte engleza părinte, vorbeşte chiar foarte bine !"

Cu mare mulțumire îmi spunea bunicul: „Vezi, cartea dăruită de mine i-a fost de folos, iar acum a scris şi el una, mai bună, să le fie de folos şi altora!"

La Bucureşti tatăl meu a ajuns în toamna anului 1937, când s-a înscris la secția de limba şi literatura engleză a Facultății de litere şi filozofie. A absolvit facultatea în anul 1941, devenind licențiat cu specialitatea de limba şi literatura engleză, specialitate secundară estetică şi critică literară.

Anii 1940, 1941 au fost foarte grei pentru familia tatălui meu, care erau rezidenți în Hotinul confiscat de sovietici, opriți brutal de a reveni în România, printre altele măcar şi pentru a a-şi vedea fiul, a sărbători izbânda lui în terminarea studiilor, etc.

Odată cu celebrul: *Ostaşi, vă ordon, treceți Prutul!* situația familiei s-a mai schimbat, dar tatăl meu a fost încorporat, şi a pornit lunga cale a celui de al doilea Război Mondial, ca **elev sergent major**, evident la ce se pricepea dumnealui mai bine, translator de mai toate limbile, la comandamentele militare ale Armatei Române.

După terminarea războiului s-a căsătorit la Bucureşti cu mama, căreia i-a stat alături şi la bine şi la greu până la sfârşitul vieții sale, petrecut la doar câteva zile de la data când împliniseră 47 de ani de căsnicie.

În Bucureşti, în anul 1946, a fost numit ca profesor de engleză la liceul „Profesorii Asociați", ulterior la liceul „Matei Basarab", iar de la 14 octombrie 1949 şi-a început cariera universitară ca asistent la catedra de engleză a Facultății de limbi străine până în 1955, lector între anii 1955 şi 1969, conferențiar şi apoi profesor până în iulie 1980, când „la cerere" a ieşit la pensie.

LV: *Din 1990 încoace s-au umplut librăriile, geme internetul de dicționare îndoielnice. Vin studenții începători să ne întrebe: Ce dicționare folosim când traducem din şi în română?*

Nu există la această întrebare decât un singur răspuns: dicționarele lui Levițchi. Cel român-englez este unic. Lexicografia românească pare să fi murit odată cu maestrul. În ultima zi a vieții lui, așa cum îmi povesteai, Profesorul tocmai terminase de revizuit diciționarul cel mare român-englez. A fost ultima lui bucurie, un triumf.

Cum lucra Leon Levițchi la dicționare? Sunt ele miezul profesiei lui? Care e secretul dicționarelor lui Leon Levițchi, pe care nu-l mai poate nimeni regăsi?

VFL: Când lucra la dicționare tatăl meu avea pe birou şi în jurul său, sau în apropiere, nenumărate alte dicționare, de specialitate—botanice, anatomice, militare, tehnice, juridice etc., explicative sau nu, unele pornind din română în engleză, în franceză, în germană, în rusă, altele invers şi multe altele tematice într-o aceeaşi limbă.

Nici un cuvânt pe care îl trecea în dicționarele sale „nu scăpa" de verificarea minuțioasă logică, etimologică, orografică etc.

Aşa se face că munca la dicționare era laborioasă şi greoaie, consumând nu numai energie dar şi un timp îndelungat.

Bunăoară, la dicționarul român-englez, unul dintre marile proiecte pe care şi le-a asumat, tata a început să lucreze atunci când m-am născut eu şi a reuşit să-l termine atunci când eu am implinit 14 ani. Dicționarul, cu un format mediu de 40.000 de cuvinte, a fost editat de Editura Ştiințifică în anul 1960, îmbunătățit ulterior de tata în 1965 ediția II-a, şi în anul 1973 ediția III-a .

De asemeni, la dicționarul englez-român format mediu—50.000 de cuvinte, un alt mare proiect al dumnealui, a început să lucreze în anul 1960, când îl terminase pe cel român-englez, şi a reuşit să-l finalizeze în anul 1972, atunci când dicționarul a şi văzut lumina tiparului la Editura Ştiințifică. Ediția ce a urmat a acestui dicționar, îmbogățit la 70.000 de cuvinte, a fost lucrată de tatăl meu în colaborare cu Andrei Bantaş, şi a apărut la Editura Ştiințifică în anul 1984.

Indiferent că lucra singur sau în colaborare cu cineva, tatăl meu trecea totul prin filtrul său, modifica şi completa dacă era cazul, nici o lucrare nu avea girul său fără să fie şi verificată.

Da, se poate spune că munca la dicționare era una din cele mai dificile, cu satisfacție, dar şi cu suferință. I-a fost dat tatălui meu, ca la dicționarul român- englez ediția a IV, îmbogățit la 60.000 de cuvinte, după ani grei de muncă, să ne spună cu bucurie în seara zilei de 15 octombrie 1991: „Am terminat dicționarul, se va mai naşte un copil." A avut o mare bucurie şi de emoție pur şi simplu şi-a pierdut cunoştința pentru câteva clipe. Exact peste 12 ore, fiind la Spitalul Militar pentru un control cardio-vascular, avea să se stingă din viață la numai 73 de ani.

LV: *Am vorbit de traduceri, de dicționare, de manuale de engleză. Dar Profesorul Levițchi a scris şi istoria literaturii engleze. Mai mult, mult mai mult decât atât, a tradus în limba engleză monumentala istorie a literaturii române de George Călinescu! De la cronicari la Camil Petrescu, a trecut prin toate stilurile, toate epocile, toate felurile de limbaj! Ar fi fost altcineva în stare de această muncă titanică? Ar fi ştiut cineva atât de bine limba engleză încât unieversitarii englezi înşişi să exclame (cum îmi povesteai): "Traducătorul nu poate fi altul decât Profesorul Levițchi de la Bucureşti!"*

Cum s-a apucat Leon Levițchi de o traducere ca aceea? De ce? Cât a lucrat la ea? A apucat să se bucure de munca lui?

VFL: Tatălui meu îi plăceau confruntările cu problemele serioase, complicate până la maximum şi se prindea lesne la treabă în fața unor astfel de situații, era asemenea matematicianului împătimit să rezolve orice fel de enigmă, să o aducă la lumina înțelegerii celor interesați.

Traducerea în limba engleză a monumentalei lucrări a lui George Călinescu a fost pentru tatăl meu o adevărată provocare. Ajuns la vârsta desăvârşirii muncii sale creatoare, ca autor de manuale, de dicționare, de traduceri impecabile de proză şi de poezie, bineînțeles că tatălui meu i-a surâs ideea incursiunii în isorie, printre veacuri de lexic român față în față cu lexicul englez, nu a pregetat şi în toamna anului 1983 s-a pornit să traducă, de la cronicari la Sadoveanu, prin toată literatura română, cu acuratețe, cu virtuozitate stilistică şi cu o tenacitate mărginaşă eroismului. A terminat, inclusiv corectura în primăvara anului 1989. A fost supus corvezii de a comunica lui Drăgan o listă de adrese pentru virtualii cumpărători ai lucrării, dumnealui nu a primit nici măcar un exemplar.

Într-una din scrisorile sale adresată domnului Filip, secretarul personal a lui I. C. Drăgan, tatăl meu se scuză că nu trimisese o listă de cumpărători"extinsă", ci cuprinzând numai 164 de interesați, dar adaugă: **"Cred că şi mulți români din țară ar dori să o cumpere (cum?—nu am ştiut să le spun cînd m-au întrebat)."**

Aşa s-a făcut că mulți români din țară nici nu ştiu despre existența acestei incredibile traduceri realizate de acest minunat, prodigios anglist care a fost Leon Levițchi.

LV: *Într-un articol memorial publicat la moartea Profesorului, Dan Duțescu scria, cu uluire, cu admirație, cu spaimă chiar: "Avea o putere de muncă fantastică şi eu abia puteam ține pasul cu el. Ceea ce este puțin spus: deseori eram scos din circulație şi trebuia să zac un timp. Doamna Ana Cartianu, care ne-a fost încă din primul an de facultate asistentă, apoi profesoară, şefă de catedră şi decan, îmi spunea: 'Domnule, nu-ți pune mintea cu Lev. Lev e un tanc.' "*

Nu-mi aduc aminte ca Levițchi să fi fost şef de catedră ori decan. A fost scurt timp prodecan, târziu, prin anii 1970. Pe de altă aprte, dacă cineva ar face în acest moment o arhivă a manuscriselor lui (în speranță că ele există şi vor fi cunoscute cândva), sunt sigură că un lucru ar fi clar tuturor: prin opera uriaşă pe care a clădit-o carte cu carte, zilnic câte 18 ore pe zi, prin direcțiile majore pe care le-a deschis (dicționare, traduceri, manuale), Profesorul Levițchi este unic.

Este o banalitate a presei în ziua de azi să afirme că educația este într-un progres, o acumulare continuă. Mă uit înapoi la părinții mei. Ce s-a întâmplat cu istoria pe care o ştiau ei? Georgrafia lumii? Greaca? Latina? Germana? Literatura clasică universală citită conştiincios? Nu văd decât ceea ce am pierdut… Şi apoi mă uit la studenții mei, şi pierderea continuă.

C. George Sandulescu, care mi-a fost profesor în 1968, a fost la rândul lui studentul şi apoi colegul Profesorului Levițchi. A plecat din România în anul 1969, şi a devenit unul dintre cei mai cunoscuți cercetători James Joyce, a înființat Biblioteca Princess Grace *din Monaco, şi a organizat acolo conferințe internaționale Joyce, Yeats, Wilde, Beckett cunoscute în lumea întreagă. George Sandulescu se caracterizează pe sine ca etern student al limbii şi al literaturii simultan, adeptul a ceea ce numesc francezii* langue et civilisation*. Primul lucru atunci când am înființat împreună Editura* Contemporary Literature Press*, a fost să scrie un volum omagial pentru Levițchi şi Duțescu – cei doi mari anglişti care au făcut şcoală.*

Pentru Leon Levițchi, limba şi literatura erau una. El era scriitor atunci când făcea dicționare, şi se conducea după lingvistică dacă se întâmpla să discute textul literar. Dacă vreodată se va descoperi că Leon Levițchi a scris el însuşi literatură, personalitatea lui de Leonardo al culturii româneşti va fi de netăgăduit. El este fără îndoială geniul anglisticii româneşti.

27 august 2013, Bucureşti

(Interviu publicat în România Literară la 6 septembrie 2013)

România literară ®

Revistă editată de
Uniunea Scriitorilor din România și Fundația România literară

Redacția:
NICOLAE MANOLESCU – director
GABRIEL CHIFU – director executiv
IONELA STRECHE – secretar general de redacție
MARINA CONSTANTINESCU – redactor
SORIN LAVRIC – redactor
SIMONA VASILACHE – redactor
COSMIN CIOTLOȘ – redactor asociat
ANGELO MITCHIEVICI – redactor asociat

interviurile R.I.

a scris nenumărate manuale pentru uzul elevilor și studenților de limbă engleză, cursuri practice de limba engleză, de gramatică, de morfologie, de lexicologie.

LEON LEVIȚCHI,

cel mai bun anglist din România, ar fi împlinit 95 de ani

Un interviu cu Veronica Focșeneanu Levițchi
realizat de Lidia Vianu

Aș fi vrut să spun „Profesorul" Leon Levițchi: pentru Universitatea din București, pentru toți cei care învață ori predau limba engleză în România, este lucru știut că a fost membru al catedrei de Limba și Literatura Engleză a Facultății de Limbi Străine din București, până în iulie 1980, când s-a pensionat „la cerere", cum spune el însuși. Cum a permis Universitatea pensionarea la cerere a celui mai bun anglist al României, și de ce a vrut profesorul Levițchi să lase catedra la numai 62 de ani – acestea sunt întrebări la care poate ne va răspunde cineva, cândva.

Stau de vorbă cu fiica cea mare a lui Leon Levițchi, ea însăși cunoscută angliștilor din România: traducătoare și cercetătoare a operei lui Shakespeare (mergând astfel pe urmele tatălui ei), directoare a Liceului „I.L. Caragiale" din București. (L.V.)

Lidia Vianu: Ți-a spus vreodată tatăl tău de ce a părăsit catedra universitară exact la vârsta când un profesor are mai multe de spus?

Veronica Focșeneanu Levițchi: Este adevărat că în anul 1980, la împlinirea vârstei de 62 de ani, potrivit legislației vremurilor de

Când lucra la dicționare tatăl meu avea pe birou și în jurul său, sau în apropiere, nenumărate alte dicționare, de specialitate – botanice, anatomice, militare, tehnice, juridice etc.

interviurile R.I.

El însuși a predat un timp în școală. Cum a început cariera tatălui tău? Când a venit în București, de unde anume venea, de ce a trebuit să plece de acolo, din ce familie se trăgea, cum s-a apropiat de limba engleză, cum i-a fost la Universitatea din București în acei ani când Catedra de Limba engleză s-a mutat pe locul fostului Institut Maxim Gorki?

Tatăl meu s-a născut în România Mare, în localitatea Edineți din județul Hotin.

Era fiul lui Diomid Leu, preot profesor, cu descendență de 17 generații de preoți din tată în fiu și al Zenoviei Gârlea, învățătoare înrudită cu scriitorul Gârleanu.

Anii copilăriei și școala primară i-a petrecut în târgușorul natal, a urmat cursurile liceale la Cernăuți – clasa I și la Hotin – clasele II-VIII. În anul 1937 a trecut examenul de bacalaureat la Cernăuți, fiind premiat pentru rezultate deosebite cu o călătorie în Norvegia.

Bunicul meu îmi povestea cu mândrie cât de silitor fusese tatăl meu ca elev. Încă de mic, mai cu ajutor de la mama, mai de unul singur, învățase să citească și să scrie, iar când împlinise 6 ani, meșterise o tipografie cu ștampile

ordin, treceți Prutul"! situația familiei s-a mai schimbat, dar tatăl meu a fost încorporat, și a pornit lunga cale a celui de-al Doilea Război Mondial, ca **elev sergent major**, evident la ce se pricepea dumnealui mai bine, translator de mai toate limbile, la comandamentele militare ale Armatei Române.

După terminarea războiului s-a căsătorit la București cu mama, căreia i-a stat alături și la bine și la greu până la sfârșitul vieții sale, petrecut la doar câteva zile de la data când împliniseră 47 de ani de căsnicie.

În București, în 1946, a fost numit ca profesor de engleză la Liceul „Profesorii Asociați", ulterior la Liceul „Matei Basarab", iar de la 14 octombrie 1949 și-a început cariera universitară ca asistent la catedra de engleză a Facultății de Limbi străine până în 1955, lector între anii 1955 și 1969, conferențiar și apoi profesor până în iulie 1980, când „la cerere" a ieșit la pensie.

Din 1990 încoace s-au umplut librăriile, geme internetul de dicționare îndoielnice. Vin studenții începători să ne întrebe: Ce dicționare folosim când traducem din și în română? Nu

pe cel român-englez, și a reușit să-l finalizeze în anul 1972, atunci când dicționarul a și văzut lumina tiparului la Editura Științifică. Ediția ce a urmat a acestui dicționar, îmbogățit la 70.000 de cuvinte, a fost lucrată de tatăl meu în colaborare cu Andrei Bantaș, și a apărut la Editura Științifică în 1984.

Indiferent că lucra singur sau în colaborare cu cineva, tatăl meu trecea totul prin filtrul său, modifica și completa dacă era cazul, nici o lucrare nu avea girul său fără să fie și verificată.

Da, se poate spune că munca la dicționare era una din cele mai dificile, cu satisfacție, dar și cu suferință. I-a fost dat tatălui meu, ca la *Dicționarul român-englez* ediția a IV, îmbogățit la 60.000 de cuvinte, după ani grei de muncă, să ne spună cu bucurie în seara zilei de 15 octombrie 1991: „Am terminat dicționarul, se va mai naște un copil." A avut o mare bucurie și de emoție, pur și simplu, și-a pierdut cunoștința pentru câteva clipe. Exact peste 12 ore, fiind la Spitalul Militar pentru un control cardio-vascular, avea să se stingă din viață la numai 73 de ani.

Veronica Focșeneanu Levițchi

de la cronicari la Sadoveanu, prin toată literatura română, cu

6.
Alexandru Dumitriu

Amintirea profesorului Leon D. Levițchi:

Monumentalul operei și noblețea caracterului.

Interviu cu Veronica Focşeneanu, fiica profesorului.

Dacă ar fi fost în viață, Leon D. Levițchi ar fi împlinit în acest an, la 27 august, 95 de ani.

Un moment bun să-l redescoperim pe cel care *„a fost omul – **ideea, inima, sufletul** – marilor proiecte de Anglistică în România Secolului 20"*, aşa cum îl numeşte profesorul C. George Săndulescu, în prefața ediției din 2011 a lucrării *Shakespeare Criticism*.

Evocându-l pe Leon Levițchi, bunul său prieten şi colaborator Dan Duțescu nota, în 1992:

„Cine vrea să-şi facă o primă idee despre opera lui Leon Levițchi poate consulta fişierul de la Biblioteca Academiei, de exemplu. Va rămâne uluit de numărul fişelor: dicționare bilingve (englez-român şi român-englez); manuale de limba engleză pentru uzul şcolarilor şi pentru marele public; gramatici şi lucrări de lingvistică din domeniul anglisticii; cursuri de literatură; studii şi eseuri literare; nenumărate traduceri de proză literară din şi în limba engleză; foarte multe traduceri de poezie din şi în engleză, printre care şi ediții bilingve; un mare număr de traduceri din Shakespeare, a cărui operă dramatică integrală a apărut la Editura Univers în ultimii ani într-o ediție îngrijită de el, cu prezentări de înaltă ținută cărturărească—ultimul volum, al 9-lea, conținând poemele şi sonetele, fiind în curs de apariție; un prim volum dintr-o amplă istorie a literaturii engleze, al doilea aflându-se în pregătire la Editura Dacia din Cluj. Şi ca o încununare, monumentala operă pe care o reprezintă traducerea în engleză a Istoriei literaturii române de George Călinescu."

Într-adevăr, acestea sunt, în linii mari, datele impresionantei opere a lui Leon D. Levițchi, completată şi cu activitatea profesorală de la Universitatea din Bucureşti, unde a ținut cursuri de Gramatică, Literatură, Lexicografie, oferindu-le studenților toată experiența şi priceperea sa în această disciplină, a scris chiar o carte în care a tratat teoretic şi practic ştiința şi arta traducerii, un îndrumar util în cel mai înalt grad pentru cei ce îmbrățişează această îndeletnicire. A coordonat elaborarea a 19 teze de doctorat, dintre care 7 redactate de doctoranzi străini.

A fost membru al Uniunii Scriitorilor din România (1955), membru al Asociației Internaționale a Profesorilor de Limba şi Literatura Engleză (1968, International Association of University Professors of English, IAUPE) , a fost răsplătit cu Premiul Academiei Române, iar Uniunea Scriitorilor i-a acordat în două rînduri (1972 şi 1978) Premiul pentru traduceri şi literatură universală.

Dar aceste date ilustrează doar anvergura profesională a eminentului anglist. Sigur că opera rămâne principalul resort și reper în orizontul posterității. Nu o dată însă, în spatele operei se poate afla și un admirabil model existențial, care merită decelat. Pentru a contura cât mai cuprinzator personalitatea lui Leon D. Levițchi, am stat de vorbă cu doamna Veronica Focşeneanu, fiica cea mare a ilustrului cărturar, la rândul domniei sale profesoară de limba engleză, autoare de manuale, traducătoare şi pasionată shakespearologă.

— Stimată doamnă, câți ani ați locuit împreună, în această casă, alături de profesorul Levițchi?

— Familia mea — mama, tata, bunicii din partea mamei, eu şi sora mea — a locuit mai întâi în casa de vis-a-vis, unde am văzut lumina vieții. În 1959, mama a reuşit să cumpere casa în care ne aflăm acum, mai încăpătoare pentru numeroasa noastră familie, şi de atunci am locuit aici cu părinții mei, având foarte mici întreruperi, când, după căsătorie, am mai stat scurte perioade şi în casa mamei soțului meu. După ce am născut, în februarie 1969, întreaga familie, mărită acum cu soțul meu şi fetița noastră, am rămas definitiv în această locuință.

— Ne aflăm chiar în biroul tatălui dvs. Nu știu de ce am impresia că această cameră încă este impregnată de spiritul profesorului...

— Da, deşi au trecut aproape douăzeci şi doi de ani de când tatăl meu nu a mai păşit fizic în acest sanctuar, biroul său a rămas aproape neschimbat. În acest birou veneau, uneori timorați sau emoționați, studenți, absolvenți, doctoranzi, gata să polarizeze interesul lor pentru studiile de Anglistică începute cu profesorul, în biroul unde s-au zămislit studii, comentarii, dicționare, antologii şi multe alte lucrări menite să ridice studiul universitar al limbii şi literaturii engleze la o înaltă cotă calitativă.

— Spuneați că studenții intrau ușor intimidați în birou. Era doar tracul firesc în fața personalității amfitrionului sau acesta arăta o atitudine glacială?

— Tatăl meu avea o educație aleasă. Era băiat de preot profesor, descendent din şaptesprezece generații consecutive de preoți, din tată în fiu. Era deosebit de manierat, echilibrat, modest şi smerit. Era, surprinzător, cordial şi jovial, se adresa tuturor reverențios, *cu dumneavoastră*, doar membrilor familiei *cu dumneata.*

Ca tată, a fost cu noi, fetele sale, prietenos, dar și sever, exigent.

Politețea şi exigența le extindea şi la studenți, la toți oamenii cu care avea de-a face. Întotdeauna când primea pe cineva în vizită la noi, sau când mergea la facultate, la cursuri, la seminare, sau oriunde în altă parte, avea o ținută îngrijită, sobră, mereu cu haină şi cravată, lipsită însă de rigiditate şi prețiozitate. Purtarea sa, de o infinită delicatețe, te făcea să crezi că îşi cenzurează până şi gândurile dure sau ofensatoare. Era foarte muncitor, meticulos şi exact în munca sa, cu spirit academic, erudit, metodic şi aplicat. Permanent lucra ceva, niciodata nu l-am văzut pierzîndu-şi timpul. Doar de Paşte şi de Crăciun nu lucra. Stătea şi citea, oricum, nu stătea degeaba.

— Lucrul devenise un tabiet...

— Da, avea acest tabiet al muncii. De obicei, se trezea la ora 7 și jumătate, când nu mergea la Facultate. Alteori, la acea oră era deja în birou, începea să lucreze. Avea o plăcere să-și pregătească singur cafeaua de dimineață. Era singurul lucru pe care îl făcea la bucătărie. Nu știa să pregătească altceva. În restul zilei, muncea cu pauză la ora 11, când bea încă o cafea, mult mai mică, împreună cu mama sau cu noi, depinde cine era pe-acasă, mânca de prânz întotdeauna la 1. După-amiaza, se odihnea trei sferturi de oră, nu mai mult, întotdeauna pe canapeaua din biroul său. Avea un somn scurt, dar profund. Apoi, lucra până la ora 7 seara , când erau știrile. Pe vremea lui „Telejurnicu", nu prea era interesat de știri, pe care arar le urmărea; era, în schimb, foarte interesat de vreme, de la prezentarea căreia nu lipsea niciodată.

— Îl transformase munca într-un sedentar?

— Și da, și nu. Sedentarismul lui era compensat de efortul intelectual. Statul pe scaun era la el întotdeauna legătura cu lucrul. Bătea la mașină, sau scria, avea tot timpul nevoie de cărți. Aceasta „dependență" îl obliga să se deplaseze, să caute în bibliotecă diverse lucrări, lexicoane, ridica şi cobora tot felul de dicționare, mai toate foarte grele. Pe parcursul zilei ieşea puțin în mica noastră grădină, ca să se destindă, și se juca uneori cu cățelul. Îl mângâia, se mai juca cu el, şi, pentru că prindea tot ce i se arunca, îi spunea Pahonțu.

— În vacanțe obișnuia să călătorească?

— Mergea de regulă în vacanțe scurte, de zece, douăsprezece zile, primăvara, vara, toamna şi iarna, prin Uniunea Scriitorilor la Sinaia, la Pelișor, mai apoi la Cumpătul, depinde de vremuri, ori la mare, la Olimp, totdeauna împreună cu mama. Câteodată o luau cu ei și pe Daniela, fetița noastră. Niciodată nu stătea la plajă, nu-i plăcea, nu suporta să stea în soare. Purta pălărie, venea cinci minute și spunea: „Eu

am plecat!" Se retrăgea în camera de hotel, sau, uneori, sub o umbrelă, pe terasă, și lucra. Ideea că nu-și pierdea timpul este emblematică, pentru că el mereu făcea câte ceva. În mașină, alături de mama, care conducea, după primele sute de metri parcurși—nu după primii kilometri! —, deja avea în mână caietul și creionul și începea să lucreze.

— Lua și mașina de scris în voiaje?

— Sigur că da! *Mașinca*, așa cum îi spunea dumnealui, era obligatorie, nu o uita niciodată. Mai degrabă uita lucruri personale de îmbrăcăminte, sau de orice altă natură, dar *Maşinca*, nu.

— A călătorit mult în străinătate?

— Da, încă din tinerețe. După ce-a terminat liceul, la Cernăuți, a primit ca premiu, cum se acorda atunci pentru rezultate foarte bune, o călătorie în Scandinavia, în Norvegia. A şi scris o sublimă mărturisire a sentimentelor pe care le-a încercat trecând Cercul Polar. Mai apoi, cel puțin din anii '70 încolo, era frecvent invitat la conferințe și simpozioane internaționale. A fost în Anglia de nenumărate ori, în Irlanda, în Statele Unite, în Franța, în Elveția, la sora mea, în Italia. În general, călătoriile lui erau legate de activitatea profesională. Întotdeauna o lua și pe mami cu el, niciodată nu a plecat singur.

— Înțeleg că era foarte atașat de familie.

— Într-adevăr, era un atașament foarte puternic. Să vă povestesc ceva, ca să înțelegeți cât prețuia familia. Când a împlinit 60 de ani, a fost sărbătorit de Universitate la Casa Universitarilor, pe Dionisie Lupu. Mama, eu şi soțul meu l-am însoțit la aniversare. Erau prezenți foarte mulți „oficiali" simandicoşi, de la partid, de la rectorat, de la ministere etc., care au vorbit despre activitatea „tovarăşului profesor Levițchi" şi l-au omagiat, pe bună dreptate, chiar dacă unii poate îl elogiau numai formal, fără să-i cunoască adevărata valoare. I s-a dat și lui cuvântul. A început discursul spunând: „Aș dori să mulțumesc în primul rând..." Lumea se aștepta să mulțumească ori Partidului, ori lui Ceaușescu, cam acesta era, de obicei, ritualul în asemenea ocazii. Dar el a spus: „Aș dori să mulțumesc în primul rând soției mele, care o viață întreagă a știut să mă absolve de treburile gospodăriei și să mă ajute să fac exact ceea ce am știut eu mai bine. Mi-a creat necontenit condițiile şi liniştea ca eu să pot lucra cu plăcere şi eficiență." După aceea, a mulțumit fetelor și a continuat tot aşa cu întreaga familie.

— Când lucra, profesorul se izola, ca să nu fie perturbat?

— Nu, niciodată nu închidea ușa biroului.

— Vă întreb, pentru că, de regulă, asemenea munci cer claustrare...

— Nuuu! Avea o concentrare teribilă: putea foarte bine să discute cineva prin preajmă, că el își vedea de treabă. Ba, mai dădea și un răspuns! Nu-i plăceau „corvezile” cu pregătirea organizatorică a proiectelor sale, aşa că ne mai implica și pe noi în diferite situații. De exemplu, o dată, când pregătea o nouă ediție a *Dicționarului*, a pus-o pe Daniela să-l ajute. Asta e și o nostimadă: i-a dat fetiței două exemplare dintr-un dicționar englez-român de-al său mai vechi și i-a spus să rupă foaie cu foaie, apoi să lipească fiecare filă pe o pagină format A4, una pe față, una pe verso, astfel încât să adune în final dicționarul întreg într-un singur exemplar, pagină cu pagină. În felul acesta se crea un spațiu liber pe fiecare pagină, dându-i dumnealui posibilitatea adnotării numeroaselor adăugiri, completări şi intervenții de tot felul pe care le făcea, realizând manuscrisul pentru ediția următoare a dicționarului.

Daniela a muncit serios, a efectuat perfect „lucrarea” şi a fost răsplătită de tatăl meu cu o duioasă mângâiere pe perişorul său auriu. Încurajată de o asemenea recompensă, care nu-i era caracteristică bunicului său, fetița a îndrăznit: „Ai să pui şi numele meu pe copertă?”

— Am reținut că își petrecea frecvent concediile la casele de odihnă ale Uniunii. Avea acolo un cerc de prieteni?

— Da, era foarte apropiat de Dan Duțescu, colegul lui de facultate, prietenul şi colaboratorul său de o viață, de profesorul Mihai Isbăşescu, de la Germană, sau de ceilalți colegi de generație, Mihnea Gheorghiu, Ion Frunzetti şi alții. Cam acesta era grupul lui de acolo. De multe ori ieșea un fel de cenaclu.

— Patefonul pe care îl văd în hol mă îndeamnă să cred că profesorul era meloman...

— Așa este. Îi plăcea foarte mult Wagner, era pasionat de Wagner încă din tinerețe. Ne contaminase pe toți cei din casă. Mergeam cu toată familia la Operă, de câteva ori chiar, la acelaşi spectacol, dar cu alte distribuții: la „Lohengrin”, la „Olandezul zburător”, la „Inelul Nibelungilor”, la „Tristan şi Isolda”, ascultam deseori acasă de pe discuri uvertura la „Tannhäuser”, „Zborul Walkiriei” sau „Siegfried”.

De fapt, muzica era parte din viața familiei noastre. În zilele de răgaz de la Crăciun, de Anul Nou, sau de Paşte, ne adunam cu toții în sufragerie, tatăl meu cânta la vioară, iar eu îl acompaniam la pian, reuşind adevărate serate muzicale. Erau, de asemenea, seri mirifice şi acelea când tatăl meu, mama, mătuşa mea—sora mamei—, unchiul meu—fratele mamei—şi noi toți ceilalți din casă cântam în cor, pe două voci, colinde sau romanțe. Cum spuneam mai devreme, el a avut o educație aleasă, mama lui provenea din familia lui Gârleanu, o chema Gârlea și era învățătoare, ceea ce, la vremea respectivă, însemna ceva. Fără dar şi poate i-a transmis tatălui meu dragul de literatură și talentul pentru poezie şi muzică.

— Una dintre marile lucrări ale tatălui dvs. este traducerea în limba engleză a *Istoriei...* lui G. Călinescu. Din păcate, prea puțină lume cunoaște această realizare colosală. Vă amintiți cum a început traducerea?

— Sigur. A venit la noi acasă Traian Filip, secretarul particular al lui Iosif Constantin Drăgan, care i-a relatat simplu tatălui meu că domnul Drăgan încearcă de ceva vreme să găsească pe cineva care să traducă în engleză *Istoria* lui G. Călinescu și că, după o discuție preliminară purtată chiar cu Nicolae Ceaușescu, s-a adresat Consiliului Culturii și Educației Socialiste (condus, la vremea respectivă, de Suzana Gâdea), unde i s-a spus că este imposibil să se realizeze o asemenea traducere, date fiind atâtea mii de texte şi versuri, de la cronicari, la clasici, până la scriitori moderni. Filip a insistat, a luat legătura direct cu Mihnea Gheorghiu, cu Ion Frunzetti, cu Dan Duțescu şi cu alții, al căror răspuns a fost însă la fel de categoric: „E imposibil, nu se poate traduce!" A mai spus Traian Filip că a fost îndemnat să apeleze și la tatăl meu: „Numai domnul profesor Levițchi, dacă ar avea timp și ar dori, ar putea să facă această traducere." Atunci, a venit aici. Tatăl meu, când a auzit, încântat de această „provocare", a fost de acord: „Da, domle, e o treabă interesantă." El se prindea foarte repede la treabă; dacă-i plăcea ceva, accepta pe loc, nu cerea timp de gândire. I s-a cerut mai întâi o probă: „Luați primele capitole, i le arătăm domnului Drăgan, și pe urmă vedem cum aranjăm." A muncit câteva luni la cronicari, s-a întors Traian Filip, tatăl meu i-a dat manuscrisele, acestea au fost trimise şi verificate în Anglia, de unde s-a obținut, de la specialiști ai universităților din Oxford și Cambridge, un fel de expertiză, ca o garanție că traducerea respecta cu autenticitate lexicul epocii în care au fost scrise textele, fiind de o acuratețe lingvistică extraordinară, și că, după părerea consultanților britanici, traducătorul nu poate fi decât profesorul Leon D. Levițchi de la Universitatea din Bucureşti, România. Această înaltă apreciere l-a făcut pe Drăgan să dea imediat undă verde pentru restul traducerii.

— Adică, să discute despre un contract?

— Aici nu știu. Tatăl meu era foarte rupt de cele lumești. Acum, efectiv nu știu ce s-a mai întâmplat atunci, cel puțin eu nu am cunoștință de existența unui contract. Mama a ştiut desigur mai mult, dar timpurile erau grele (securiştii ne înconjurau), restul a fost tăcere. Cert este că tata, după ce a muncit vreo trei ani buni, s-a dus la Milano, unde urma să se tipărească *Istoria...*, și a făcut corectura acolo, pe șpalturi. Lucrarea a apărut în 1989, dar tatăl meu nu a primit nici măcar un exemplar! A intrat târziu în posesia traducerii, prin amabilitatea unei cunoștințe, care cumpărase cartea de la Paris, special pentru el, în toamna anului 1990. Abia atunci a văzut-o! Nu era vanitos, să țină morțiș ca numele lui să apară pe copertă sau pe prima pagină, dar n-a fost deloc fair-play să fie trecut în josul celei de-a doua pagini, cu litere mărunte.

— A fost dezamăgit?

— Nu știu dacă a fost...

— Sau nu a arătat?

— Sincer, pe el îl interesa mai mult faptul că ediția apăruse bine, că nu se strecuraseră greșeli. Nu-l deranja că numele lui practic nu era vizibil.

— Dar era conștient de importanța acelei lucrări?

— Evident! Dintre cărțile pe care le-a lucrat, este limpede că asta a fost o încununare a activității sale. El tradusese baladele românești, tradusese Eminescu, Coșbuc, Goga, numai că aici erau câteva secole de literatură! Este enorm ce-a avut de tradus! S-a confruntat cu mari probleme de lexic, a căutat cu scrupulozitate cuvintele caracteristice limbii unei epoci, unei regiuni, unui scriitor etc. Cred că după toată această experiență, după tot efortul depus ca rezultatul să fie impecabil, după ce a investit atâta energie și atâta entuziasm în traducere, l-a încercat o mare tristețe văzând că *Istoria*... nu a fost distribuită şi în România, privându-i astfel pe cunoscătorii, cercetătorii și pasionații de limbă engleză autohtoni de o lucrare semnificativă.

Tatăl meu ne-a părăsit pe 16 octombrie 1991, rămâne însă opera, iar pentru noi, cei ce am avut privilegiul de a-i sta în preajmă, amintirea. Profesorul Leon Levițchi rămâne un om de ştiință cu o putere creatoare de excepție şi de o noblețe sufletească aparte.

(Interviu publicat în Observator Cultural la 8 noiembrie 2013)

Vigneta 10.

Esența filozofiei lui Martin Heidegger, pe care a preluat-o Constantin Noica, era să pui întrebarea exactă: a pune întrebarea exactă înseamnă a da răspunsul, cu context cu tot şi comentarii. **CGS**

III.
"Caietele Levițchi"

"Caietele Levițchi",
aşa cum ținea şi Eminescu
"Caietele Eminescu."

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS
http://editura.mttlc.ro
Bucureşti 2013

B. -29-

PĂMÂNTULUI

29.VI-44
Târgușor

Te calc în picioare, pământ!
Și neamul mi-l calc, sfidător;
Sînt om, deci țărână; cobor
Din viță crescută 'n mormânt.

Tot pasul ce-l fac e-un blestem,
Batjocură, ură, dispreț;
Cu spirit tăcut dar semeț
Te calc în picioare și gem.

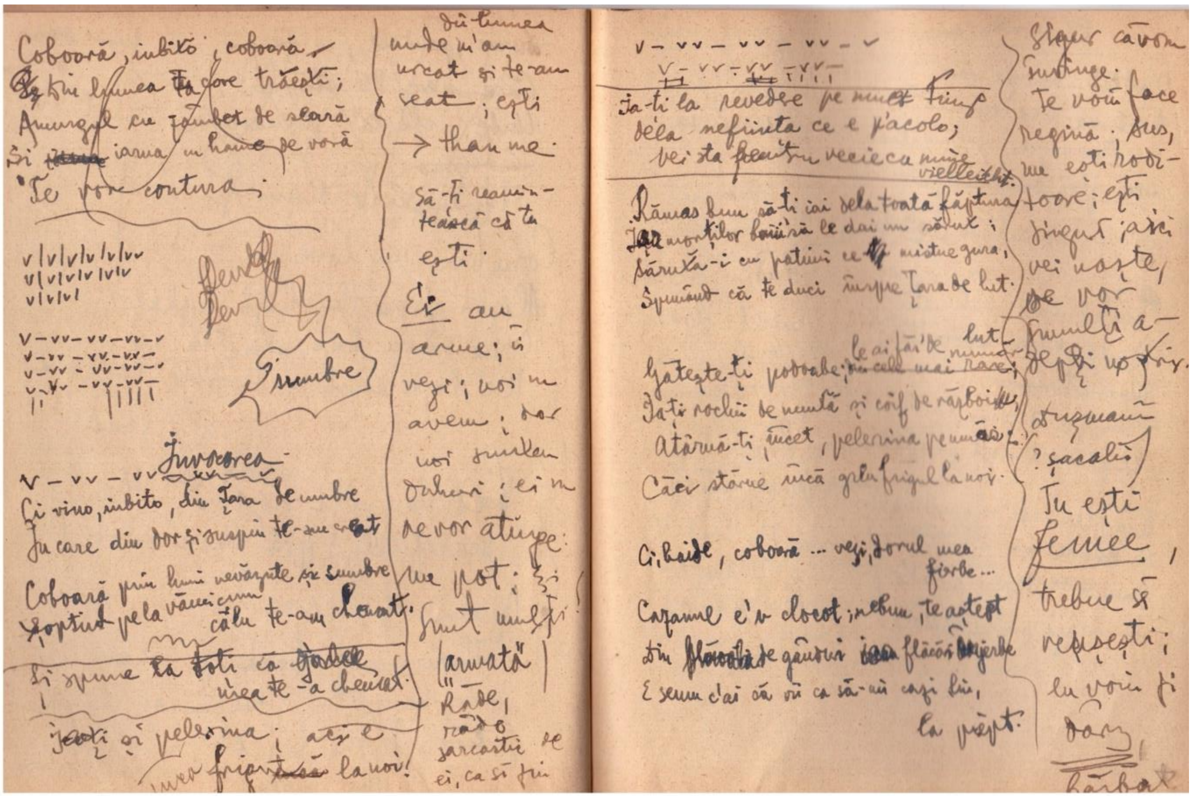
Hrănitu-mi-ai neamul cu rod,
Cu sevă și rom de belșug—
Dar tot tu știut-ai la jug
Să-ți prinzi pământiul norod.

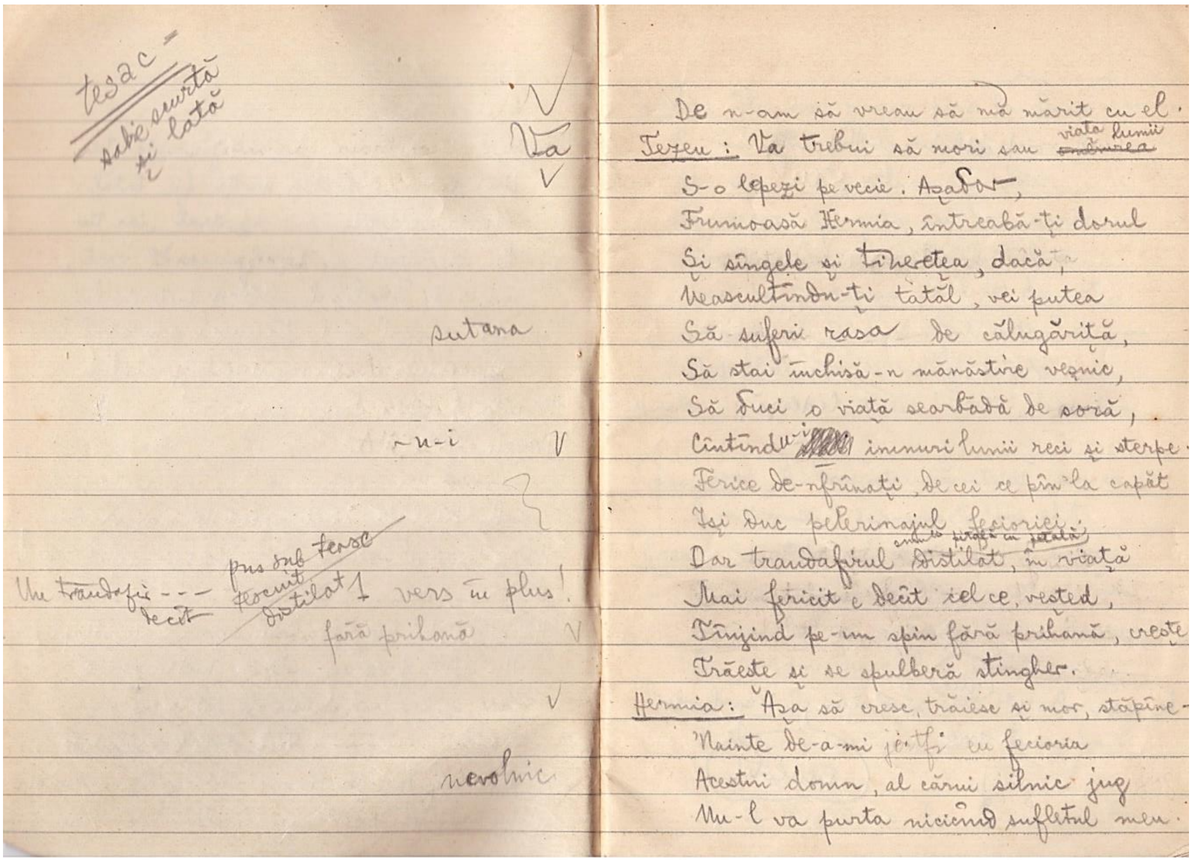
Te blestem căci palidu-mi duh
Se zbate spre slăvi de eter:
Spre-un petec de soare și cer
Mai rar ca greoiul văzduh.

Și'n cele din urmă, sărut
De spasm îți voiu da, delirând;
Cuprinde-vei trupul meu, blând:
Din lut m'oiu întoarce în lut.

Va spune-un țârcovnic urât:
Ce vorbe'n deșert! În deșert!
Și eu voiu răspunde'n deșert:
Am spus, să se știe! Atât.

—

tesac – sabie scurtă și lată

Va

sutana

~n-i

Un trandafir --- decît

pus sub tease
stoarcit
distilat 1 vers în plus!

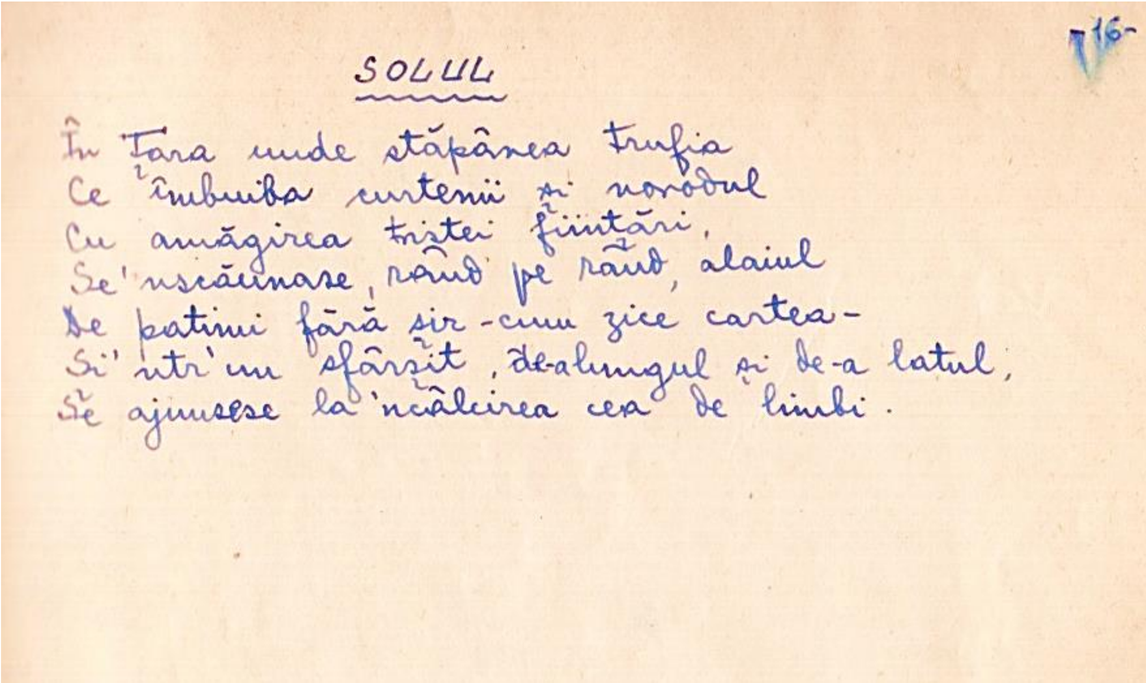
fără prihană

nevolnic

De n-am să vreau să mă mărit cu el.
Tezeu: Va trebui să mori sau ~~omenirea~~ viața lumii
S-o lepezi pe vecie. Așadar,
Frumoasă Hermia, întreabă-ți dorul
Și sîngele și tinerețea, dacă,
Neascultîndu-ți tatăl, vei putea
Să suferi rasa de călugăriță,
Să stai închisă-n mănăstire veșnic,
Să duci o viață searbădă de soră,
Cîntîndu-i imnuri lunii reci și sterpe.
Ferice de-nfrînați, de cei ce pîn' la capăt
Își duc pelerinajul feciorici;
Dar trandafirul ~~distilat~~ stoarsă petală, în viață
Mai fericit e decît cel ce, veșted,
Tînjind pe-un spin fără prihană, crește
Trăiește și se spulberă stingher.
Hermia: Așa să cresc, trăiesc și mor, stăpîne –
'Nainte de-a-mi jertfi eu feciorio
Acestui domn, al cărui silnic jug
Nu-l va purta nicicînd sufletul meu.

Contemporary
Literature Press

http://editura.mttlc.ro București 2013

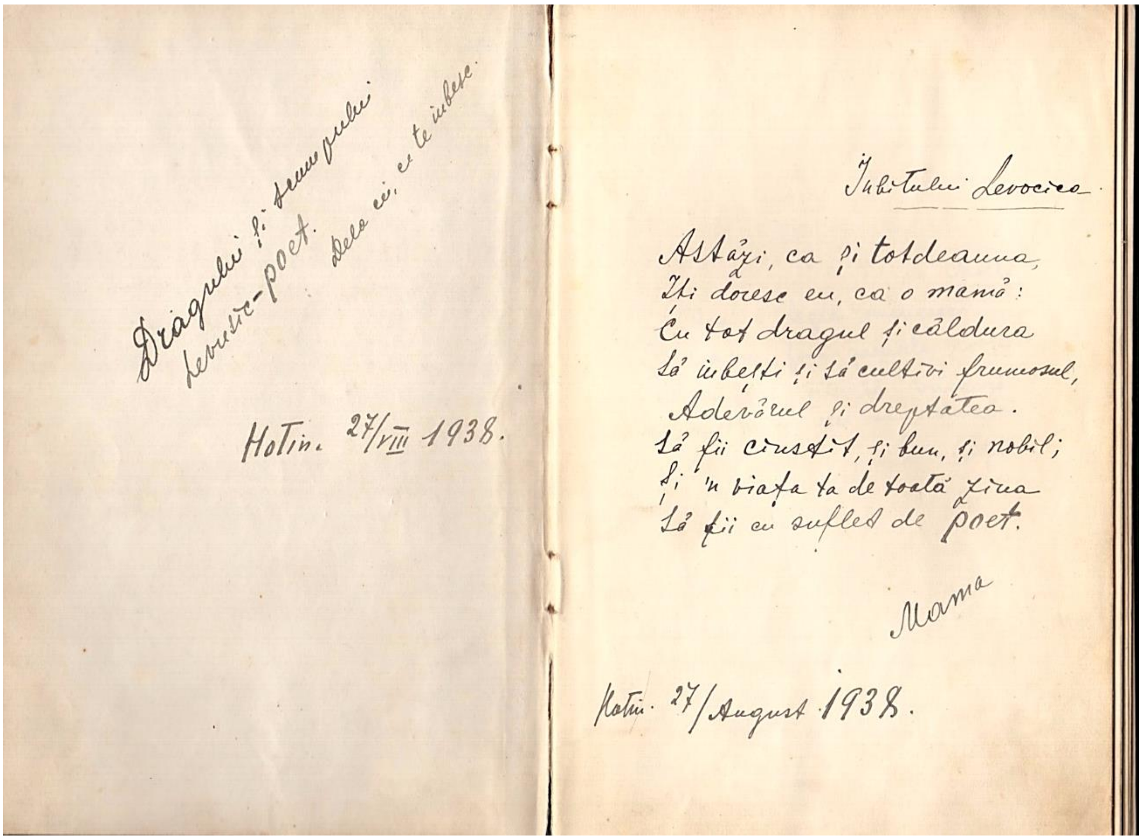

-16-

SOLUL

În Țara unde stăpânea trufia
Ce îmbuiba curtenii și norodul
Cu amăgirea tristei ființări,
Se'nscăunase, rând pe rând, alaiul
De patimi fără șir - cum zice cartea -
Și'ntr'un sfârșit, de-a lungul și de-a latul,
Se ajunsese la'ncâlcirea cea de limbi.

Contemporary Literature Press
http://editura.mttlc.ro București 2013

Dragului şi scumpului Levuşic-poet.
Dela cei ce te iubesc.

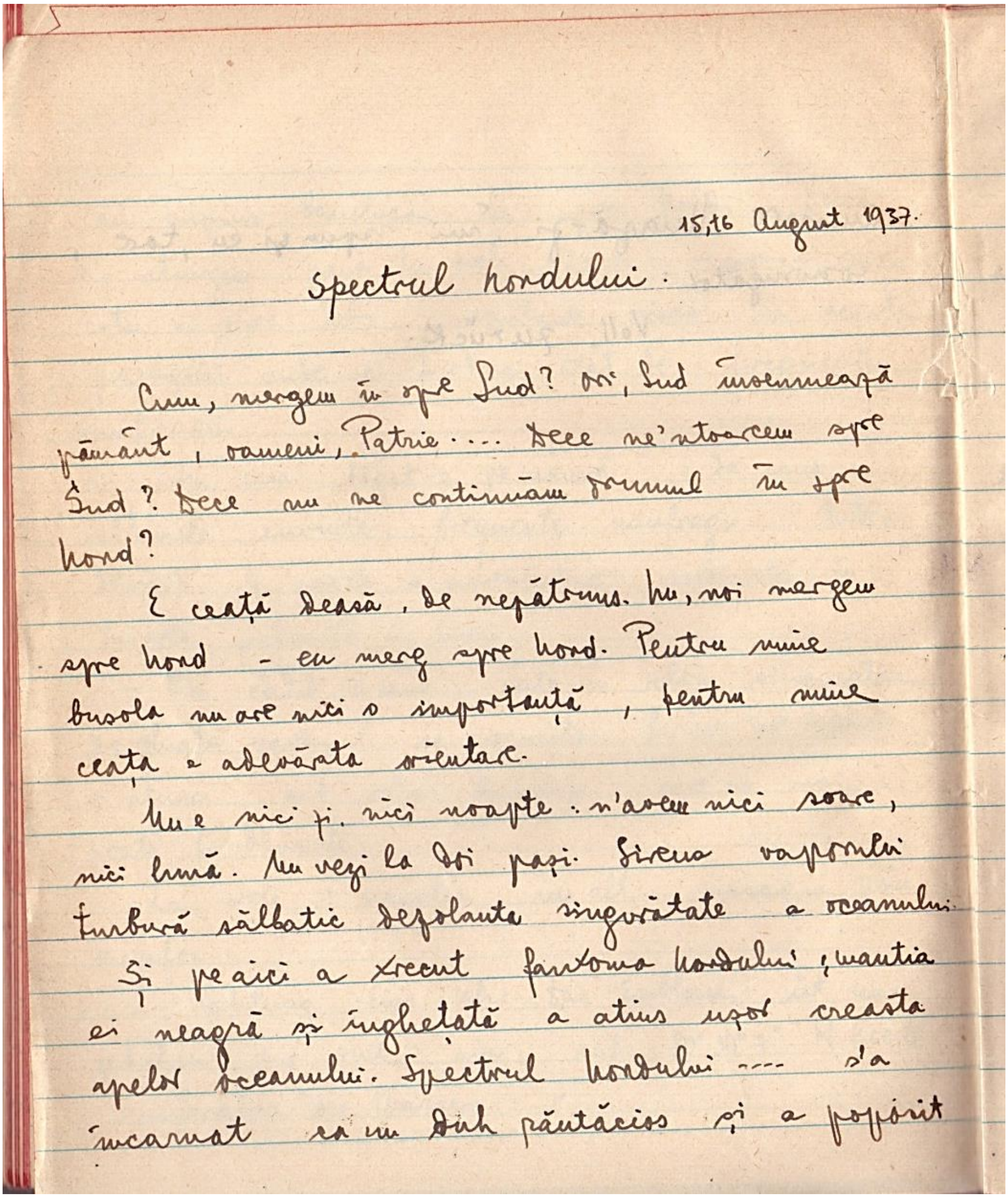
Hotin. 27/VIII 1938.

Iubitului Levocica

Astăzi, ca şi totdeauna,
Iţi doresc eu, ca o mamă:
Cu tot dragul şi căldura
Să iubeşti şi să cultivi frumosul,
Adevărul şi dreptatea.
Să fii cinstit, şi bun, şi nobil;
Şi 'n viaţa ta de toată ziua
Să fii cu suflet de poet.

Mama

Hotin. 27/August 1938.

15,16 August 1937.

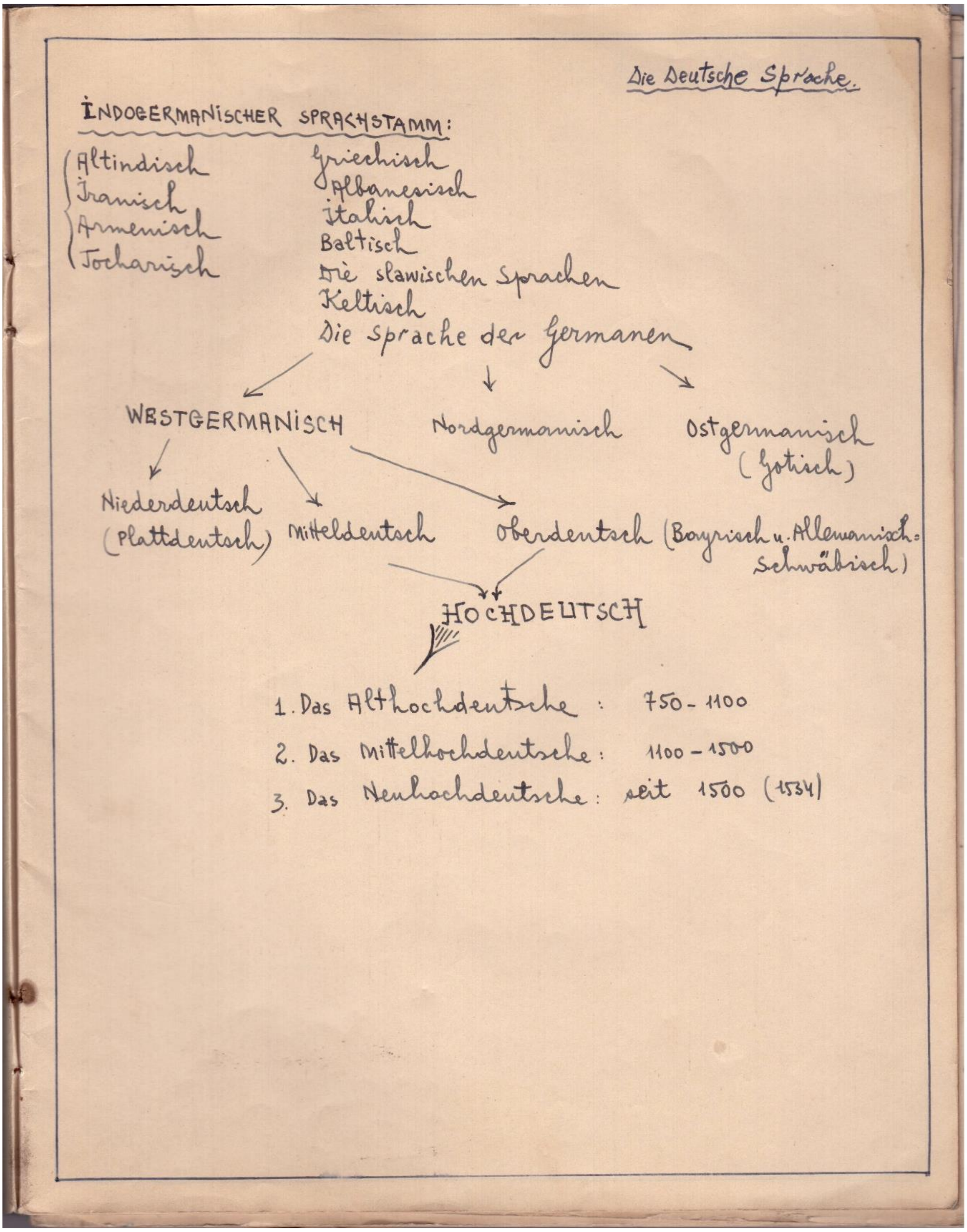
Spectrul Nordului.

Cum, mergem în spre Sud? Oh, Sud înseamnă pământ, oameni, Patrie.... Dece ne'ntoarcem spre Sud? Dece nu ne continuăm drumul în spre Nord?

E ceață deasă, de nepătruns. Nu, noi mergem spre Nord – eu merg spre Nord. Pentru mine busola nu are nici o importanță, pentru mine ceața e adevărata orientare.

Nu e nici zi, nici noapte: n'avem nici soare, nici lună. Nu vezi la doi pași. Sirena vaporului turbură sălbatic dezolanta singurătate a oceanului.

Și pe aici a trecut fantoma Nordului; mantia ei neagră și înghețată a atins ușor creasta apelor oceanului. Spectrul Nordului ---- s'a încarnat ca un duh păntăcios și a poposit

Die Deutsche Sprache.

INDOGERMANISCHER SPRACHSTAMM:

Altindisch
Iranisch
Armenisch
Tocharisch

Griechisch
Albanesisch
Italisch
Baltisch
Die slawischen Sprachen
Keltisch
Die Sprache der Germanen

WESTGERMANISCH
Nordgermanisch
Ostgermanisch (Gotisch)

Niederdeutsch (Plattdeutsch)
Mitteldeutsch
Oberdeutsch (Bayrisch u. Allemanisch. Schwäbisch)

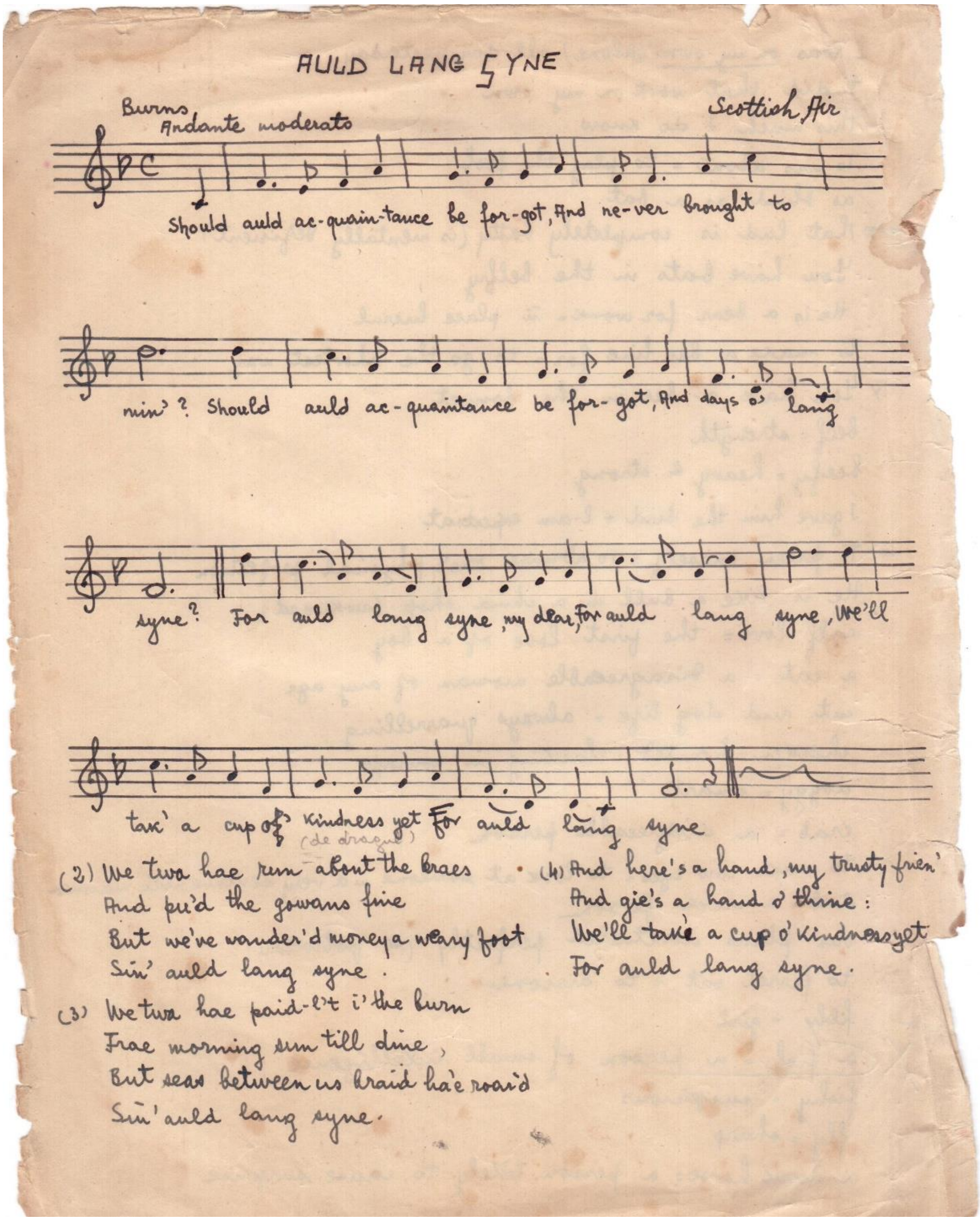
HOCHDEUTSCH

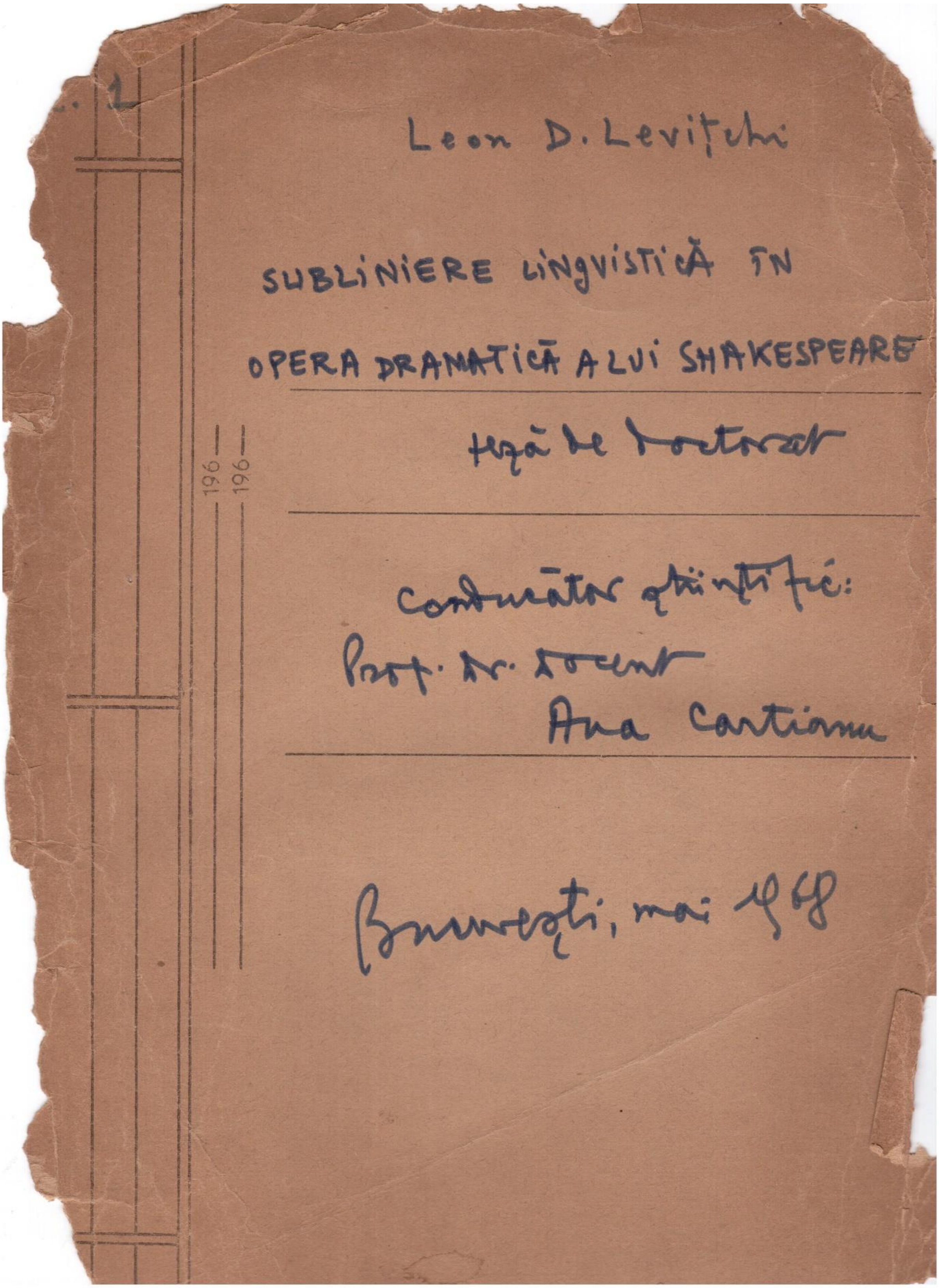
1. Das Althochdeutsche : 750 - 1100
2. Das Mittelhochdeutsche : 1100 - 1500
3. Das Neuhochdeutsche : seit 1500 (1534)

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS

http://editura.mttlc.ro

Bucureşti 2013

AULD LANG SYNE
Burns
Andante moderato
Scottish Air
Should auld ac-quain-tance be for-got, And ne-ver brought to
min'? Should auld ac-quaintance be for-got, And days o' lang
syne? For auld lang syne, my dear, For auld lang syne, We'll
tak' a cup o' kindness yet For auld lang syne
(2) We twa hae run about the braes
And pu'd the gowans fine
But we've wander'd mony a weary foot
Sin' auld lang syne.
(3) We twa hae paid-l't i' the burn
Frae morning sun till dine,
But seas between us braid ha'e roar'd
Sin' auld lang syne.
(4) And here's a hand, my trusty frien'
And gie's a hand o' thine:
We'll tak a cup o' kindness yet
For auld lang syne.

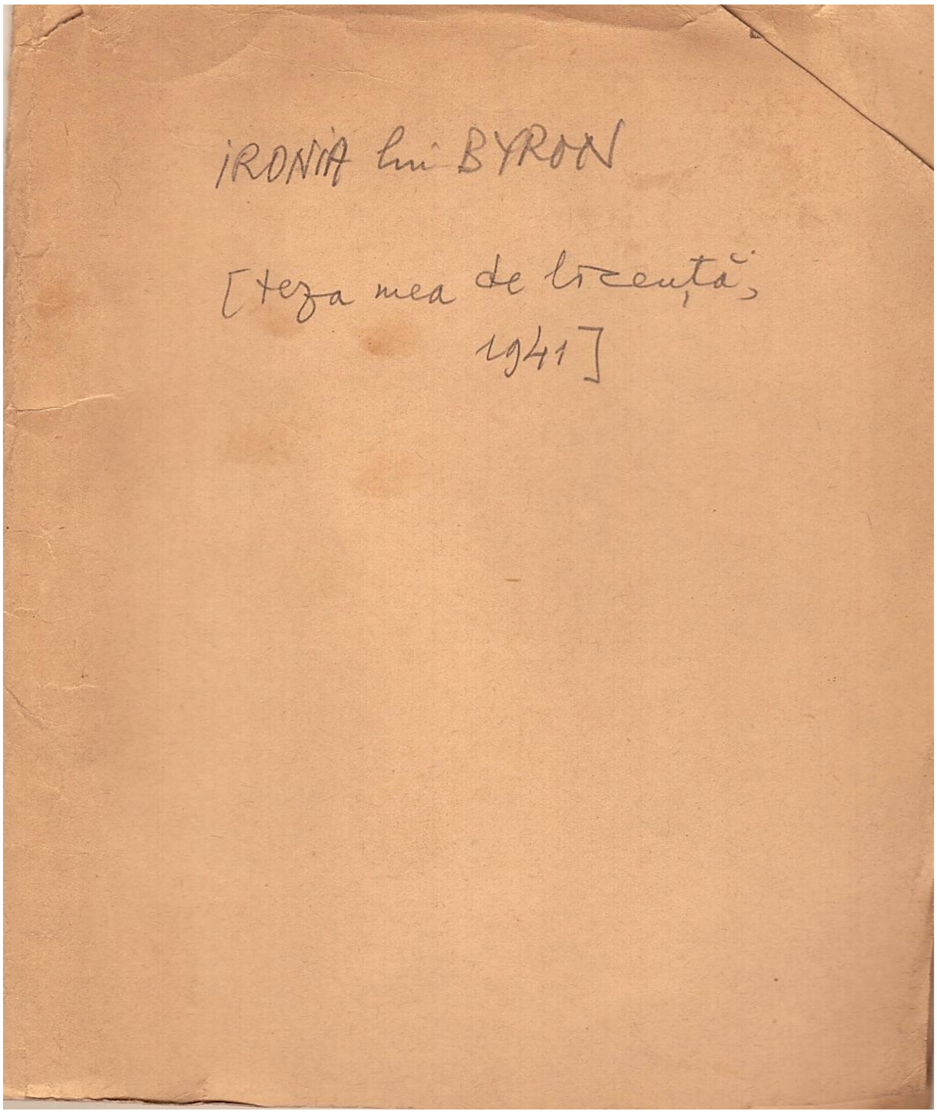

Leon D. Levițchi

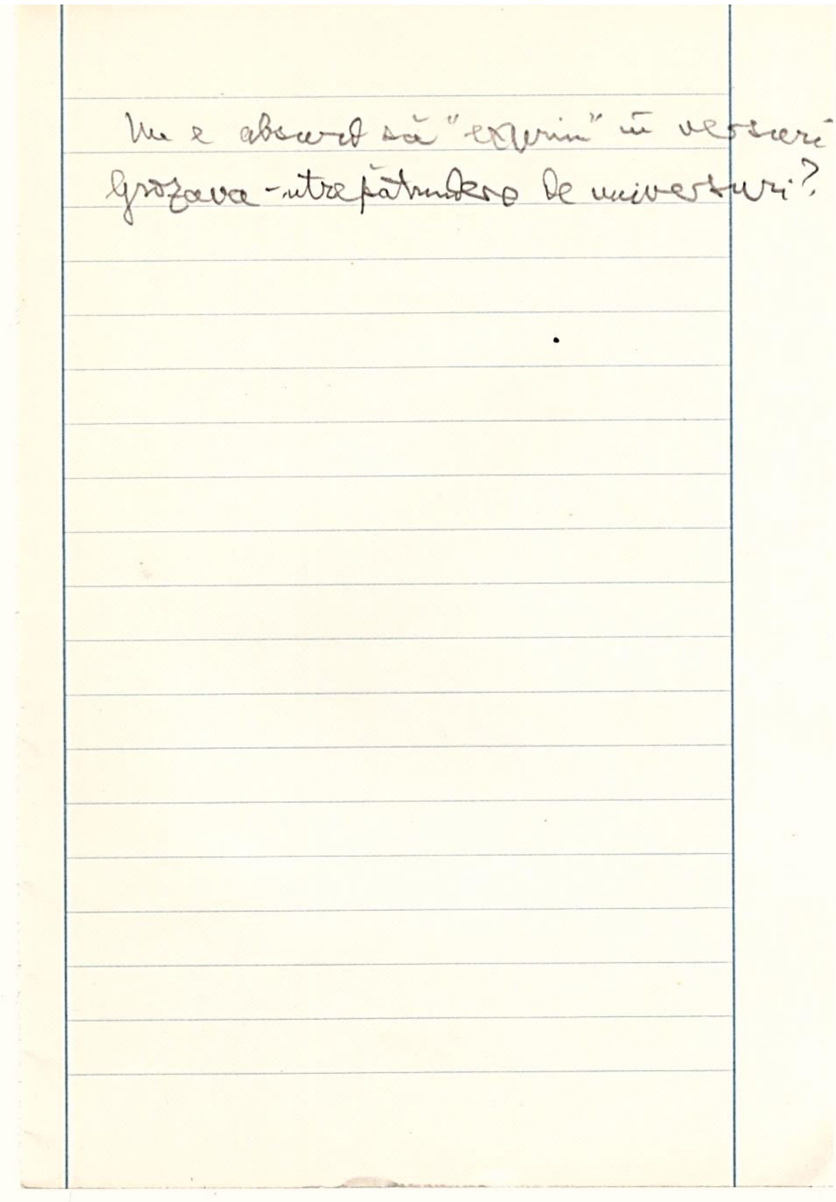
SUBLINIERE LINGVISTICĂ ÎN OPERA DRAMATICĂ A LUI SHAKESPEARE

teză de doctorat

Conducător științific:
Prof. dr. docent
Ana Cartianu

București, mai 1968

IRONIA lui BYRON
[teza mea de licență,
1941]

Nu e absurd să "exprim" în versuri
Grozava-ntrepătrundere de universuri?

Nu e absurd să "exprim" în versuri
Grozava-ntrepătrundere de universuri?

Contemporary Literature Press
http://editura.mttlc.ro
București 2013

IV.

C. George Sandulescu

Two Great Translators into English — Levițchi and Duțescu — Two Personalities to Remember.

Contemporary Literature Press
http://editura.mttlc.ro
Bucureşti 2013

Soon we commemorate 20 years since their deaths. For they were not only born the same year—1918—but they died almost at the same time; Levițchi saw the collapse of Communism in Romania, but died soon after—on the 16 October 1991. Duțescu closely followed him—he died only one year after, or probably less, in 1992.

They were fellow-students in Bucharest in the years of the Second World War, studying the same subject—English—in exactly the same year of academic study. And they remained lifelong friends. Close friends. Very close friends. And they lived, worked and suffered Communist persecution together.

Levițchi was the last descendant of a family of Greek-Orthodox priests from the far north of Romania. And his Russian language was practically as good as his native Romanian. All that was a great linguistic advantage, but was at the same time, a great political drawback. Refusing to play the petty Communist games, unlike some of his other fellow students of notorious renown in the Communist years, and being drawn down by his religious family background (his signature, even throughout the worst years, ended in a subtly placed cross at the end of it!), he was constantly demoted throughout his university career. The most flagrant proof of systematically pushing him to the bottom is that his name was not even included in the *Dictionary of Romanian Linguists*, which was published some time in the 1970's or even early 1980's!

And both Levițchi and Duțescu had the same professional orientation: just like myself, their attention was equally divided between **English Literature** and **English Language**, with special focus on the heavyweights of Poetry. Duțescu took Geoffrey Chaucer (1343-1400), and made a lifetime target of the job of translating Chaucer's ***Complete Works***. And he succeeded! Levițchi took the only other heavyweight left, and did the same: he translated into Romanian the complete works of William Shakespeare (1564-1616). And he succeeded even more brilliantly than his close friend Duțescu, as he had managed to have a far longer academic career. And as such, far better access to the Establishment's Publishing Houses. And the stages of various theatres, by implication.

Now, these two are great personalities for, fundamentally, one single thing—namely, an extraordinary personal and professional integrity. I confess that, having left Romania, I have literally walked the entire academic camp of the West. On both sides of the Pond. But such integrity I have never again come across: they both remain unique to me in this so densely populated Academia of Today.

Why is that **integrity** so fundamentally important ?

For the simple reason that profesionally, culturally, and even personally, it remains the essential quality of an excellent translator, husband, father, or even personal friend. And believe me, I did discuss all the facets of the concept of ***Excellence*** with the English writer Anthony Burgess for nights on end and over endless bottles of whisky... It was when he was invited to The White House in Washington, D.C. by the newly elected President Ronald Reagan to speak on the very subject.

In a translator, Integrity leads to Excellence, and involves ever so many features that it takes days and weeks to discuss in full. We should begin with Precision, which directly leads to the philosophical concept of EQUIVALENCE—a vast subject in an inter-linguistic context.

But why talk ? I have chosen, in order to commemorate these two great Friends of mine, two great Teachers of mine, and two great Moralists too, the following texts that they have translated into English.

Two gems of Romanian Literature! Gems of translation into English!

Learn them by heart, both of them, you, future translators, and try to understand—the hard way!—what Integrity, and Precision, and Excellence, and Equivalence really mean.

The nitty-gritty of it all. When you have done that, and it may take years, long years to get there, you can say that you have become translators verging on Excellence. But not before!

That is why, it is imperative to pay our tribute to the toil of these two—one of them called Levițchi, the other called Duțescu. Read carefully what they have done, compare their translations!

See how Levițchi managed to do Emerson into Romanian (published as early as 1968 in Bucharest). Work out how Duțescu managed to do Noica into English in the greater detail (translated at the philosopher's personal request).

And then answer the question: What is more difficult to translate—Is it Verse, or is it Philosophy ?

♒

In my younger days, Translation was never accepted as a topic for a Doctoral Dissertation. Except in the United States, where the academic standards have always

been considerably lower than in Great Britain. But now that **TRANSLATION has gone up in the world**, with the European Union, and what not—it is up to you to make the most of it! And elevate it to new summits: but most certainly, not the French ones!

Let us respect the professional and moral integrity of our TWO predecesors... **Lev and Dan**. The ones who translated indiscriminately in BOTH directions. And did not wince or whine before a job, but rolled up their sleeves and got to work at once. Occasionally, working for free.

Monte Carlo, August 2010

APPENDIX

(1) What is ***Integrity*** ? It is the opposite of Corruption. You can have a corrupt deal, a corrupt man, a corrupt country, **a corrupt text**. For instance, Communism collapsed successively in Poland, Germany, Hungary, etc towards the turn of the Century because it was a thoroughly corrupt System, the corruption started in its very way of thinking philosophy... Institutionalised corrupt thinking is far more carastrophic than individually corrupt pockets. That's why Noica was in serious trouble: because he was an honest thinker, like so many other honest Romanian thinkers who got in trouble.

But here, we are concerned only with corrupt texts! Corrupt translations, too, do ultimately lead to **distorted collective thinking**, which gradually becomes a cultural danger. A standard instance? Most Shakespeare translations into French. Why? Quite simple: Shakespeare wrote in **iambic pentameters unrhymed**, and made extensive use of **alliteration** (which was a standard form of "rhyming" in Old English, and has lingered on considerably into both Middle and Modern English). The problem with French is partly objective, but the corruption remains... The prevailing form of versification in French is **the dactylic hexameter rhymed**; and the obligatorily **French stress** on the very last syllable makes alliteration practically inoperable. In consequence, most French translators over the centuries meekly followed public taste, and gave preference to the hexameter.The result? Hamlet, which is in itself a very long play, becomes **two syllables longer in every line**. Can you work out the extended length? And the extension in time, on stage? To counteract that, the French often have to make cuts... And the result of that is only an increased corruption of the text. A properly Frenchyfied text, particularly of Shakespearean descent, is hence, and ultimately, a bowdlerisation.

It is this kind of **text corruption** that both Levițchi and Duțescu were absolutely against.

(2) What is ***Excellence*** ? That is a hard one. Most probably, the shortest thing to say is that it means **to be slightly better that the standard best**. I mean for the moment the institutionalized best. And institutionalising the best has been standard practice in bureaucratic countries like France, Sweden, and Romania for quite some time. Why those three places in particular? The reason is that I am thinking of the successive setting up of their Academies—first France, then Sweden, and, lastly, Romania.

The further trouble is that the three settings-up are historically inter-related. But their purpose was invariably the same, namely the bringing together of all individuals evincing the 'disease' of Excellence. And to a certain extent keeping an eye on them... so that they don't put their foot in it... Whatever IT means in every place... In France, it turned out to be Language in the first place, and Literature to a somewhat lesser degree. The forty members are called 'les immortels' on account of the motto of this Institution being "*À l'Immortalité*". In Sweden, the Academy was somewhat more materialistic: they managed to hyjack the Nobel Estate idea, and started dishing out the Prizes, which are today ever so famous, in the first place on account of the vast amounts of money involved for each of the five prizes. And also on account of the **magic Secrecy** involved in the whole operation (there are never any nominations, and never any runner-ups either!). They managed to get the King of Sweden into it too, the most respectable among the most respectable. And so, it is only a most ceremonious job, solely between the King of Sweden and the lonely Winner... most secretly chosen. The Romanian Academy fares worst of the three: It started badly by rejecting Brâncuşi! But its by far the most objectionable move came fairly recently: it was the proposition to set up **the position of "posthumous" membership**. Just in order to accomodate Mircea Eliade, and Constantin Noica, and a handful of others that had been made mincemeat of for more than half a century between 1944 and 1989.

But what about non-institutionalised Excellence ? The case of Duțescu and Levițchi in the first place. And of the vast numbers of unknown poets and writers, and other Romanian talents who had died—unknown—on the Russian front ? There is ever so much Romanian talent which had been deliberately buried alive for half a Century on account of the "tongue-tied" policies practised then. And now they are either too old, like some war veterans I know, or even dead. Remember Thomas Gray's famous line "full many a gem of purest ray serene the deep unfathomed caves of oceans bear," written in *Elegy in a Country Churchyard* (1751).

My discussion on ***Excellency*** with Anthony Burgess (1917-1993) while he was in the process of sorting out his ideas in order to be able to present them in coherent

shape to President Ronald Reagan & Co at the White House, without treading too much on anybody's toes, was the more than curious thing that certain professions do not definitely allow of ***Excellence***. An excellent Poet, or an Excellent Teacher—YES! But never an excellent Prime Minister. Not even an excellent ambassador... Though they are invariably addressed to as "Your Excellency". WHY WAS THAT? We only got as far as the fact that "language does not allow it", or rather "language use, or subtle usage, blocks it". Or even, in order to be more technical—it is a question of COLLOCABILITY. A concept of Theoretical Linguistics as important as IDIOMATICITY. Thus, we got as far as saying that there is something wrong with the phrase "an excellent Prime Minister", just because the two elements of the phrase do not currently collocate. In any Western Language that we could check. (God only knows about the non-Western ones, which are largely inaccessible to us.)

We are now in the area of subtlety. And it must be a point of agreement that Excellence does involve a lot of perceptual subtlety (most often materialised in Language). Hence, An Excellent Translator? YES, OF COURSE! Just look at how subtle he is, and how inventive in the extraordinary equivalents he discovers in his translation of ***Meşterul Manole***. To say nothing of Levițchi's subtle rhymes in ***Hyperion***.

How long did it take them to discover those finds? Does it matter? For the genetic researcher, YES it does. It is important to know that James Joyce spent between 17 and 19 years in the writing of ***Finnegans Wake*** (first published 1939). But for the average poor translator does it matter? In my opinion, YES it does. For I consider together with many 'Creators' that **"In a Work of Art, Time does not count!"**. James Joyce firmly believed in this slogan, and so did Shakespeare, and Christopher Marlowe, and Robert Browning. And Eliot. And Ezra Pound.

And in my opinion, it should be the condition *sine qua non* in any Translation aiming at Excellence. If the final result gets there or not is quite another matter.

(3) What is ***EQUIVALENCE*** ? It is what all translators aim at. And most of them fail!

Why? For the simple reason that **the following two propositions are simultaneously TRUE**; and that is not at all permitted by current formal Logic. They are the following:

—Any text CAN be translated.
—No text CAN, truly and genuinely, be translated.

Language punning in the first place: (E gol puşcă, dar e sănătos tun!)
I have days when I firmly believe in one of them. Other days when I equally and firmly believe in the other Proposition...

Why? I have spent more than forty years now speaking English practically all the time in Continental Europe (which contains no English-speaking country!). I never write in any other language—largely following the example set by Joseph Conrad in his private life. I only use the local language—be it Swedish, French, Italian, or Swiss German in order to buy either cigarettes, or postage stamps (both on the way out... one kicked out forcibly by the respective Governments through their police force, the other gradually ousted by the Internet). But still, I cannot help being a fairly good speaker (and sometimes writer of Swedish, French, Italian, and German).

And my hobby is Equivalence: formulated as —

Is **x** in language A EQUIVALENT to **y** in language B?

And this applies at the level of all the Five Units of Language, which do involve translation decisions, namely: **Sentence, Clause, Group, Word, Morpheme**. (Just remember that the shout of **HELP!**, uttered by a drowning man is a **Sentence**, which is a **Clause**, which is a **Group** (or Phrase!), which is a **Word**, which is a **Morpheme**. In English. Not so in other languages. Not at all so in French, or Romanian, or Italian.)

If Equivalence is there, the question of **Extent** arises, namely To what EXTENT they are equivalent ?.... For absolutely PERFECT equivalents do not exist.

And that is where Levițchi and Duțescu were the great artists.

In the above texts, and in everything else they did as translators, and teachers.

But let us turn to **The PERFECT TRANSLATOR**!

Who is the Perfect Translator, and does he exist? For me, and for practical, rather than theoretical reasons, I decided the there was an embodiment on earth of the Perfect Translator. WHO was he? **Samuel Beckett** (1906-1989), I decided. WHY? The Author translating his own texts at the highest professional level possible...

Sam. Beckett is indeed a Dubliner who studied French in Dublin and Paris, and then became himself a university teacher of French. For a while. Which means he had all the professional qualifications. Then, he became a writer. And wrote almost indiscriminately in both French and English. Some of his texts were first written in French. Some others were first written in English. In my Bibliography of him (q.v.), I try to trace that, and it is not always easy. Eventually he translated himself: what had been French became English. What had been English became French. He never allowed anybody else to translate in his place. I had the honour of speaking in Stockolm about him the very night he received the Nobel Prize (in absentia, for he sent his French Publisher to pick the money, and avoid the speechifying...). I did speak at a stone's throw from the place the Nobel ceremonies were taking place: and, among others, I then made this very point: Beckett was, by definition, the Perfect Translator !

But was he ? Let me give two examples: At the end of the Second World War, he wrote a play in Paris called ***En attendant Godot***, which became at once a resounding theatrical success. Not long after, he translated the text himself into English, and the play ***Waiting for Godot*** became a great theatrical success in the West End of London. And eventually, New York followed suit. And the rest of the world too. And even the Alcatraz inmates acted it... and were delighted with it: "This is us!", they exclaimed, somewhat perplexed at their own delight.

So, we have the perfect translator, and the two bits of Language—their respective titles—in the two most accessible languages of the world. My question is (all conditions having been met!): Are the two titles **EQUIVALENT**? I say—NO! They are not, in spite of the general critical consensus that they are. I even discussed this point at the Beckett International Conference I organized in 1991 (which turned out to be the very first one about Beckett). WHY are the two titles not equivalent, in the strict sense? Because of the French particle **en**, which appears in the title that was done first! The EXACT English translation of the French title should be ***While Waiting for Godot***. And that **While** is most important, because, in the play itself Godot never appears. The whole play is about the wait, a long dentist's wait leading nowhere. In consequence, **the English title is elliptical**, and as such clearly more ambiguous... But clearly, more English, more concise. This is all here in order to make you see things

you have not seen, and emphasise the fact that, in order to function, **Equivalence must be precise**. And **exact**. And accurate. And to the point.

A second Beckett example, far more appalling this one: in 1969, the year of his Nobel Prize, Sam. Beckett publishes a small prose piece, again in French, enigmatically entitled ***Sans*** (a French preposition meaning **WITHOUT**!). I happened to obtain the text days after publication; I discussed it in a lecture, and wondered what the English title would eventually be when it would be published... And we all threw guesses at random. But we were all left speechless when the English version was published the year after: the English text was entitled ***Lessness***. A word which became **a typically Beckett-specific equivalent**. The situation remains an extreme Equivalence surprise. Beckett had created a new English word. That's **a Perfect Translator** for you!

Bibliography: C.George Sandulescu, *A Beckett Synopsis*. Colin Smythe, Gerrards Cross. 1986.

(4) What is ***Collocability***?

And this, too, applies at the level of all the Five Units of Language, which do involve translation, namely: Sentence, Clause, Group, Word, Morpheme.

Collocability is roughly **the degree of** (stylistic?, or better, cliché!) **match... or ... mismatch!** The Welsh poet Dylan Thomas (1914-1953) was famous for violating phrasal constraints, like in the following instances from his *Poems*—

— In the next room so loud to my own. (page 137)
— A grief ago. (page 54)
— Once it was the colour of saying. (page 89)
— The shadow of a sound. (page 101)
— For love, the long ago she bird rises. (page 121)
— In the far ago land. (page 122)
— Once below a time. (page 132a+159)
— All the sun long. (page 159)
— And fire green as grass. (page 159)

Dylan THOMAS, ***Collected Poems 1934-1952***. J. M. Dent Ltd. London.

Noam Chomsky (b.1928, and still alive and kicking!)—or 'Homski'—as Roman Jakobson more than delighted in invariably calling him (by his genuinely BeloRussian name)—, made extensive use of **collocability** when he produced, out of his own pocket, the more than famous sentence—

Colourless green ideas sleep furiously.

just in order to prove that a Sentence can be syntactically impeccable, but still be an absolute mess from the point of view of meaning. He probably didn't quite know that he was doing exactly the same thing as Rudolf Carnap (1891-1970) had done long before him in German, when analysing his self-invented sentence—

Piroten karulieren elatisch.

Homski never produced a single line of poetry of the Dylan Thomas kind. But it remains eternally true that his five elements in his own sentence DO NOT IN ANY WAY COLLOCATE: Ideas never sleep. Sleep is never furious. And green is never colourless. The nearest you can get to a collocation is that one can indeed be "green with fury"! And many academics were really so, particularly in the late 1960's and early 1970's when the Great Rift took place between Language Studies, on the one hand, and Literature Studies, on the other. Which was largely Homski's own doing...

That Regretable Homski-generated Rift turned professionals like Levițchi, and Duțescu, and myself and many others into **half-breeds**. There became a fashion for the Language people to be 'illiterate', and for the Literature people to be non-language-oriented. *Du tout. Du tout.* The Age of the over-versatile Ferdinand de Saussure (1857-1913), and of Roman Jakobson (1896-1982) had come to a sad end...

But Roman Jakobson's criticism of Homski remains and will remain for ever not only the most virulent, but also the most lethal of them all: "What do you expect of him? He doesn't know languages!" An attack within the same single territory of linguistic ability! (And that was said to me in a private conversation at table in the Staff Refectory of Harvard University.)

The conclusion, however, should be crystal-clear: **Collocability** does indeed lie **right on the borderline** between Language and Literature. And the Excellent translator must be proficient in **FOUR distinct domains**: not only the Two Languages, but also the Two Literatures. A very hard job that! That is why, the French are wise, when they fuse the two, naming their subject of study ***Langue et civilization***.

(5) What is ***Idiomaticity***? Another hard nut to crack! It could be simply defined as "phrasal specificity to one particular Language or another" like **tiré à quatre épingles** in French, or **to cross your t's and dot your i's** in English, or **die Gelegenheit beim schopf fassen** in German. You want one in Romanian? **e cald nemțesc!**

If you move from phrasal level to sentence level, you gradually enter the field of **(national) Proverbs**, professionally called **Paremiology**. Some Proverbs may be identical in several languages, largely for enigmatic reasons, others are so very culture-specific that sometimes they have absolutely no equivalent in the target language. As both *Luceafărul* and *Meşterul Manole* are clearly folklore-oriented, I presume here to present you with a fairly wide variety of national Proverbs I happened to be collecting over the years. It would be a good idea to try and find some Romanian Equivalents. IF YOU CAN! (Do you find them downright CRAZY, or just OUTLANDISH ?)

* Empty gossip jumps with one leg. [Estonian].

* Dry pants catch no fish. [Bulgarian].

* Mistakes ain't haystacks or there'd be more fat ponies than there is. [American].

* When you see a village with nine houses and ten inns, flee from it. [Bulgarian].

* The ground is always frozen for lazy pigs. [Danish].

* He who depends on people hangs from a tree. [German].

* Lying a little, stealing a little, will get you nicely through the world. [Estonian].

* Barbers, doctors, pleaders, prostitutes: all must have cash down. [Indian].

* Do not praise a day before sunset, a horse before a year, a wife before she's dead. [Czech].

* When you shake hands with a Greek, count your fingers. [Albanian].

* Throw the fortunate man into the Nile and he will come out with a fish in his mouth. [Egyptian].

* If a low-bred man obtains wealth, he will carry an umbrella at midnight. [Tamil].

* Drink and sing: an inch before us is black night. [Japanese].

* Why should a man without a head want a hat? [Chilean].

The theoretical Conclusion is that **inter-language Full-Sentence Equivalence** is the one which is by far the most difficult to handle...

(6) What is ***a Language Gap***? In the practical stage, there are certain words that have no equivalent in another language... For instance, several Latin-derived languages, like French or Romanian have no word for **brown**... whereas a fairly simple and insufficiently developed African language may have as many as seven different and specific words for brown!

Romanian has no single word for **toe**. Both French and English do!

Romanian has no word for **clock**, as distinct from **watch**.

There are almost hundreds of other instances that could be quoted and analysed as part of a systematic discussion of language gaps... But the point has, I think, been more than amply made.

At the philosophical level, we must go to *Rostirea Românească*, an important book by **Constantin Noica** (1909-1987), who extensively discusses words like DOR etc. To begin at the beginning, the word **Rostirea** itself is hardly translatable into English! What can you say? Discourse is the closest you can get to it, but the equivalence in itself is no good at all!

Taking the two books, we can list a few words worth looking at. First, I quote at random a few chapter titles from the book *Creație şi frumos în rostirea românească* (first published 1973):

- Introducere la **dor**.

- **Depărtişor**.
- **Is**pitire, **is**codire, **is**cusire.
- **Răs**-bunare.
- **Lucru** şi **lucrare**.
- A **săvârşi**, sfârşi, **desăvârşi**.
- **Către** şi apropierile.
- **Întru** şi stihiile.

And from the book entitled *Rostirea filozofică românească* (first published 1970):

- **Rost** şi **rostire**.
- Trecere, **pe**trecere.
- Vremea **vremuieşte**.
- "Mă **paşte** gândul"
- **Ne**bun şi **ne**tot.
- **Com**unicare şi **cum**inecare.

Try and translate them—either as such, separately, or alternatively in longer phrases or sentences...

Going a step further try to read some or all of these chapters and decide for yourselves whether they are translatable or not...

7) A CODA ON VERSIFICATION.

I used to meet Levițchi and Duțescu often and discuss. We used to discuss about everything under the sun—ranging from Unidentified Flying Objects (U. F. O.) to Madame Blavatsky. Except two topics, I noticed, that none of us three ever touched... What were they? Well, one was Politics. Simply because we all considered it, and quite rightly so, as subAcademic. But the other one was—paradoxically—Versification, both the practice and the theory of it. Why was that? It was indeed because of me: I was an almost self-confessed outsider to the subject. Levițchi even tested me once—as a student—with a fragment of *Hamlet* to translate, and I failed lamentably: only because I foolishly produced a text in plain prose, instead of the standard iambic pentameter unrhymed; and the choice of text had been a tricky one too...

It is only now, in later life, that I have started my studies of versification for the first time ever. And I am doing this in earnest, on account of an extraordinary book entitled *The Ode Less Travelled* by Stephen Fry, recently isued in London in print and sound simultaneously: just imagine nine hours of recorded theoretical discussion of the intricacies of versifying. A mini Academic Course.

I am spending time on it almost every day of the week—perhaps as a modest and solitary tribute to the memory of the two great poet-translators **Leon Levițchi** and **Dan Duțescu**.

Could I possibly induce you all to do the same? A collective tribute of effort to an almost forgotten Art—the strictly formalised rules of Poetry of so long ago.

C. G. S.

Stephen Fry. 2005. *The Ode Less Travelled*. Unlocking the Poet Within. Read by the Author. 7 CDs. Approx. 9 hours.

Vigneta 11 (vezi Vigneta 8).

Constantin Noica: 333 de întrebări.
Martin Heidegger: 333 de întrebări.
Leon Levițchi: 333 de întrebări.
George Sandulescu: 333 de întrebări.

CGS

V.

Leon D. Levițchi

Images.

Preot profesor, protoiereu de Hotin, **Diomid Leu,** născut la Lipnic udețul Soroca
(20 septembrie 1883 - 11 iunie 1972)

Preoteasa, învățătoarea **Zenovia Leu**, născută **Gârlea, la** Cuhureştii de Sus județul Soroca (1 noiembrie 1890 - 6 noiembrie 1971)

Leon D. Levițchi (1918-1991)

Contemporary Literature Press

http://editura.mttlc.ro

Bucureşti 2013

15 martie 1942

Contemporary
Literature Press
http://editura.mttlc.ro
Bucureşti 2013

Contemporary Literature Press
http://editura.mttlc.ro
București 2013

Contemporary
Literature Press
http://editura.mttlc.ro
Bucureşti 2013

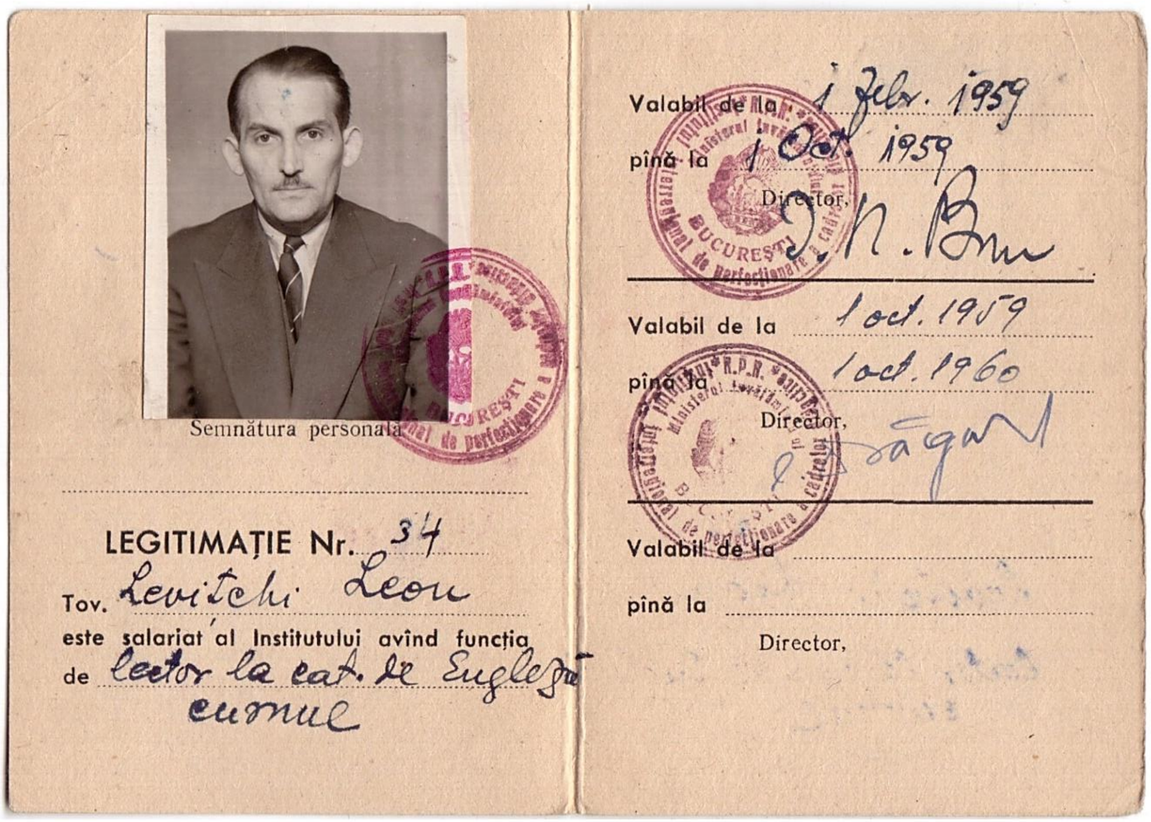
28 septembrie 1944

Contemporary Literature Press
http://editura.mttlc.ro
Bucureşti 2013

Semnătura personală

LEGITIMAȚIE Nr. 34

Tov. Levițchi Leon

este salariat al Institutului avînd funcția de lector la cat. de Engleză curentă

Valabil de la 1 febr. 1959

pînă la 1 oct. 1959

Director,

Valabil de la 1 oct. 1959

pînă la 1 oct. 1960

Director,

Valabil de la

pînă la

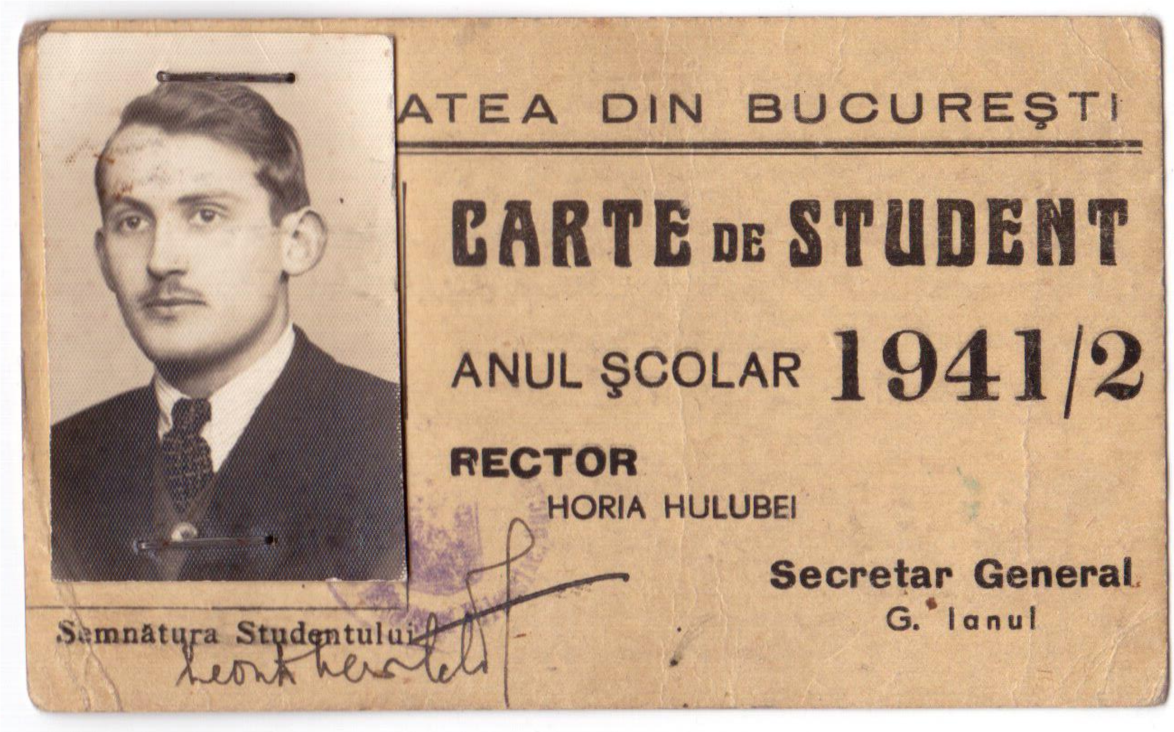
Director,

Leon D. Levițchi (1918-1991)

Contemporary Literature Press

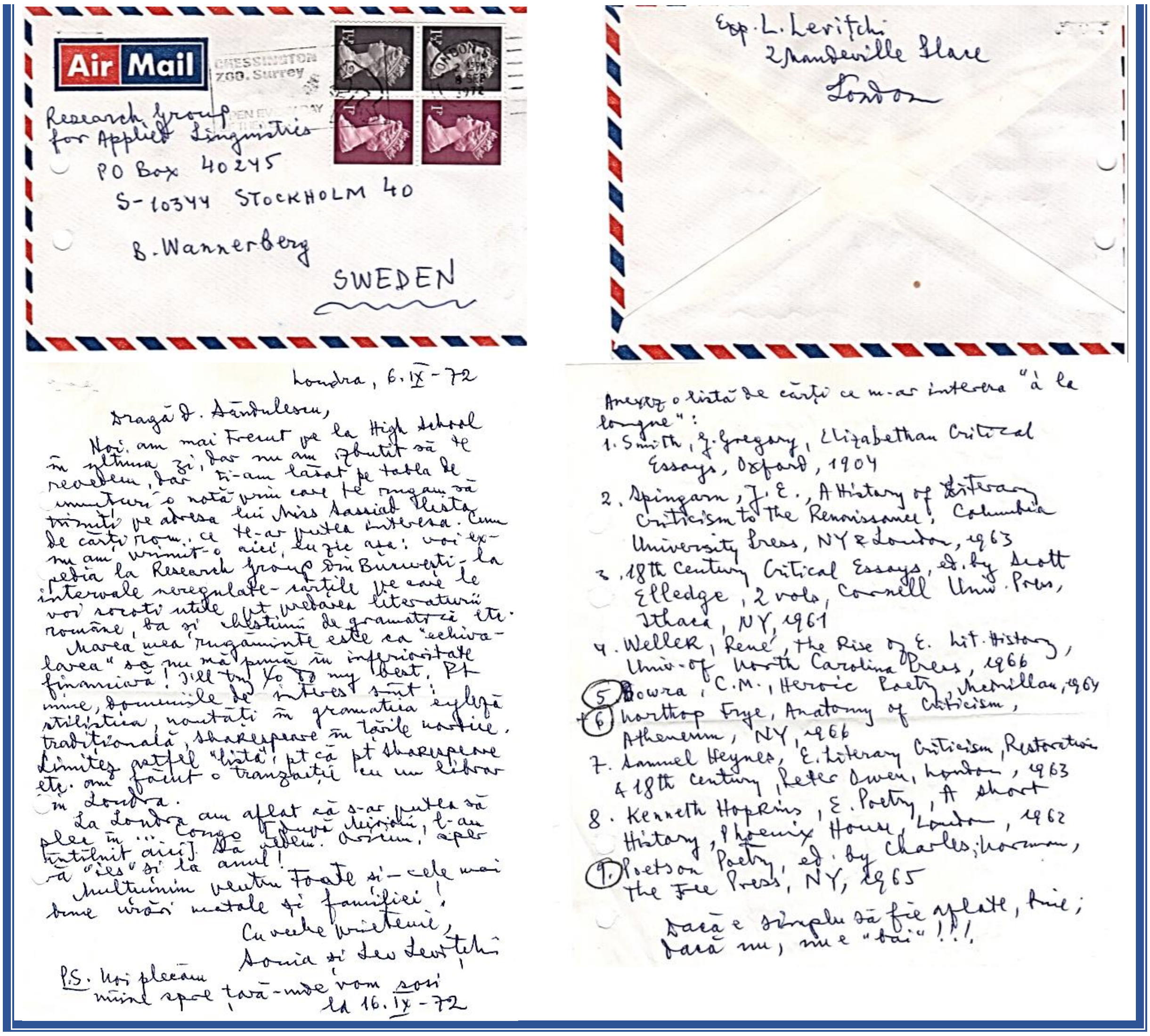
http://editura.mttlc.ro București 2013

ATEA DIN BUCUREŞTI
CARTE DE STUDENT
ANUL ŞCOLAR 1941/2
RECTOR
HORIA HULUBEI
Secretar General
G. Ianul
Semnătura Studentului

VI. Leon Levițchi's Letters to C. George Sandulescu

George Sandulescu este probabil singurul elev şi singurul coleg cu care Profesorul Leon Levițchi a corespondat prin scris la distanță în străinătate.

Londra, 6.IX-72

Dragă D. Săndulescu,

Noi am mai trecut pe la High School în ultima zi, dar nu am izbutit să te revedem, dar ți-am lăsat pe tabla de anunțuri o notă prin care te rugam să trimiți pe adresa lui Miss Sassiat lista de cărți rom. ce te-ar putea interesa. Cum nu am primit-o aici, îți zic așa: voi expedia la Research Group din București – la intervale neregulate – cărțile pe care le voi socoti utile pt predarea literaturii române, ba și chestiuni de gramatică etc.

Marea mea rugăminte este ca „echivalarea" să nu mă pună în inferioritate financiară! I'll try to do my best. Pt mine, domeniile de interest sunt: engleză, stilistica, noutăți în gramatica tradițională, Shakespeare în țările nordice. Limitez astfel „lista", pt că pt Shakespeare etc. am făcut o tranzacție cu un librar în Londra.

La Londra am aflat că s-ar putea să plec în ... Congo [după Mirjohn, l-am întâlnit aici]. Să vedem. Oricum, sper să „ies" și la anul!

Mulțumim pentru toate și – cele mai bune urări matale și familiei!

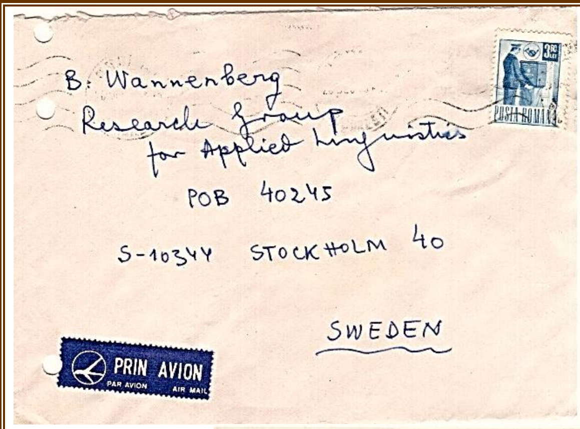
Cu veche prietenie,
Sonia și Leo Levițchi

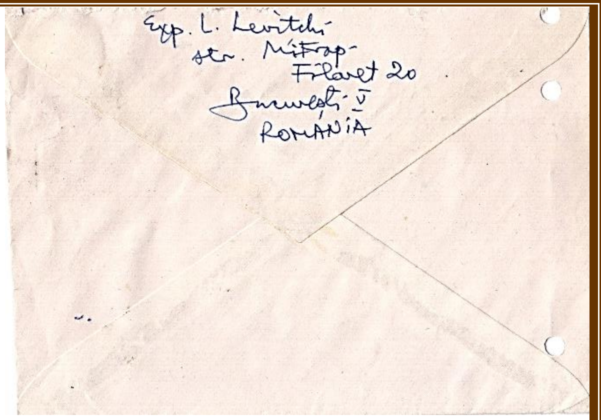
P.S. Noi plecăm mâine spre țară – unde vom sosi la 16.IX-72

Anexez o listă de cărți ce m-ar interesa „à la longue":

1. Smith, G. Gregory, Elizabethan Critical Essays, Oxford, 1904
2. Spingarn, J. E., A History of Literary Criticism to the Renaissance, Columbia University Press, NY & London, 1963
3. 18th Century Critical Essays, ed. by Scott Elledge, 2 vols, Cornell Univ. Press, Ithaca, NY, 1961
4. Wellek, René, The Rise of E. Lit. History, Univ. of North Carolina Press, 1966
5. Bowra, C.M., Heroic Poetry, Macmillan, 1964
6. Northrop Frye, Anatomy of Criticism, Atheneum, NY, 1966
7. Samuel Heynes, E. Literary Criticism, Restoration & 18th century, Peter Owen, London, 1963
8. Kenneth Hopkins, E. Poetry, A Short History, Phoenix House, London, 1962
9. Poets on Poetry, ed. by Charles Norman, The Free Press, NY, 1965

Dacă e simplu să fie aflate, bine; dacă nu, nu e „bai"!!!

Prof.Leon Levitchi

str.Mitropolitul Filaret 2o

Bucuresti V,ROMANIA

April,23 ,

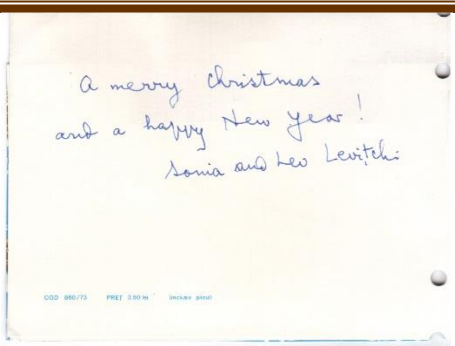
Dear Mrs Wannenberg,

Thank you ever so much for the books which you sent me.I received them the day before yesterday and it did me lots of pleasure to see that Northrop Frye was in the batch.Please,don't bother about the other volumes on the initial list - I shall be glad to receive anything new and interesting on style or text analysis (by the way,my libra y of English books is more or less impressive now).

In a couple of days I shall send you a few Romanian novelties.It shall also be a pleasure for me to offer you the first 2 volumes of the scheduled 3 of "The History of English Literature" (7oo-166o) - with the author's compliments.

Cordially yours,

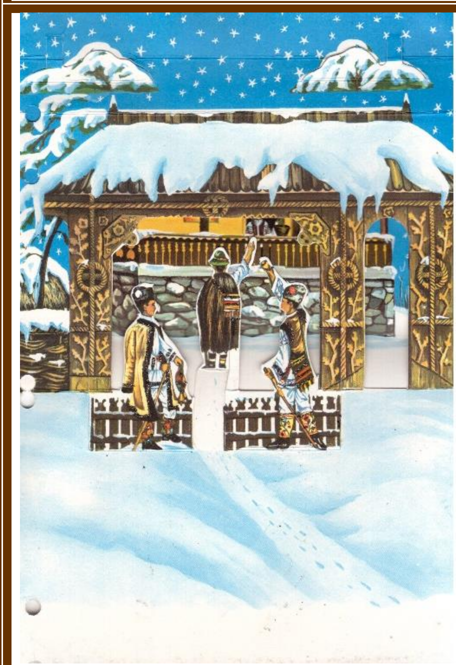
L D Levitchi

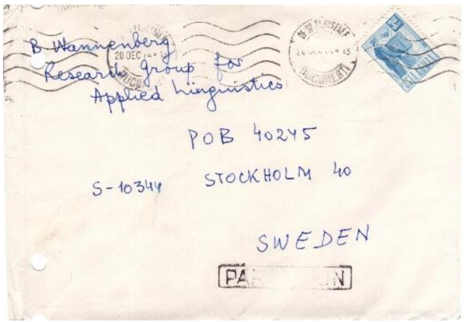

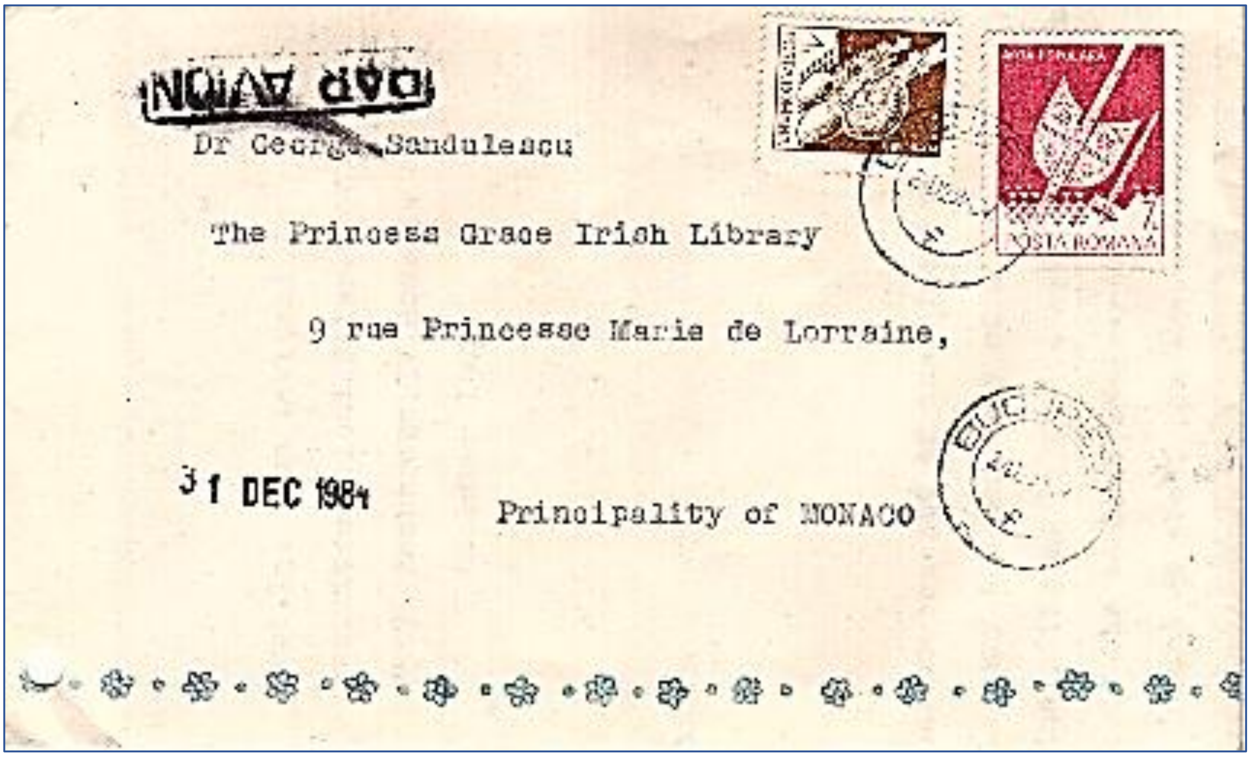

Această felicitare a fost desenată de una din fetele lui Leon Levițchi.

Dr George Sandulescu
The Princess Grace Irish Library
9 rue Princesse Marie de Lorraine,
31 DEC 1984
Principality of MONACO
POSTA ROMANA

Prof.Dr. Leon Leviţchi
str.Mitropolitul Filaret 20
75276 Bucharest IV,Romania
7 December 1984

31 DEC 1984

Dr George Sandulescu
The Princess Grace Irish Library

Dear Sir,

This is to confirm receipt of the circular letter of The Princess Grace Irish Library and accuracy of my address,and, of course,to thank you for including me in the correspondents'list

As I should like to attend the weekend seminar devoted to Oscar Wilde,be so kind as to inform me about the exact date when it will take place.As,on the other hand,The Ballad of Reading Gaol has been newly translated into Romanian and,to my mind,the version is quite remarkable,I might deliver a lecture on it,or,in general,on problems posed by Wilde's texts in Romanian translations.

Yours sincerely,

Prof.Dr.Leon Leviţchi

Contemporary Literature Press
http://editura.mttlc.ro
Bucureşti 2013

C. George Sandulescu

Disectorium: HISTORY à la Morgue.

Contemporary
Literature Press
http://editura.mttlc.ro
Bucureşti 2013

Vigneta 1.

În domeniul lui mic-mititel al lexicografiei — în fapt chiar opusul filozofiei — Leon Levițchi a fost marele dascăl care Noica ar fi vrut atât de mult să fi reuşit să fie. Dar n-a ajuns decât un prăpădit de bibliotecar la Universitatea din Bucureşti. **CGS**

LEI 5

Scânteia

EDIȚIE SPECIALĂ

ABDICAREA REGELUI MIHAI I

MIHAI I-iu
Prin grația lui Dumnezeu și voința națională
REGE AL ROMANIEI

La toți de față și viitori sănătate

În consecință, pe deplin conștient de importanța actului ce fac în interesul poporului român,

ABDIC

Las poporului român libertatea de a-și alege noua formă de Stat.

MIHAI R.

Vigneta 2.

Cine *alive* astăzi — metaforic vorbind — ar fi ajuns să fie prin capacitățile sale mare profesor universitar al României sau chiar membru al Academiei? Cine ar fi fost marii noştri profesori şi academicieni dacă nu ar fi existat jumătatea de veac de comunism în România? Cine oare? **CGS**

Vigneta 3.

Cum ar fi arătat România între 1944 şi 1990, fără comunism? Se întreabă oare cineva? Dacă nu, de ce nu?

Ne-ar ajuta mult să fim mai cinstiți şi mai corecți în gândirea noastră de toate zilele dacă am face aceasta!

Oamenii ar fi fost mai drepți, mai sinceri, mai lipsiți de hipocrizie.

Căci asta a caracterizat jumătatea de veac de comunism: minciuna, falsitatea, incorectitudinea, lipsa de "inimă deschisă".

Avem mare nevoie să reconstruim trecutul aşa cum a fost el!

Poate aşa s-ar fura mult mai puțin astăzi!

Cine mai bine decât Constantin Noica şi Leon Levițchi ar fi fost cei doi oameni îndeajuns de curați la suflet? Ei doi ar fi fost cei mai indicați să facă o asemenea treabă — în vorbă şi în scris. Păcat că s-au dus aşa de repede. **CGS**

Bucuresti, 1940. Zi de doliu naţional. României i s-a răpit Basarabia.

Vigneta 4.

Cartea mea de căpătâi pe vremea când eram adolescent era *The History of the World* scrisă de H. G. Wells. De aşa ceva avem nevoie în zilele noastre pentru întreaga Europă a secolului XX.

O asemenea lucrare ar trebui să răspundă multor întrebări fundamentale. De pildă:

1. Cine era realmente Putin?

2. Ce principii în alegerea de cadre au fost adoptate în Irak la prăbuşirea lui Saddam Hussein?

3. Care au fost marile greşeli ale Statelor Unite în zilele lui George Bush Jr?

4. Cine era Tony Blair? Câtă dreptate avea Roman Polanski în filmul său?

5. Cine a creat Republica Moldova? Care este relația ei cu Transnistria?

6. Portretul real al lui Gorbaciov!

CGS

Vigneta 5.

Tăcere covârşitoare în jurul numelui lui Dragoş Protopopescu: de ce? Nimeni nu-i pomenea numele în anii studenției mele. De ce? Leon Levițchi — niciodată! Dan Duțescu — niciodată! Ana Cartianu — niciodată! De ce? Este o întrebare deosebit de importantă pentru istoria culturii româneşti în ansamblu.

*

Tăcerea eete primul lucru care trebuie să dispară în orice discuție a evenimentelor secolului XX.

CGS

Vigneta 6.

Cine era Romulus Zăroni?

Cine era Cincinat Pavelescu?

Cine era Parhon?

Care era funcția politică a lui Iorgu Iordan alături de cea academică?

Cine era Ştefan Milcu?

Ce capitală a României a propus Ceauşescu?

Ce complot a organizat Ana Pauker şi împreună cu cine? A scris Mircea Eliade ceva despre asta?

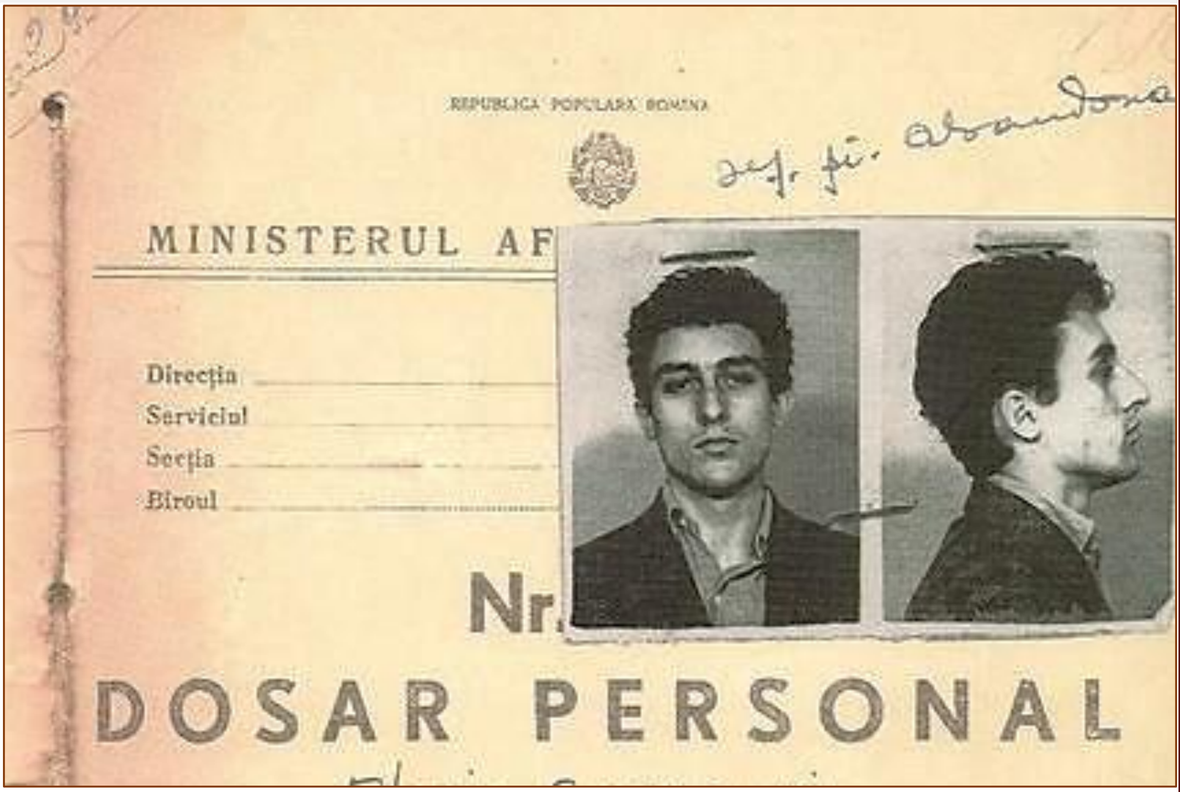
Cine era Gheorghe Mihoc?

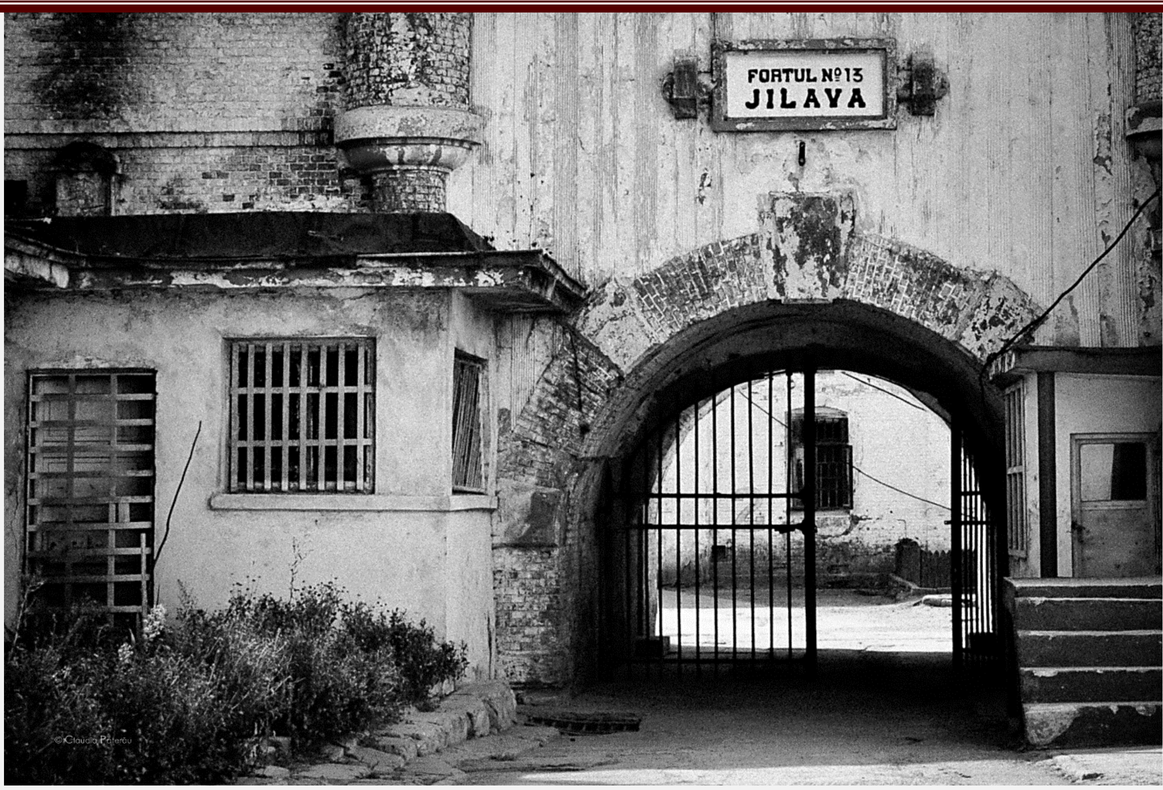
Cine era Jean Livescu?

Cine era Lothar Rădăceanu?

Cine era Lucrețiu Pătrăşcanu?

CGS

Vigneta 7.

Unde a murit Mircea Vulcănescu?

Unde a murit Iuliu Maniu?

Unde a murit Codreanu?

Unde a murit Nicolae Iorga?

Ce relație era între Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca? Unde au locuit ei întotdeauna? Ce revistă împortantă a publicat Virgil Ierunca?

Cine era Dictachiorul şi cum a murit el?

Câți intelectuali au murit în închisori? Ne gândim noi oare des la ei?

CGS

Vigneta 8.

Constantin Noica: 333 de întrebări.
Martin Heidegger: 333 de întrebări.
Leon Levițchi: 333 de întrebări.
George Sandulescu: 333 de întrebări.

CGS

Vigneta 9.

Unde a fost asasinat Generalul Antonescu?

Ce a spus Antonescu poporului la jumătatea lui iunie 1941?

Când a intrat armata rusă pe teritoriul românesc?

Ce este istoria instituțională şi ce este istoria națională?

Ce este națiunea? Teritoriu, sau limbă, sau amândouă? De când şi până când?

Cine era Vlad Georgescu?

Prieten apropiat al cărui scriitor român a fost Giovanni Papini, care scriitor i-a tradus cartea *Un uomo finito* înainte de război?

Când a scris Papini *Istoria lumii* şi ce valoare academică are ea?

CGS

Vigneta 10.

Esența filozofiei lui Martin Heidegger, pe care a preluat-o Constantin Noica, era să pui întrebarea exactă: a pune întrebarea exactă înseamnă a da răspunsul, cu context cu tot şi comentarii. **CGS**

Vigneta 11 (vezi Vigneta 8).

Constantin Noica: 333 de întrebări.
Martin Heidegger: 333 de întrebări.
Leon Levițchi: 333 de întrebări.
George Sandulescu: 333 de întrebări.

CGS

